

Hvordan svarer politiet når en video sier mer enn tusen ord?

En retorisk kritikk av mediedekningen sine anklager om maktmisbruk og politivold i Kongsberg-saken, og politiets kommunikasjon i møte med disse anklagene.

Ayla Renate Aune Haraldsvik

MEVI350: Masteroppgave i medier og kommunikasjon

Universitetet i Bergen

Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Institutt for informasjons- og medievitenskap

Våren 2024

Sammendrag

Dette prosjektet er en retorisk kritikk av mediedekningen og politiets kommunikasjon i lys av Kongsberg-saken. Prosjektet ser på hvordan mediedekningen fremstiller og karakteriserer politiet, og hvordan politiet responderer på dette. Etos, skandaleteori og krisekommunikasjon er nøkkelbegreper gjennom arbeidet. Det defineres fem faser i saken, som begynner med at videoen slippes, og avsluttes med dommen i lagmannsretten. Gjennom disse fem fasene, analyseres artikler fra Dagbladet og Politiforum. Artikkene analyseres i lys av McCroskey og Hauser sine perspektiver på etos, Thompson samt Lull og Hinerman sine kriterier for skandaler, og Ryan og Benoit sine teorier om kategoria og krisekommunikasjon. Funnene viser at mediernes fremstilling av politiet endrer seg i takt med utviklingen av saken. Dette betyr at endringer av sakens gang, fører med seg endringer i fremstilling og karakterisering av politiet. Politiet sin kommunikasjon utad holder seg vag og tvetydig gjennom alle de fem fasene, i tråd med det Le et al. kaller utsettende taushet. Prosjektet viser at politiets kommuniserer som om saken har ført til en krisesituasjon. For mediene, og publikum, bærer dekningen preg av at saken blir ansett som en skandale.

Forord

Da jeg satt ut på denne oppdagelsesferden, hadde jeg en ide om at det jeg fant skulle i høy grad bidra til forståelsen rundt kriser, skandaler og forhandling av tillit mellom autoriteter og offentligheten. Gjennom bakker og berg (motivasjon og «masterknekk») forsto jeg at det kanskje ikke ble helt som jeg hadde tenkt eller ønsket. Da jeg så lyset i enden av tunnelen, og kom meg til endestasjonen, fikk jeg ny innsikt. Kanskje er ikke en bred forståelse på disse temaene den eneste måten å bidra på. Kanskje er en litt bedre forståelse enn den jeg hadde i utgangspunktet nok til å kunne gjøre verden litt mer forståelig.

Og med det, vil jeg gjerne takke min høyre hånd under denne oppdagelsesreisen, veileder Jens Elmelund Kjeldsen. Takk for all støtte, og din enorme kapasitet til å tilpasse deg ut ifra det jeg trenger – om det så er en venn, psykolog eller en rådgiver motivert av «tough love». Du har vært uvurderlig under denne reisen.

Jeg vil også takke min kjære samboer og bedre halvdel, Mikkell, for å gi meg og mitt humør den plassen den trenger. Du har også gitt meg evnen til å gå fremover, selv om det har sett mørkt ut, og tatt del i sorgene så vel som feiret mine suksesser.

Sist, men så absolutt ikke minst, vil jeg takke lesesal 634. Dere har hatt en aldeles viktig del av jobben, og denne oppgaven er derfor også deres prestasjon. Julia, Michael, Marit, Helene og Tora – dere har gjort de mørkeste dagene på reisen til en fest, og beroliget alle stormene som har kommet min vei. En spesiell takk til Tora og Marit, som har stått ved min side helt fra starten av. Ingen dere, ingen meg.

Avslutningsvis vil jeg sende en takk til alle dere på pauserommet. Bevisst eller ubevisst, har dere alle bidratt til at denne oppdagelsesreisen har gitt resultater. Man kunne ikke ha bedt om et bedre mannskap enn dere.

Ayla Renate Aune Haraldsvik
Bergen, mai 2024.

Innholdsfortegnelse

1 INTRODUKSJON.....	6
1.1 BAKGRUNN OG AKTUALITET.....	6
1.2 PROBLEMSTILLING	7
1.3 KONGSBERG-SAKEN	9
1.4 OPPSETT AV OPPGAVEN	10
2 TEORI.....	11
2.1 TIDLIGERE FORSKNING	11
2.2 RETORIKKENS ETOS	16
2.2.1 Etos og tillit.....	19
2.3 SKANDALER OG DERES MEDIERTE FORTELLING	21
2.3.1 Hva er en skandale?.....	21
2.3.2 Medierte skandaler	22
2.3.3 Skandalers typologi.....	23
2.3.4 Konsekvenser av den medierte skandalen.....	24
2.4 KATEGORIA OG ANKLAGE.....	26
2.5 KRISEKOMMUNIKASJON OG FORSVAR	27
2.5.1 Taushet som retorisk virkemiddel	29
3 METODE.....	32
3.1 RETORISK RESEPSJON OG TEKSTLIG-INTERTEKSLIG ANALYSE	32
3.2 UTVELGELSE OG INNSAMLING	33
3.3 ANALYTISK FREMGANGSMÅTE	35
3.4 PROSJEKTETS MULIGHETER OG BEGRENSNINGER	36
4 ANALYSE AV KONGSBERG-SAKEN	39
4.1 KONGSBERG-SAKENS FASER	39
4.1.1 Kort introduksjon av fasene	40
4.1.2 Fase 1: Videoen slippes.....	43
4.1.3 Fase 2: Å bygge en skandale – 30. april til 27. juni 2023.....	54
4.1.4 Fase 3: Tingretten, 28. – 30. juni 2023	59
4.1.5 Fase 4: Mellom stormene – etter tingretten, men før lagmannsretten – 1. juli 2023 – 31. mai 2024	64
4.1.6 Fase 5: Lagmannsretten 1. april – mai 2024	67
4.1.7 Mediedekningens etablering av politiets etos.....	70

4.2 KONGSBERG-SAKEN SOM MEDIERT SKANDALE	72
4.2.1 Konsekvenser av Kongsberg-skandalen	76
4.3 KRISEHÅNDTERING UTEN ORD	77
4.3.1 Hvordan fortolke tausheten?	79
5 RESULTAT.....	81
5.1 TIDLIGERE FORSKNING OG KONGSBERG-SAKEN	81
5.2 POLITIET I MEDIEDEKNINGENS FORTELLING	82
5.3 POLITIETS RESPONS.....	84
6 KONKLUSJON.....	86
6.1 TILLIT TIL AUTORITETER OG VEIER VIDERE	88
LITTERATUR	90
VEDLEGG A.....	96
ARTIKLER OM KONGSBERG-SAKEN SKREVET AV DAGBLADET I PERIODEN 26. APRIL 2023 – 23. APRIL 2024.	96
ARTIKLER OM KONGSBERG-SAKEN SKREVET AV POLITIFORUM I PERIODEN 27. APRIL 2023 – 23. APRIL 2024.	99

1 Introduksjon

1.1 Bakgrunn og aktualitet

Under koronapandemien ble det klart hvor viktig tilliten til myndigheter og autoriteter er (Helsingen et al., 2020; Iversen & Lykke Nørremark, 2022; Kjeldsen et al., 2022; Valentini et al., 2023). I Norge drar vi stor fordel av tillit til myndigheter, og ved å stole på det myndighetene foreslo klarte vi å begrense smitte og dødsfall gjennom. Andre autoriteter og myndigheter, som politietaten, har også hatt nytte av en høy grad av tillit blant befolkningen (Digdir, 2024; Kleven, 2016). I mediene hører vi om tilfeller fra utlandet, ofte i USA, hvor pågripelser har fatale utfall (Elster, 2020). I mai 2020 sirkulerte det en video internasjonalt, der en politimann står på nakken til en afro-amerikansk mann slik at han ikke får puste (Krantz, 2020). George Floyd døde av skadene han ble påført. Floyd hadde betalt med en falsk tjuedollarseddel i en butikk, og politiet ble tilkalt. I mars 1991 ble afro-amerikaneren Rodney King banket opp av politiet i California. Frifinnelsen av de fire politimennene førte til store opptøyer nasjonalt. I årene mellom King og Floyd, har det vært mange slike tilfeller i USA, og det amerikanske samfunnet har et turbulent forhold til sine politietater (Elster, 2020; Krantz, 2020).

USA og Norge har ulik historie og kultur, og en sammenligning mellom politivold i USA og politivold i Norge kan derfor variere på så mange faktorer at det trenger ikke å være en relevant sammenligning. I Norge har vi også opplevd hendelser og tilfeller som kan rokke ved den institusjonelle tilliten til politietaten. I 2006 døde Eugene Obiora fra Trondheim etter å ha blitt kvelt av en politimann under en arrestasjon (Berre, 2006). Politimannen ble frikjent i retten, og hendelsen fikk ingen formelle konsekvenser. Tómasz Wacko døde etter å ha blitt tatt i halsgrep av politiet utenfor sitt hus i Oslo i 2003 (Bergens Tidende, 2003). Politimannen ble siktet for uaktsomt drap, men ble frikjent da retten mente han handlet i nødverge.

En pålitelig politietat er en av pilarene for et demokratisk samfunn. Som innbygger er det nødvendig at man stoler på politiet når man tar kontakt. Dette gjelder særlig hvis man befinner seg i en truende situasjon, eller hvis man har vært offer for en kriminell handling. Politiet har også voldsmonopol i Norge. Det vil si at politiet lovlig kan bruke fysisk makt om situasjonen inviterer til det, og dette er akseptert. Denne aksepten bygger på tillit, som igjen bygger på antagelsen om at politiet kun bruker fysisk makt om situasjonen kaller for det. En video, slik som den i Kongsberg-saken, som rokker ved denne oppfattelsen av politiet som rettferdig og derfor

også aksepten, kan være farlig for politiet. Svekket tillit kan gjøre politiets allerede krevende arbeidsoppgaver enda vanskeligere. Derfor er det viktig at slike skandaler og kriser forskes på, for å gi en forståelse for ikke bare hvordan slike hendelser er med på å påvirke holdninger til politiet, men også på hvordan politiets håndtering av slike hendelser kan bidra denne påvirkningen i enten positiv eller negativ forstand. Folk flest aksepterer i en viss grad at «alle gjør feil», spesielt på arbeidsplassen. Samtidig er det i noen yrker mindre akseptert med feil, for konsekvensene av slike feil kan være fatale. Dette gjelder for politiet, men også innenfor helse og brannvesen – eller hos myndighetene under en pandemi. I Sverige mottok helsemyndighetene, og dermed også styresmakten, mye kritikk av sin (manglende) håndtering av korona-pandemien (Iversen & Lykke Nørremark, 2022, s. 60).

Mediene har en viktig rolle i spredningen av informasjon om slike hendelser, som har en tendens til å utvikle seg til skandaler. Skandaler kan rive ned omdømme og tillit til institusjoner eller personer som er involvert i skandalen. Utviklingen av en skandale, behandlingen av en skandale mens den pågår, og avslutningen av en skandale er med på å påvirke hvordan hendelsen som blir skandalisert blir fortolket av publikum (Allern, 2009; Hinerman & Lull, 1997; Thompson, 2000). Mediedekningen av skandaler har mulighet til å vinkle hendelsen, og tildele de involverte ulike «roller». Institusjonen eller personene som er involvert, vil på sin side jobbe med hendelsen fra et kriseperspektiv. Deres oppgave vil være å beskytte organisasjonen eller personens omdømme og tillit. Denne kampen mellom mediedekningen og krisehåndteringen, vil være interessant å se på innenfor feltet tillit. Derfor undersøker jeg i denne oppgaven mediens dekning av en skandale samt politiets retoriske respons på dekingen av skandalen.

1.2 Problemstilling

Hvordan en skandale blir fremstilt, og hvordan de involverte behandler denne fremstillingen, er viktig for å forstå hvordan en skandale påvirker forhandlingen om etos og tillit. Tillit til autoriteter er viktig for å ha et funksjonelt samfunn, hvor lover følges og befolkningen føler seg trygge. Selv om vi nyter høy tillit til politiet her i Norge, må vi stille oss selv spørsmålet om hvor mange politiskandaler, slik som Obiora-saken og Wacko-saken, skal til før tilliten til politiet hos befolkningen får seg en knekk. Som nevnt har mediedekningen, og fremstillingen av en skandale stor betydning for hvordan publikum oppfatter en sak. På grunnlag av sin stilling som «vaktbikkje» og overvåker, er det ofte mediene som avslører lysskye hendelser hos de med

makt. Mediene har derfor også en viktig rolle i skapelsen og utviklingen av en skandale. Som offentlig fortolkningsramme, er det også mediene som kan skape mediefortellinger. Slike mediefortellinger legger frem saken på en måte som har iboende virkemidler, vinklinger og grep som påvirker publikums oppfattelse av saken. For å se på dette undersøker jeg mediedekningen av den såkalte politivoldsaken på Kongsberg. Jeg undersøker saken ved å analysere hvordan Dagbladet fremstiller saken og de involverte. Jeg undersøker særlig hvordan Dagbladet fremstiller og karakteriserer politiet. Dette gjør jeg for å forstå hvilken «rolle» politiet blir tildelt i denne fortellingen, og også hvordan det vinkler hendelsen. For å forstå forhandlingen, og begge sidene i skandalen, analyserer jeg også politiets respons på denne karakteriseringen. Slik får vi et bilde av hvordan politiet gjennom kommunikasjon forsvarer sin opptreden og sin etos. Jeg benytter her Politiforums dekning av saken, og ser på hvordan de to medienes fortelling ligner eller differensierer.

Prosjektets problemstilling er:

Hvordan fremstilles og karakteriseres politiet i mediedekningen av Kongsberghendelsen, og hvordan møter og responderer politiet til denne framstillingen?

Først undersøker jeg hvilken karakter som tilskrives politiet gjennom mediedekningen, så tar jeg fatt på å se på hvordan politiet responderer til denne karakteren. Godtar de denne beskrivelsen, eller arbeider de imot den? Denne framstillingen skal også undersøkes, og hvilken etos politiet selv forsøker å etablere og appellere til. Mediedekningen i Kongsberg-saken sentral i dette prosjektet. Mediedekningen i denne saken kan sies at «eies» av Dagbladet. Det som menes med dette er at det var de som delte videoen og som la frem saken for offentligheten. På grunn av at de var først, hadde de mulighet til å vinkle saken og skape den fortellingen de selv ville med den informasjonen de hadde. I løpet av arbeidet med dette prosjektet publiserte Dagbladet 82 saker om saken.

Prosjektet har to hovedformål. For det første søker prosjektet å undersøke å se på hvordan mediedekningen av en autoritativ organisasjons krise påvirker fortolkningsrammen for publikum. Slik kan vi også få svar på hvordan organisasjonen som er i krise håndterer mediedekningens funksjon. Dette gjøres gjennom en casestudie av Kongsberg-saken. For det andre, søker prosjektet å bidra til det overordnede tema om tillit til autoriteter og myndigheter, og hvordan

skandaler og kriser kan forstås i lys av dette. Dette temaet ble virkelig satt på dagsordenen etter koronapandemien, og selv om tillit til og et funksjonelt samarbeid mellom stat og dens innbyggere alltid har vært en viktig faktor i demokratiske samfunn, har forskningen de siste årene fått en ny interesse for dette feltet.

1.3 Kongsberg-saken

Natt til 30. oktober 2022 ble 26 år gamle Kevin Simensen lagt i bakken og slått med knyttneve og batong av en politimann utenfor Esso i Kongsberg (Hultgreen et al., 2023). Simensen og hans venner (blant dem Kristian Pablo Teigen og Marius Stormo) var på vei hjem fra byen etter å ha blitt kastet ut fra et utested. Utenfor bensinstasjonen Esso møtte de en politipatrulje, som hadde vært i kontakt med vekteren fra uteplassen Kevin hadde blitt nektet inngang på. Dørvakten følger etter, og forteller angivelig til politipatruljen at Kevin hadde truet ham på livet, noe vekteren også forteller om i avhør. På parkeringsplassen foran Esso ble basketaket som oppsto mellom Simensen og politiet filmet av overvåkningskameraene til bensinstasjonen. Filmen viser hvordan Simensen ble lagt i bakken og mottok knyttneveslag mot mage, rygg og ansikt (Hultgreen et al., 2023). I etterkant av denne hendelsen blir Simensen og kompisen anmeldt for vold mot offentlig tjenestemann, en anmeldelse som senere blir trukket tilbake.

Etter at Sør-Øst politidistrikt mottar bildene fra overvåkningsvideoen fra bensinstasjonen, sender de saken inn til Spesialenheten for politisaker. Spesialenheten tar ut siktelse på en politimann. Politimannen blir tiltalt for å ha øvet vold mot annen person, og for å ha utøvd offentlig myndighet og grovt uaktsomt brutt sin tjenesteplikt (Hultgreen et al., 2023).

26. april 2023 slipper Dagbladet en klippet versjon av denne videoen ut på nettet (Hultgreen et al., 2023). Samtidig blir det offentliggjort i den tilhørende artikkelen at Spesialenheten fant bevis på uriktige politirapporter fra den kvelden. Videoen og den tilhørende artikkelen blir plukket opp av andre nyhetsmedier dagen etter, og saken får stor oppmerksomhet i de kommende månedene. 9. mai 2023 anmelder Spesialenheten for politisaker en politimann som slettet videobevis fra telefonen til Marius Stormo. Politimannen endte med å godta et forenklet forelegg på 12 000 kroner. 28. – 30. juni foregår rettsaken mot den tiltalte politimannen i Buskerud tingrett. Tingretten frikjenner politimannen fra både straff og erstatningskrav under dissens. Påtalemyndighetene anker straffespørsmålet, og Simensen og Teigen anker

erstatningskravet. I april 2024 behandles saken i lagmannsretten. Lagmannsretten finner politimannen skyldig, og han blir dømt til 120 dager i fengsel og til å betale erstatnings- og oppreisningskravet til Simensen og Teigen. Dommen fra lagmannsretten ble anket til høyesterett.

1.4 Oppsett av oppgaven

Oppgaven er strukturert på følgende måte: Først presenterer jeg teorigrunnlaget for oppgaven. Her viser jeg til tidligere forskning gjort på de ulike temaene, og utdyper det analytiske rammeverket for analysedelen av prosjektet. Teorikapittelet utdyper retorikkens etos, ved hjelp av McCroskey (2005) og Hauser (2002), og går så videre til skandaleteori gjennom bruk av Thompson (2000) og Lull og Hinerman (1997). I redegjørelsen av kategoria (retorikkens anklager) og anklage, bruker jeg Iversen og Lykke Nørremarks artikkel ««Men så skedde inte i Sverige»- Om anklagens anatomi» (2022), samt Ryans teorier om anklage og forsvar som et sammenhengende, retorisk talesett (1982). Innenfor krisekommunikasjon og forsvar, lener prosjektet seg på Benoits omdømmegjenoppsettsteorier (Johansen & Frandsen, 2007) og Le et al. (2019) og Pang et al. (2022) sine perspektiver på taushet som en retorisk strategi.

I metodekapittelet av oppgaven forklares det hvordan jeg har arbeidet med prosjektet, og hvorfor oppgaven har blitt som den er. Jeg utdyper valg jeg har tatt, hvordan jeg har arbeidet, og begrensinger ved oppgaven. I dette kapittelet forklarer jeg også prosessen av utvelgelse og innsamling av data, og den analytiske fremgangsmåten. Dette gjør jeg ved hjelp av Ceccarelli (2001), Rønlev (2020) og Kjeldsen (2017).

Etter dette kommer vi til analysedelen av prosjektet. Analysedelen er delt i to: for det første analyserer jeg meg frem til sakens faser. Under fasedelene gjør jeg rede for hva som skjer under de ulike periodene, før jeg analyserer mediedekningen og dens narrativ. Her ser jeg også på hvilken etos som tilskrives politiet gjennom perioden, og hvor fokuset ligger. For det andre, analyserer jeg Kongsberg-saken som mediert skandale og politiets respons på kritikken og karakteren de ble tilskrevet gjennom fasene.

Funnene fra analysedelen vil bli oppsummert og presentert i kapittel 5, «Resultat». Her diskuteres også funnene gjennom tidligere forskning og det teoretiske rammeverket til oppgaven.

Avslutningsvis vil prosjektet presentere en konklusjon på problemstillingen, og invitere til videre forskning.

2 Teori

I dette kapittelet belyser jeg tidligere forskning gjort på temaet, før jeg tar for meg teorien som jeg bruker i analysedelen av prosjektet. Problemstilling undersøker to aspekter: hvordan politiet blir fremstilt og karakterisert i mediedekningen av Kongsberg-saken, og hvordan politiet møter og responderer til denne fremstillingen. Prosjektets analysedel skal undersøke både mediedekningen, dens tilhørende tilskrivelse av etos og skyld, og politiets kommunikative forsvar. For å analysere fremstillingen av politiet vil en forståelse av etos være viktig. Etos vil også være viktig i form av hvordan politiet taler sin sak eller forhandler sin etos i forsvar. For å kunne analysere mediedekningen i sin helhet, vil også en forståelse av skandaler og dens effekt og konsekvenser være viktig, både for å forstå hvordan journalister og mediehus arbeider med en slik sak, og også for den offentlige fortolkningsrammen som en slik dekning skaper. En skandale oppstår gjerne i etterkant av en overtredelse av normer, og denne overtredelsen inviterer til korrigerende. Fra journalistenes side oppstår det et påtrengende problem om hvem som skal stå til ansvar for overtredelsen, mens hos politiet oppstår det to problemer som må løses. Dette vil være hvordan de skal forsvare sin stilling i offentligheten, samtidig som de tar ansvar som en arbeidsgiver til å holde ansatte trygge. For å forstå både anklagen, og dens forsvar, må disse to situasjonene settes opp mot hverandre, og teorier om kategoria og apologia vil bli brukt for å undersøke dette i dybden. Krisekommunikasjon vil også bli brukt for å analysere politiets motsvar, og for å se på hvordan de arbeider med saken.

2.1 Tidligere forskning

Det finnes mye forskning på politiske skandaler og medieringen av dette (se bidragene i Pollock & Allern, 2009; Hinerman & Lull, 1997; Thompson, 2000). Forskningen peker på hvordan skandaler både kan bygge og ødelegge karrierer innenfor politikk, og hvordan partiet som de involverte tilhører også kan ta skade av skandaler. Politiske skandaler har gjerne andre konsekvenser enn politiskandaler, men det finnes en del likhetstrekk. I medieringen og nyhetsdekningen av politiske skandaler er det gjerne side mot side, og mulig tap etter en slik skandale gjelder ikke bare omdømme og rykte, men også oppslutning ved valg. Sett slik, kan politiske skandaler forårsake reduksjon i makt. Jenssen påpeker på den andre siden at selv om partiidentifikasjon ikke står like sterkt som det gjorde tidligere, så har partier fortsatt en fordel

som beskytter partiene mot dårlig oppslutning (Jenssen, 2014, s. 111). Folk ser gjerne bort fra de skandalene som omhandler sitt parti, men er desto mer opptatt av skandaler som gjelder andre partier. Han peker dog på at skandaler kan ødelegge karrierer innad i politikken (Jenssen, 2014, s. 111). Politiskandaler, derimot, handler ikke like mye om øking eller reduksjon av makt eller oppslutning ved valg, og maktforholdet er ikke like avhengig av omdømme og holdninger. En politibetjent på operativt oppdrag vil som regel ha mer makt enn befolkningen. Samtidig vil en øking eller reduksjon av tillit, forårsaket av skandaler, påvirke arbeidshverdagen til politibetjentene og følelsen av trygghet til befolkningen.

At en skandale blir mediert er også av stor betydning. Allern og Pollack (2009) forklarer hvordan journalister ikke bare spiller rollen som rapportør, men også skandalens fortolker. Boken retter et kritisk blikk mot medierte skandaler, ved å spørre hvilke samfunnsmessige følger, normbruddene har. Kongsbergsaken har ikke alle de politiske aspektene som en ren politisk skandale har, men mediedekningen, dramaturgien og skandaliseringen bærer preg av de samme tankene og ideene som fins i en politisk skandale. Saken har også ført til diskusjoner tilknyttet problemstillinger som ble synlig i etterkant av hendelsen. Allern og Pollack definerer mediedrev som, 1) «en omfattende, intens og kritisk rapportering rettet mot én eller flere personer, organisasjoner eller institusjoner», 2) personfokuserte anklager om normbrudd, 3) flere nyhetsmedier deltar, 4) med samme vinkling og perspektiv, 5) der avslutningen av saken er uklar (Pollack & Allern, 2009, s. 11). Kongsbergsaken oppfyller alle disse kriteriene, og dette skal oppgaven se nærmere på.

Når det gjelder studier som ser på etos, tillit og overtalelser knyttet til politiskandaler i en norsk kontekst, er ikke dette like mye forsket på. Dette kan være på grunnlag av vår historiske høye grad av tillit til myndigheter (Kleven, 2016), eller på grunn av at det norske politiet ikke har opplevd medierte skandaler i like stor grad som utlandet har. I Norge drar vi nytte av høy tillit til autoriteter, inkludert politietaten, og påvirkningen av skandaler og offentlige omdømmebrudd kan derfor oversees som en viktig faktor for tillitforhandling mellom befolkning og myndighet. Tillit til myndigheter har derimot i senere tid vist seg viktig, for eksempel under koronapandemien, og forskning på tillitsforholdet mellom myndigheter og befolkning har økt (eksempelvis Helsing et al., 2020; Iversen & Lykke Nørremark, 2022; Kjeldsen et al., 2022). Tillitsbrudd og skandaler er likevel sett på i en generell kontekst, og i 1978 utga den amerikanske kriminologen Lawrence W. Sherman boken *Scandal and Reform: Controlling Police Corruption*,

hvor han argumenterte for at en hendelse er kun en skandale om tre kriterier er oppfylt. Først og fremst må reaksjonene på hendelsen karakteriseres som «public outrage» og være så intense at de fremmer mer enn bare misnøye (Sherman, 1978, s. 60-61). For det andre kommer hendelsen som en overraskelse på parten som reagerer. For det tredje må handlingene være gjort av en innehaver av sosial tillit. Jeg vil bruke disse forutsetningene til å se på Kongsberg-saken som en skandale. Da videoen ble sluppet og offentligheten plukket det opp, ble sosiale medier, nettaviser, mediehus og kommentarfelt fylt med hva man kan beskrive som «public outrage». Personer sammenlignet hendelsen med politivoldsaker fra USA. Personer uttrykte ikke bare sterk misnøye og avsky, men også overraskelse av at dette også foregår i Norge. Norge er også et av de landene som har høyest tillit til myndighetene, og politiet er derfor mottaker av en høy grad av tillit (Digdir, 2024; Kleven, 2016). Vi stoler som regel på at om vi befinner oss i en krevende situasjon, så kan vi ringe 112 for å få hjelp av noen som vet hva de driver med. Nødetatene i Norge skal arbeide etter norske lover og håndtere situasjonen som de skal, og ville hjelpe oss og holde oss trygge.

I 2012 publiserte Greer og McLaughlin en studie hvor de differensierte mellom myke og harde nyhetsskandaler (Greer & McLaughlin, 2013, s. 245). Myke nyhetsskandaler er de skandalene som er overfladiske i natur, og som berører et symbolsk plan i stedet for et dypere et. Harde nyhetsskandaler, derimot, karakteriseres som skandaler som viser inkompetanse, umoralskhet og kriminalitet på et dypere plan, og som gjerne resulterer i større omdømmebrudd. Harde nyhetsskandaler er dermed skandaler som påvirker oppfattelsen av kompetanse, karakter og velvilje, som er de tre dimensjonene av retorikkens etos. Kongsberg-hendelsen er et eksempel på en hard nyhetsskandale. Politivold eller overdrevent maktbruk er noe som berører dypere verdier, og ikke minst et brudd på politietatsens samfunnsoppdrag. I en stortingsmelding står det at «[Politiets] samfunnsoppdrag er å bekjempe kriminalitet og skape trygghet for befolkningen» (Meld. St. 29 (2011–2012), Justis- og beredskapsdepartementet, 2012). Et politivesen som går til angrep på «en mann med hendene i lommen», som Simensen har uttalt, bryter med dette samfunnsoppdraget.

I den norske konteksten står Gunnar Thomassen for en rekke studier som ser på tillit mellom befolkningen og politiet. I 2017 publiserte han en artikkel hvor han belyste politiets kontaktvirksomhet. Her så han på hvordan tilliten ble påvirket av kontakt med politiet, både egen-initiert av befolkningen og politi-initiert. Han forklarer hvordan andre studier gjennomført

på dette temaet viser at både de som har egen-initiert kontakt med politiet, og politi-initiert, tolker møtet som tilfredsstillende (Thomassen, 2017, s. 30). Han påpeker også at det i slike studier skilles mellom to perspektiver på tillit. *Instrumentalt* perspektiv handler om tillit som oppstår gjennom å se på politiet som effektivt og kompetent (Thomassen, 2017, s. 30), altså hvordan politiet utfører sitt mandat. Dette kan sees på som etos sin kompetanse-dimensjon (*phronesis*), altså, at man stoler på de man mener fremstår kompetent. *Prosessuelt* perspektiv ser på hvordan politiet påvirker tilliten gjennom kontakt med innbyggere, og hvordan politiet oppfører seg i slike møter (Thomassen, 2017, s. 30) – som igjen kan sammenlignes med etos sin karakter-dimensjon (*arete*). I denne artikkelen trekkes det fram funn som samsvarer med «negativity bias», et begrep som beskriver hvordan negative hendelser har en tendens til å sette dypere spor enn de positive (Thomassen, 2017).

Thomassen har også, i samarbeid med andre, studert hvordan hendelsene 22. Juli 2011 påvirket tilliten til institusjonen samt langtidseffekten av dette (Thomassen et al., 2014). I likhet med funn fra studier som undersøkte tillit etter 9/11, kunne man se at tilliten til politiet og andre myndigheter opplevde en økning rett etter hendelsene. Thomassen forklarer dette med at nasjonalismen og solidariteten etter terrorangrep gjør at man er mer tilbøyelig til å tolke politiets handlinger som det beste de fikk til med de mulighetene de hadde, og at det dannes et fellesskap hvor den norske befolkningen og myndigheter blir oss, mens angriperen blir dem (Thomassen et al., 2014). Etter en stund kunne man se at tilliten falt tilbake til normaltstanden, altså nivået tilliten lå på før angrepene. Den retoriske situasjonen er derimot annerledes ved et terrorangrep og en hendelse som Kongsberg. Et terrorangrep blir ofte besvart om lovnader om samhold og gode verdier, «oss mot dem»-mentalitet og betryggende adferd, er et politiovergrep et eksempel på «dem mot oss», og at de med lovlig grunnlag for å bruke makt bruker det på de med mindre ressurser og/eller muligheter. Denne oppgaven vil utdype dette i sin helhet.

En studie som så på antallet saker som har blitt tatt opp i retten hvor politiansatte har vært tiltalt, fant at seks av 20 saker ble oppdaget grunnet intern varsling (Gottschalk & Holgersson, 2011, s. 399). Av disse seks sakene, er det ingen som handler om overdrevent bruk av fysisk makt, selv om et par av de 20 rettsakene handlet om overdreven maktbruk. Forskerne peker på hvordan klare rammer for et lovbrudd gjør at det kan være enklere for politi å varsle på noen av sine egne. Overdreven maktbruk er i prinsippet en subjektiv forståelse, har lovbrudd som tyveri en klarere ramme. Maktbruk er også noe som i en vesentlig grad anerkjennes som et godkjent

verktøy for operative politibetjenter, og skillet mellom nødvendig maktbruk og overdreven maktbruk kan derfor være mer uklare (Gottschalk & Holgersson, 2011, s. 402).

Fra internasjonal forskning kan man finne spor av det samme man finner i den norske forskningen. En studie som sammenlignet effekten av politiets embetsbrudd i de to amerikanske byene Los Angeles og New York City på slutten av 90-tallet, fant at den negative påvirkningen av politiskandaler varte en kort stund før tilliten til politiet var tilbake til utgangspunktet (Weitzer, 2002, s. 406). Studien argumenterer fremdeles for at høyprofilerte politifeil fortsatt påvirker politietatsens omdømme og tillit i etterkant av hendelsen.

Fra USA vet vi at politivold påvirker flere faktorer. Den afroamerikanske befolkningen og minoritetsgrupper opplever til stadig hendelser som ryster den institusjonelle tilliten til autoriteter. Eksempler på dette er drapet på George Floyd i 2020 og overfallet av Rodney King i 1991. Politivold i USA påvirker ikke bare tilliten fra minoritetsbefolkningen, men underbygger også påstander om strukturell rasisme innad i landets samfunn. Alle disse hendelsene som omhandler politivold, spiller også inn på fysisk og psykisk helse (Quinn et al., 2023, s. 6). Slike hendelser, som har i større grad blitt delt offentlig gjennom utviklingen i teknologi, påvirker også trykghetsfølelsen til medlemmer av den marginaliserte gruppen, og bidrar med å øke avstanden mellom kulturer og samfunnsgrupper (Quinn et al., 2023, s. 6-7). Konsekvensene av politivold mot (hovedsakelig mannlige) svarte borgere spiller inn på både helsen, den mentale helsen og samfunnshelsen, og er en av de største truslene mot folkehelsen i USA (Quinn et al., 2023, s. 7). Kongsberg-saken skiller seg fra mange av politivoldsakene fra USA med mest mediedekning ved at den mangler et rasistisk aspekt. Dette gjør det vanskeligere å sammenligne disse sakene med Kongsberg-saken. Likevel kan krisen USA opplever være med på å forstå hva hendelser som omhandler politivold her i Norge kan føre med seg. Den generelle åpenheten rundt politisaker og deres håndtering, og voldsmonopolen politiet har tilgang på, kan gjøre at tilliten til politietaten synker når hendelser som den på Kongsberg skjer. I tillegg lar slike hendelser fornærmede og de i nærsamfunnet føle på sinne over mangelen på konsekvenser (Quinn et al., 2023, s. 8).

O'Brien, Mears og Tyler gjennomførte en analyse av resepsjon av en politisjefs apologia (O'Brien et al., 2020, s. 209). I studien delte de inn representantene i de som utviste høy tillit til politiet, og de som hadde lav tillit til politiet. Studien fokuserte på de med lav tillit til politiet, slik at de kunne se om forsvarstalen til politisjefen utgjorde noen forskjell. Forsvarstalen ble utdelt i fire ulike scenarioer. Den ene tok både ansvar for forholdet mellom politi og den svarte

befolkningen, og unnskyldte seg for dette. En annen tok bare ansvar for forholdet, men ga ingen unnskyldning. Den tredje ga kun en unnskyldning, men tok ikke ansvar for at det hadde blitt slikt, og den siste anerkjente mistilliten, foruten å ta ansvar eller å si unnskyld (O'Brien et al., 2020, s. 209). Videre i studien ble de ulike respondentene spurt spørsmål, hvor de måtte rangere fra 1 (sterkt uenig) til 9 (sterkt enig). Disse spørsmålene dreide seg om samarbeid mellom politi og medlemmer av samfunnet, og tillit fra et prosessuelt perspektiv. Resultatet var at de personene som hadde fått utdelt talen med både unnskyldning og ansvar var de som ga høyest score når spørsmålene dreide seg om samarbeid, og de som hadde fått utdelt den talen som sa unnskyld, men som ikke tok ansvar for forholdet, svarte mest negativt. De som hadde fått utdelt talen som tok ansvar for forholdet, men ikke innebar en unnskyldning, var noe høyere (O'Brien et al., 2020, s. 209). Ifølge forskerne peker dette på to ting: for det første, er det store variasjoner hos de som har et negativt syn på politiet. De ulike scenarioene utgjorde stor forskjell. For det andre, er forsøk på forsoning gjennom både anerkjennelse av eget ansvar og unnskyldning det eneste som viser seg bedre enn å gjøre ingenting. Unnskyldninger med forbehold, det vil si om man enten tar ansvar, men ikke beklager seg, eller sier unnskyld, men ikke tar ansvar, fungerer dårligere enn å gjøre ingenting (O'Brien et al., 2020, s. 210). I tilfellet på Kongsberg, kan man ikke sammenligne den historiske forskjellen mellom personer med minoritetsbakgrunn og politiet i USA, med hva som skjedde her. Det denne studien derimot kan belyse i denne sammenhengen, er hvordan politiets kommunikasjon kan prøve å forsones samfunnet med politiet, når samfunnet har fått et negativt syn på politiet som institusjon.

2.2 Retorikkens etos

En klar forståelse av etos er en sentral del av oppgaven. Oppgaven baserer seg i stor grad på Gerald Hausers og James McCroskeys forståelse av etos-begrepet, men Kongsberg-sakens natur kaller også på en utvidet forståelse av etos. Derfor vil også Ruth Amossys forståelse av etos-begrepet tilegnes plass i prosjektet. McCroskey, i likhet med Hauser, ser på etos som en sosial, dynamisk konstruksjon som er et produkt av taler-publikum-interaksjon (Hauser, 2002, s. 147; McCroskey, 2005, s. 83-85). Etos er med andre ord en dynamisk holdning, som publikum har overfor en taler til en viss tid. Denne holdningen kan endres, basert på talerens opptreden, under den kommunikative akten. Hauser og McCroskey ser på etos som noe som i utgangspunktet oppstår og formes gjennom interaksjonen. Utvidelsen av denne forståelsen tar

også med det forhenværende omdømmet til taleren i beregningen av etos. Amosy følger denne tradisjonen, altså en ciceroniansk (Baumlin & Scisco, 2018) forståelse av etos, hvor etos også påvirkes av talerens omdømme, sosiale posisjon og maktrelasjoner (Amosy, 2001, s. 2). Talerens, eller institusjonen taleren representerer, omdømme og sosiale posisjon er dermed i denne forståelsen av etos-begrepet, en faktor som påvirker holdningen publikum har til vedkommende. Som vi skal se på senere i dette kapitlet, tar også McCroskey med dette i beregningen i sin forståelse av etos, hvor han ser på forhandling og etablering av etos i tre stadier.

Etos-forskere enes gjerne om at etos er en multidimensjonal holdning (Hauser, 2002, s. 154-158; McCroskey, 2005, s. 85-87). Dimensjonene, derimot, er det noe mer uenighet om. Dette prosjektet tar i bruk den tradisjonelle forståelsen av dimensjonene, altså *kompetanse*, *karakter* og *velvilje*. Det må nevnes at det handler om *oppfattet* kompetanse, karakter og velvilje, da en vurdering av oppriktighet vanligvis ikke inngår i en forhandling mellom publikum og taler, da denne forhandlingen er heuristisk i sin natur. Kompetanse, eller det Hauser kaller mentale vaner, handler om hvorvidt taleren fremstår intelligent, velinformert og rimelig i sin diskurs (Hauser, 2002, s. 154). Karakter, eller moralske vaner ifølge Hauser, handler om talerens evne til å fremme sine «moralske dyder». Om taleren snakker med integritet, og fremmer egenskaper som rettferdighet, mot og sjenerøsitet, er publikum mer villig til å stole på taleren (Hauser, 2002, s. 155-156). Hauser trekker frem egenskaper som rettferdighet, mot, temperament, sjenerøsitet, storsinn, storhet og klokskap (Hauser, 2002, s. 155-156). Velvilje, eller emosjonelle vaner, handler om talerens fremstilling av seg selv som en empatisk person, som bryr seg om vårt beste, og tar del i suksess og beskytter oss fra fare og skade (Hauser, 2002, s. 157). Disse tre dimensjonene utgjør det vi kaller etos, og et angrep på bare en av disse dimensjonene kan skifte publikums holdning til taleren. En vurdering av disse dimensjonene er en kontinuerlig vurdering, det vil si at publikum ikke vurderer disse dimensjonene én gang. Denne forhandlingen og analysen av taleren foregår gjennom hele den kommunikative akten, og enhver ny situasjon krever en ny forhandling av etos (Hauser, 2002, s. 159).

McCroskey deler denne forhandlingen i tre stadier, *innledende*, *avledet* og *avsluttende* etos. *Innledende* etos, det vil si den etosen taleren har før den kommunikative akten starter, tar med omdømmet og bakgrunnen til taleren i beregningen. Faktorer som utdanning, erfaring og omdømme kan naturligvis spille inn på den innledende etosen til en taler, men andre faktorer

som ved første øyekast kan virke irrelevant for etos, kan også spille en rolle i den innledende etosen (McCroskey, 2005, s. 89). Innledende etos kan også bli påvirket av det som kalles *sponsorship effect* (sponsor-effekten). En taler som blir introdusert av en person som har høy etos i den spesifikke talesituasjonen, kan dra nytte av etosen til personen man blir introdusert av (McCroskey, 2005, s. 89). McCroskey skriver at dette kan også skje når det gjelder medier: «If the message appears in a national news magazine, the source may expect to have substantially higher ethos, at least for most receivers, than it will if the message appears in a movie magazine» (McCroskey, 2005, s. 89).

Avledet etos er etosen som skapes og formes gjennom den kommunikative akten (McCroskey, 2005, s. 90). Presentasjon av budskap, kroppsspråk, valg av argumenter og temaer er alle faktorer som er med på å påvirke etos. Aristoteles argumenterte ifølge McCroskey for «retoriske valg», altså hvilke emner taleren valgte å diskutere, hvilke argumenter taleren brukte, og støtten til argumentene (McCroskey, 2005, s. 91). Forskning viser for eksempel at mennesker gjerne stoler mer på de som mener det samme som en selv, enn de som er i opposisjon (McCroskey, 2005, s. 91). Det er flere strategier man kan bruke for å øke avledet etos, samtidig er det flere fallgruver man kan falle i som kan negativt affektere etos. En av disse er det McCroskey kaller «opinionated-rejection statements» (meningsbasert avvisning), som er uttalelser som ikke bare avviser emnet det diskuteres om, men også talerens holdning mot de som er i opposisjon (McCroskey, 2005, s. 93). Et eksempel på en slik uttalelse kan være «Det er bare de som støtter terror som støtter Palestina». En slik uttalelse angriper ikke bare emnet Israel-Palestina-konflikten, men også de som støtter Palestina. McCroskey skriver at slike uttalelser er med på å minke etosen hos en taler, dersom målgruppen man parter til er uenige.

McCroskey foreslår seks strategier for å øke avledet etos (McCroskey, 2005, s. 91-95). For det første, lønner det seg for taleren å tenke nøye gjennom hvilke påstander og posisjoner hen skal støtte. Som nevnt, har mennesker en større sjanse for å støtte de som støtter sine egne posisjoner. For det andre, peker McCroskey på hvor viktig det er med velinformerte argumenter, som gjerne også følges opp med fakta. For det tredje, er framføring en viktig del av overbevisningen. En presis og oppriktig presentasjon av argumenter kan etablere troverdighet. For det fjerde, kan det lønne seg å etablere en «common ground» med publikum. Dette vil hjelpe med å skape en velvilje blant publikum. For det femte, er det en fordel å virke åpen. Å virke mottakelig for ulike synspunkter gjør en taler mindre rigid, og kan fremme dyder som

storsinnethet og storhet. Sist, men ikke minst, kan det lønne seg å gjøre publikum oppmerksom på fordelaktige sider av talerens bakgrunn, erfaring og tilknytninger.

Avsluttende etos er produktet av den innledende og avledete etosen (McCroskey, 2005, s. 95). McCroskey foreslår at den avsluttende etos er fokuset allerede før man begynner den kommunikative akten. Han mener at å ha en høy avsluttende etos bør være formålet med den kommunikative akten, da «the terminal ethos of today is the initial ethos of tomorrow» (McCroskey, 2005, s. 96). McCroskey beskriver også hvordan retorisk kommunikasjon kan være enten konsept-sentrert eller etos-sentrert, hvor formålet med det første vil være å overbevise eller modifisere publikums holdning til et bestemt tema, mens det siste handler om å øke talerens etos. Selv om disse perspektivene handler om det primære målet for kommunikasjon, vil jeg argumentere for at perspektivene ikke utelukker hverandre, men heller jobber med hverandre. En økning av talerens etos, kan være hjelpelig med å overbevise publikum med sine argument, og på lik linje kan overbevisning av publikum også øke talerens etos.

Denne litteraturen brukes for å analysere mediedekningen av Kongsbergsaken. Å analysere hvilken etos som skapes gjennom spesielt Dagbladets dekning av saken er en viktig del av prosjektet. Samtidig er også McCroskeys stadier av etos, samt dimensjonene av etos, viktig for å forstå hvordan politiet håndterer saken kommunikativt og over tid. Politiets respons er også med på å forme deres etos, og derfor vil denne litteraturen være av betydning i den andre delen av problemstillingen også. Videre i kapittelet vil vi se på hvorfor en skandalisering av hendelsen utenfor bensinstasjonen blir sett på som nødvendig, og også hvordan dette påvirker saken.

2.2.1 Etos og tillit

Retorikkens etos-begrep brukes i dette prosjektet som en måte å analysere hvordan tillit forhandles mellom politiet og offentligheten. Innenfor forskningsfelt som ser på tillit og troverdighet, er det uenighet i de to begrepene betydninger. Noen forskere mener at de betyr det samme, og bruker begrepene synonymt (Dalen, 2020, s. 357). Andre mener tillit er en forutsetning for at utsagn blir oppfattet som troverdig: man mener utsagn er troverdig på grunn av at det kommer fra en tillitsfull kilde (Dalen, 2020, s. 357). Det er noen forskere som mener det går den andre veien: man stoler på noen fordi det gang på gang har vist seg at de har snakket sant (Dalen, 2020, s. 257). Dette prosjektet arbeider etter den forståelsen at man mener noe er

troverdig på bakgrunn av tilliten man har til kilden. Man stoler på det politiet sier i etterkant av Kongsberg-hendelsen, fordi man stoler på politiet.

For å se på dette, må man ha en klar definisjon av tillit. Prosjektet baserer seg på Mayer et al. sin definisjon av tillit:

[trust is] the willingness of a party to be vulnerable to the actions of another party based on the expectation that the other will perform a particular action important to the trustor, irrespective of the ability to monitor or control that other party. (Mayer et al., 1995, s. 712).

Fra denne definisjonen finner man tre spesifikke dimensjoner som er viktig i denne oppgaven: for det første er tillit noe som er gitt frivillig, altså uten tvang. Personen som har tillit til noen, skal gi denne tilliten uten at personen føler seg tvunget til det. For det andre, kan man fra definisjonen hente at tillit er predikativ. Dette perspektivet betyr at tillit har sin verdi i at det er en holdning eller forventning man har *før* noe skjer, for eksempel et valg eller en handling. For det tredje, sier definisjonen at tillit er noe man gir til noen uten en evne til å kontrollere den man stoler på.

Fra definisjonen kan man se hvordan tillit og etos har en sammenheng. Men stoler gjerne på personer som innehar en viss kompetanse, eller som viser god karakter. Man stoler på noen, uten å måtte kontrollere dem, fordi man stoler på at personen vil oss det beste. De man stoler på, innehar derfor en viss oppfattet velvilje.

Tillit er viktig for politietaten. Jo mer tillit de har fra befolkningen, jo lettere blir deres arbeidsoppgaver, og jo større er villigheten til å ringe politiet om medlemmer av befolkningen befinner seg i truende situasjoner eller opplever kriminalitet. Befolkningen stoler på at politiet holder dem trygge og bekjemper kriminalitet. Samtidig, stoler befolkningen på at politiet håndterer situasjoner på korrekt måte, det vil si at de ikke tar fordel av deres stilling i samfunnet. De stoler på at politiet bruker makt *kun* når det er nødvendig, og at det de sier i for eksempel rettsaker er sant.

Tillit er altså orientert mot fremtiden, mens troverdighet er en evaluering av utsagn man er eksponert for (Dalen, 2020, s. 357). Troverdighet har også, ifølge Dalen, et snevrere fokus:

hvor tillit er noe man har generelt til en person eller institusjon, er troverdighet evaluering og vurdering av en bestemt handling eller utsagn (Dalen, 2020, s. 358).

2.3 Skandaler og deres medierte fortelling

«Det som i en skandaliseringsprosess ikke passer inn i den dominerende medierammen, har en tendens til å forsvinne,» skriver Sigurd Allern (Allern, 2009, s. 64). I en mediert skandale, er det først og fremst de stemmene som bidrar til det etablerte narrative som blir ført frem i lyset. Andre, som prøver å bidra med et mer nyansert og kritisk perspektiv, kan ha vanskeligere for å få sin tid i det offentlige ordskiftet. I Kongsberg-saken ble saken offentliggjort da Dagbladet slapp videoen 26. april 2023. Dagbladet sto dermed i en stilling som gjorde at de kunne etablere mediefortellingen og -narrativet slik de selv ville, og skapte i samme øyeblikk de tolkningsrammene som offentligheten sto ovenfor. Skandaleteori er også av betydning for å undersøke hvordan journalistene arbeider med en sak som Kongsberg.

2.3.1 Hva er en skandale?

En skandale er kjennetegnet ved at det som skjer bryter med de dominerende sosiale normene og moralske kodene i samfunnet (Hinerman & Lull, 1997, s. 11, 39; Thompson, 2000, s. 13). Overtredelsen bryter med det som er akseptert - både sosiale regler og formelle lover. Thompson mener at videre karakteristikk på skandaler er at overtredelsen innebærer hemmelighet, eller at det skjules fra offentligheten; det er ikke-deltakende personer til stede, som fordømmer handlingene eller som er fornærmet av hendelsen; ikke-deltakende personer deler og kommenterer hendelsen offentlig; og offentliggjøring av overtredelsen kan føre til omdømmebrudd til personer som begikk overtredelsen (Thompson, 2000, s. 14). Selv om Thompson primært fokuserer på politiske skandaler, skal vi se at institusjonelle skandaler, slik som hendelsen i Kongsberg, også treffer de samme kriteriene. La oss se på dette kronologisk.

1. **Overtredelse:** Thompson mener at overtredelsens betydning og alvorlighetsgrad er avgjørende for om det kan utvikle seg til å bli en skandale (Thompson, 2000, s. 13). Han tar i bruk eksemplene fartsbot og folkemord for å forklare dette nærmere. En fartsbot er en overtredelse av formelle lover, men det er vanskelig å si at en fartsbot i seg selv er en skandale. Selv om politikere, kjendiser eller andre kjente mennesker kjører over fartsgrensen, trenger det ikke å bli en mediert skandale, men det kan være en del av en allerede pågående skandale eller

starten på en ny en. På andre siden av skalaen, hvis overtredelsen er sett på som alvorlig og forferdelig, slik som et folkemord, er ordet «skandale» for svakt. Betydningen, og alvorlighetsgraden, er derfor, ifølge Thompson, avgjørende, og overtredelser som utvikler seg til skandaler befinner seg i et mellomstjikt.

2. **Hemmelighold:** For at overtredelsen skal ha mulighet til å utvikle seg til en skandale, må saken ha en grad av hemmeligholdelse. Å skjule overtredelsen betyr at aktørene skjønner at saken er lyssky, og at det er ulike element av handlingen som ikke bør settes i offentlighetens lys. Samtidig, må det være noen som vet om eller hører om hendelsen, som kan bryte hemmeligholdelsen.

3. **Krenkede ikke-deltakere:** «Scandal not only presupposes some degree of public knowledge, it also presupposes some degree of public disapproval» (Thompson, 2000, s. 19). For at en skandale skal ta plass, må ikke-deltakende personer føle at overtredelsen bryter med hva som er akseptert og ikke. Disse ikke-deltakende personene kan både være krenket eller fornærmet av overtredelsen, men ikke ta del i den.

4. **Offentlig avsløring:** At noen vet om hendelsen og fordømmer den skaper ikke en skandale. En skandale blir skapt i det øyeblikket *mange* fordømmer en hendelse. En kjendis som har en affære, er ikke en skandale før offentlighetens perspektiver på saken kommer frem.

5. **Skadet omdømme:** frykten for en skandale ligger ikke nødvendigvis i at offentligheten skal vite at man har gjort noe feil. Frykten kan like godt sies å ligge i at omdømme til personene eller institusjonen skal bli skadet. Spesielt når det gjelder politiske skandaler, da offentligheten er viktig i forhold til om man blir valgt til ulike verv og hvilke lovforslag som skal gå gjennom. Kommersielle institusjoner er også opptatt av omdømme, da dette kan påvirke salg. Mange skandaler er ikke av den ulovlige sorten. En politiker som er utro, vil ikke bli straffeforfulgt. Samtidig spiller slike skandaler inn på omdømme gjennom å si noe om hvilke verdier personen har, og om dette er noe offentligheten vil støtte. En KRF-politiker som er utro, kan være roten til en mye større skandale enn en AP-politiker, grunnet de moralske kodene og verdiene som er assosiert med KRF.

2.3.2 Medierte skandaler

En mediert skandale gir dermed grobunn for at flere kan fordømme overtredelsene. Men hvordan blir en nyhetshendelse en mediert skandale? Lull og Hinerman mener det er tre kriterier, i tillegg

til kriteriene til Thompson, som må bli møtt før en nyhetshendelse kan bli kalt en mediert skandale (Hinerman & Lull, 1997, s. 13). Først, det må være en *høy grad av mediedekning* om hendelsen i media, hvor overtredelsen videre er *narrativt* fremlagt og fremlagt på en måte som inspirerer *interesse for saken og diskusjoner*. En skandale er ofte fremstilt som en fortelling, bestemt av mediene som dekker saken. Dette kan både spille inn på hvordan man oppfatter en hendelse, og hvordan man analyserer og tolker responsen. Mulighetene man har til å forsvare seg blir innskrenket av måten en hendelse er rammet inn. Lull og Hinerman skriver at «We can not overstate the importance of «story» when analyzing scandals» (Hinerman & Lull, 1997, s. 13). I fase-kapittelet av prosjektet skal vi se på hvordan mediedekningen av Kongsberg-hendelsen oppfyller disse kriteriene, og også hvordan Dagbladet skaper en historie gjennom sin journalistikk.

2.3.3 Skandalers typologi

De som forsker på skandaler skiller gjerne mellom ulike typer skandaler (Hinerman & Lull, 1997, s. 19-21). Lull og Hinerman skiller mellom tre typer: institusjonell, stjerne og psykodrama.

1) Institusjonelle skandaler er de skandalene som ofte ikke bare omfatter enkeltpersoner, men der en institusjon også står til ansvar for hendelsen. Disse skandalene spiller ofte inn på komplekse byråkratiske forhold, og innebærer både institusjonens tidligere historie og omdømmebrudd. Kongsberg-hendelsen er en institusjonell skandale, hvor det er klart at politibetjentene opplevde en personlig skandale, men hvor politietaten også ble holdt ansvarlig i skandalen.

2) En stjerneskanale er skandaler hvor kjente mennesker blir beskylt for å ha interesser og ønsker som bryter med samfunnets sosiale normer og verdier. Atle Antonsens rasistiske ytringer i 2022, og Durek Verretts markedsføring av healing-produkter kan være eksempler på dette.

3) Psykodrama beskriver de skandalene som foregår mellom «ukjente» personer, men som ender opp med å skape kjente personer. Disse personene blir kjent på grunnlag av skandalen.

Denne oppgaven fokuserer på den institusjonelle skandalen. Oppgavens formål er å se på om hendelsen i Kongsberg spiller inn på det vi kan anta er politietatens tillit og omdømme. Teori om institusjonell skandale er derfor viktig. Slike typer skandaler er ikke bare ødeleggende for

enkeltpersoner, men også institusjonen som er involvert i skandalen. Da Bjørnar Moxnes ble anklaget for å stjele solbriller (Thommessen et al., 2023), var det ikke bare Moxnes omdømme og karakter som ble kritisert. Rødt som parti ble også involvert i skandalen. Slik kan en stjerneskanale også utvikle seg til en institusjonsskanale. På lik linje har Kevin Simensen blitt et kjent navn i offentligheten det siste året, og man kan si at en person blir kjent gjennom skandalen.

2.3.4 Konsekvenser av den medierte skandalen

Thompson setter frem fire teorier om konsekvenser av skandaler (Thompson, 2000, s. 234). Disse kaller han (1) ingen-konsekvensteorien, (2) funksjonsteorien, (3) trivaliseringsteorien og (4) undergravingsteorien.

Ingen-konsekvensteorien forklarer hvordan skandaler tilsynelatende ikke har noen konsekvenser på det overordnede planet. Selv om en skandale kan ha konsekvenser for enkeltpersoner, påpeker Thompson at noen skandaler, slik som Watergate, ikke har noen konsekvenser i form av strukturelle endringer av lovgivning (Thompson, 2000, s. 235). Teorien forklarer at skandaler oppstår grunnet mediernes, og deres publikums, tørst etter skandaløse nyheter overgår andre nyheter. Thompson kritiserer denne teorien, da han mener den er vanskelig å forsvare, samtidig som den er misvisende.

Funksjonsteorien ser på skandaler som en forsterker av «status quo» (Thompson, 2000, s. 235). En skandale blir gjerne til en skandale, fordi en handling bryter med de sosiale normene og konsensusen i samfunnet. Når denne overtredelsen «ryddes opp», er vi tilbake til de samme konvensjonene og normene som vi var i, i utgangspunktet. Med andre ord, forklarer funksjonsteorien at skandaler fungerer som en metode for å holde alle på samme linje – og få alle til å ha samme verdier, moraler og oppførsel som alle andre.

Trivaliseringsteorien ser på skandaler som et nytteløst objekt, som stjeler rampelyset fra viktige problemer som burde bli tatt opp i mediene (Thompson, 2000, s. 238). Mediernes fokus på skandaler gjør at andre viktige nyheter blir dyttet helt til ytterkanten av den offentlige samtale.

I motsetning til trivaliseringsteorien står undergravingsteorien, som ser på en skandale som en måte for offentligheten til å undergrave de med makt og privilegier (Thompson, 2000, s. 242). Denne teorien kan sies ble formet av det postmodernistiske perspektivet på nyheter.

Skandaler er en konsekvens av en ujevn maktbalanse, hvor de med mindre makt har en mulighet til å «bøtelegge» de som har mer makt. Slikt sett kan offentligheten øke sin egen maktposisjon

Alle disse teoriene kan kritiseres, og ingen av de kan forklare presist og fullstendig konsekvensene av en skandale. Alle teoriene gir et forenklet perspektiv på skandaler, hvor skandalenes kompleksitet forsvinner. Det disse teoriene derimot kan bidra med, er å vise ulike måter å tenke på en skandale på. Er offentligheten opptatt av en skandale på grunn av nysgjerrighet om livet til de kjente, er det på grunn av at offentligheten er opptatt av å holde alle på samme linje, at alle skal følge de samme normene og opptre likt? Eller er skandaler blitt et fenomen på grunn av at andre, viktige problemer kan være ubehagelig å ta stilling til? Eller kanskje skandaler er blitt en greie på grunn av uproporsjonal maktbalanse? Teoriene kan også brukes for å undersøke journalistenes og medienes motiv for å skrive om og bygge en skandale, noe vi skal se på i analysedelen av dette prosjektet. Alle teoriene gir et perspektiv på en skandale, og selv om både jeg og Thompson mener at ingen av teoriene kan forklare den fulle effekten av en skandale, så kan teoriene sammen fortelle noe om hvorfor en skandale blir satt på dagsordenen, og hvorfor skandaler ofte skaper oppmerksomhet.

I forlengelse av de fire teoriene over, foreslår Thompson en ny teori: skandalens sosialteori. Denne teorien ser på skandale som «kamper over symbolsk makt, hvor omdømme og tillit står på spill» [min oversettelse] (Thompson, 2000, s. 245). Han påpeker samtidig at en skandale ikke *må* være en kamp om symbolsk makt, eller at det *eneste* som står på spill er omdømme og tillit. Symbolsk makt er en av fire maktformer som Thompson nevner, og symbolsk makt handler om muligheten man har til å gripe inn i et hendelsesforløp, og påvirke resultatet. Selv om Thompsons arbeid omhandler politikk og politiske skandaler, har autoritetsskandaler likhetstrekk som gjør at teoriene passer i slike skandaler også. Politietaten som institusjon har makt, både det Thompson kaller symbolsk makt og tvangsmakt (coercion power). Thompson deler omdømme i to ulike typer: omdømme gjennom evner og omdømme gjennom karakter. Dette kan minne om det vi kjenner fra etos-litteraturen. Omdømme som skapes gjennom evner handler om at man får godt omdømme når man er god i det man driver med, altså har høy kompetanse, mens omdømme gjennom karakter handler om at man skaper godt inntrykk gjennom å være en god person som følger aksepterte normer (karakterdimensjonen av etos). Omdømme i seg selv er også et abstrakt fenomen som har ulike karakteristikk: Å bygge et omdømme tar tid. I noen situasjoner kan omdømme skapes kjapt, men som oftest er

dette noe som bygges over en lengre periode. Omdømme er også noe som ikke «eies», i den forstand at omdømme eksisterer hos andre. Politiet «har» ikke et omdømme, som de kan øke eller minke som de selv vil, det er noe de blir «gitt» gjennom andre. Et omdømme kan også utfordres. Det er ikke fastsatt, noe som vil si at det er et kontinuerlig arbeid å opprettholde. Sist, men ikke minst, et omdømme er delikat og sårbart. Det skal ikke mye til for å ødelegge, og på den andre siden tar det lang tid å bygge opp.

2.4 Kategoria og anklage

Kategoria er det vi i retorikken ser på som anklager (Ryan, 1982, s. 255). Dens motsvar, apologia, blir sett på som en forsvarstale – og ifølge Ryan må disse sees på som et talesett (Ryan, 1982, s. 255).

Hverken en anklage eller dens motsvar kan analyseres, fortolkes eller vurderes tilstrekkelig presist, hvis den ene ikke undersøkes i lys av den andre (Iversen & Lykke Nørremark, 2022, s. 53; Ryan, 1982). Dette understreker viktigheten av å ikke se på en anklage eller en forsvarstale enkeltvis, men som et organisk samspill. I likhet med en skandale, er fortellingen som skapes gjennom dialogen en viktig del av situasjonen. Denne oppgaven arbeider etter Iversen og Nørremarks definisjon av en anklage: «... en situert ytring, hvor noen tilskriver skyld til en gruppe eller et individ» [min oversettelse] (Iversen & Lykke Nørremark, 2022, s. 51). I denne definisjoner hviler det også en antakelse om den anklagedes direkte ansvar for begivenheten som har utgjort et brudd på skrevne eller uskrevne normer. I likhet med en skandale kan denne overtredelsen, eller bruddet, både finnes på det juridiske spekteret og innenfor sosiale normer. Ifølge Iversen og Lykke Nørremark, finnes også en anklage på et kontinuum som strekker seg fra *formelle* til *uformelle* anklager. Formelle anklager er anklager som gjerne foregår i en rettsbehandling, og disse anklagene har gjerne en bestemt form, struktur og innhold. Anklagen hviler på en nøktern forklaring, og presise ordvalg som er gjennomtenkte. På den uformelle siden av kontinuumet finner man anklager som kan kalles «dagligdags». Dette kan skje i hjemmet, på arbeidsplassen eller på fritiden, og disse er gjerne ikke like strukturelle og nøkterne. En anklage kan, ifølge Iversen og Lykke Nørremark, befinne seg hvor som helst på dette spekteret (Iversen & Lykke Nørremark, 2022, s. 64).

Ryan framla i sin tekst, «Kategoria and apologia: On their rhetorical criticism as a speech set», et forslag til hvordan man kan forstå både anklagen og dens respons i lys av hverandre, og

at det er bare slik man kan analysere og fortolke dialogen presist (Ryan, 1982). Teorien bygger på tre forskjellige rammeverk: Bitzers «retoriske situasjon» (1968), Fishers motivperspektiv på kommunikasjon (1970) og fra Ciceros stasislære. Ryan peker på hvordan i enhver situasjon (retorisk i form av Bitzer) oppstår det to påtrengende problemer. Det ene er motivet for anklagen, og det andre er motivet for motsvar. For å forstå relasjonen mellom dette, må man også undersøke begrensningene tilhørende de to perspektivene på det påtrengende problemet og de respektive publikumene som fungerer som en «dommer». På lik linje som at en anklage og dens forsvar hviler på en motivasjon, er det også ifølge Ryan en struktur til disse talesettene som bygger på Ciceros stasislære. Ryan deler anklager og forsvar i to: anklage av handling og anklage av karakter, og forsvar av handling og forsvar av karakter (Ryan, 1982, s. 255). Forskjellen på disse kan man finne i de ulike strukturelle delene: fakta (*facts*), definisjon (*definition*), kvalitet (*quality*) og berettigelse (*justification*). Fakta handler om det som skjedde, *faktisk* skjedde (Ryan, 1982, s. 256), mens definisjon er gjerne spørsmål om hvordan man definerer handlingen (Ryan, 1982, s. 256-257). Kvalitet handler om hvordan handlingen bør bedømmes, eller om handlingen er rettferdig, og berettigelse ser på handlingen med lovens øyne (Ryan, 1982, s. 257). Ryan mener at de to anklagene deler fakta, definisjon og kvalitet, men anklagene på handling og anklagene på karakter skiller seg gjennom begrensningene i den retoriske situasjonen. Derfor må man også analysere situasjonen gjennom Bitzers retoriske situasjon for å forstå om anklagen går på bekostning av handling eller karakter. Når det gjelder forsvar, vil begge typer forsvar dele fakta, definisjon, kvalitet og berettigelse, men skiller seg også gjennom begrensninger. Her er det derimot anklagen som skaper begrensningene. I analysedelen vil vi se på både anklage og forsvar i Kongsberg-saken gjennom Ryans talesett-teori, for å forstå både motiv og hvordan dette endrer seg under sakens gang.

2.5 Krisekommunikasjon og forsvar

Prosjektets problemstilling er flerdimensjonal. For å kunne undersøke og analysere politiets respons på mediedekningen, må man først analysere mediedekningen. Som Ryan skriver: anklagen må undersøkes i samråd med forsvaret, for å forstå hvordan de henger sammen (Ryan, 1982, s. 256). De to hovedpartene i Kongsberghendelsen, mediene og politiinstitusjonen, forholder seg til hendelsen på to forskjellige måter. Mediene opererer med et skandale-perspektiv (ref. skandaleteorien), mens politiet på sin side er i krise (ref. krise og krisekommunikasjon).

Politiets behov under denne hendelsen er også todelt: behovet for å håndtere saken i media (med åpenhet o.l.) og personalsaken og oppdraget som arbeidsgiver (taushetsplikt og ivaretagelse av ansatte). For å forstå hvordan politiet responderer til karakteriseringen av mediene, må man også dermed undersøke disse behovene hos politiet.

I krisekommunikasjonen prates det ofte om *stakeholders*. Dette må forstås som de som blir berørt av organisasjonen, eller som har en spesiell interesse for organisasjonen (NAOB, 2024). Disse kan ofte også ta skade av en krise i organisasjonen- Dette er ofte investorer eller styremedlemmer, men i andre situasjonen kan stakeholders også være staten eller offentligheten. Stakeholders er en motiverende drivkraft i krisekommunikasjonen, da det er disse man spesielt må berolige under en krisesituasjon.

Tidsforløpet under en kriserespons deler William Benoit i tre (Johansen & Frandsen, 2007, s. 206). Første del av en gjenopprettelse av *image* er at personen eller institusjonen som er i krise gir en *verbal respons*. Disse deler Benoit i fem overordnede strategier (Johansen & Frandsen, 2007, s. 206). Disse fem fasene har igjen flere underkategorier. Den første strategien er benektelse. Denne strategien deler Benoit inn i to undertyper, simpel benektelse og flytning av skyld (Johansen & Frandsen, 2007, s. 207). Den andre strategien kaller Benoit unndragelse av ansvar. Denne strategien har fire undertyper, nemlig provokasjon, omstøtelse, uhell og gode hensikter (Johansen & Frandsen, 2007, s. 208). Den tredje strategien kalles reduksjon av angrepets omfang. Her tillegger Benoit seks undertyper: avstivning, minimalisering, differensiering, transcendens, angrep på den anklagende og kompensasjon. Den fjerde strategien er korrigering, hvor Benoit ikke tillegger noen undertyper. Han forklarer korrigering som at man besvarer et angrep ved å forsøke å rette opp problemet eller feilen, ved å enten løse problemet eller forhindre liknende problem (Johansen & Frandsen, 2007, s. 209). Benoit peker her på hvordan man kan korrigere et angrep, uten å ta ansvar for den forutgående handlingen. Den siste strategien kaller Benoit for bønn om tilgivelse. Strategien forklarer at man tar ansvar for problemet, unnskylder seg og ber om tilgivelse. Disse strategiene hviler på to antakelser: (1) kommunikasjonen er en *målrettet aktivitet*, og (2) ivaretagelsen av et godt image er et vesentlig mål for kommunikasjonen.

Fra denne verbale responsen, så lenge den er suksessfull, mener Benoit at offentligheten ikke lengre tror at personen eller institusjonen er ansvarlig for begivenheten, eller har klart å rettfærdiggjøre sin part i saken. Det følger dermed at personen eller institusjonens image

gjenopprettes. Tidsforløpet kan kritiseres for at det viser en veldig forenklet versjon av krisehåndtering, og modellen sier ikke stor om anklage/forsvar som fungerer som en dialog. Jeg mener imidlertid at strategiene gir en innsikt i hva man prøver å oppnå med ulike ytringer, og at dette rammeverket i samarbeid med annen teori kan vise hvordan politiet responderer til mediedekningen.

I kommunikasjonen som oppsto etter Kongsberghendelsen, kan man finne eksempler på flere av disse strategiene fra ulike personer som uttaler seg om saken. Fagforbund, fagpersoner, forsvarsadvokater og ministre har kommet med ytringer som passer under de ulike strategiene. Kongsberg-saken mangler derimot offentlig kommunikasjon fra den berørte institusjonen. Hverken Kongsberg politikontor eller Sør-Øst politidistrikt har holdt pressekonferanser eller deltatt i intervjuer for å kommunisere saken eller forsvare sin posisjon. Teorien i dette prosjektet må derfor undersøke en slik taushet i sammenheng med denne medierte skandalen og politiets krisekommunikasjon.

2.5.1 Taushet som retorisk virkemiddel

De etablerte teoriene om hvordan man skal håndtere en krisesituasjon som organisasjon, argumenterer mot bruk av taushet som et strategisk valg, og peker heller på viktigheten av å kommunisere informasjon til publikum (Pang et al., 2022, s. 220). For å forstå politiets respons til karakteriseringen og fremstillingen av mediene under Kongsberg-saken, må man også forstå hvordan taushet kan forstås som noe funksjonelt.

I Pang et al. (2022) diskuteres det ulike funn som er gjort tidligere om taushet. Studiens hovedfokus er å se på om taushet som brytes, og på hvilken måte, har noen betydning for organisasjonens omdømme, sosiale risikoer og informasjonsdeling, og om disse faktorene påvirker organisasjonens brudd av taushet. Innenfor krisekommunikasjonens tradisjon har taushet kunnet signalisere at «organisasjonen ikke har kontroll» eller at «det er noe som skjules» (Pang et al., 2022). Samtidig er det forskere som har foreslått konseptuelle rammeverk for hvordan man kan se på organisasjoners taushet under kriser. Et av disse rammeverkene forklarer at taushet kan være et strategisk valg så lenge seks kriterier er oppfylt: tausheten er intensjonell; den har en mening og på den måten er kommunikativ; det er en diskurs; den er relevant i situasjoner hvor kommunikasjon er utvekslet; den balanserer seg på en skala av indirekte fremstilling; og tausheten endrer måten man «hører» på (Pang et al., 2022, s. 221). Dette

prosjektet arbeider etter samme definisjon på strategisk taushet som Pang et al. (2022), som igjen låner sin definisjon fra Le et al. (2019): strategisk taushet er en bevisst mangel på organisatorisk kommunikasjon, og om det er noen, er av en slik karakter at kommunikasjonen er vag og tvetydig (Le et al., 2019, s. 163; Pang et al., 2022, s. 221-222). Både Le et al. (og Pang et al.) poengterer at dette kan være et strategisk valg når organisasjonen blir begrenset av strukturelle eller lovlige rammer, slik som for eksempel under etterforskning. I følge Le et al. (2019) finnes det tre typer taushet; *unngående* taushet, *skjulende* taushet og *utsettende* taushet.

Unngående taushet er taushet som har som formål å unngå ulike stakeholders eller problemer (Le et al., 2019, s. 169; Pang et al., 2022, s. 222). Dette gjør det motsatte av å koble sammen organisasjonen og dens stakeholders, og fungerer som en måte å holde dem som vil ha svar (stakeholders), og de som kan svare (organisasjonen) fra hverandre. Skjulende taushet har som formål å skjule relevant informasjon fra stakeholders (Le et al., 2019, s. 169; Pang et al., 2022, s. 222). Utsettende taushet er taushet som er grunnet i å utsette den primære responsen til et senere tidspunkt (Le et al., 2019, s. 169; Pang et al., 2022, s. 222), dette grunnet planlegging av respons, eller omstendighetene rundt krisen. Le et al. (2019) kom frem til at det finnes to måter en taushet kan bli brutt på, henholdsvis planlagt eller tvunget.

Planlagt brudd på tausheten er gjerne en avgjørelse som blir tatt av organisasjonen (Le et al., 2019, s. 171). Dette skjer gjerne når organisasjonen har samlet sammen all informasjon, og har kunne fattet en strategisk slagplan for kommunikasjonen. Gjennom tidligere kommunikasjon, kan publikum se at det er et slik brudd som benyttes, gjerne ved at organisasjonen tidligere sier til offentligheten at de må vente til all informasjon er framlagt, eller til de har fått undersøkt problemet nærmere.

Det finnes situasjoner hvor situasjonelle faktorer gjør at den utsettende tausheten må bli brutt for å redde organisasjonen. Dette kaller Le et al. for *tvunget* brudd av taushet (Le et al., 2019, s. 171). De peker på at en slik type brudd av taushet påvirker negativt, og at organisasjonen ikke fremstår like ansvarlig, kompetent og organisert som de hadde gjort ved et planlagt brudd.

Hvordan man kommuniserer i etterkant av en krise eller skandale kan derfor også påvirke hvordan tausheten oppfattes. Dersom kommunikasjonen som etterfølger taushet blir fremmet på en slik måte at tausheten og kommunikasjonen virker planlagt, kan dette påvirke organisasjonens

krisehåndtering i positiv forstand. På lik linje kan en taushet som brytes gjennom tvungen kommunikasjon virke spontan og lite gjennomtenkt.

3 Metode

I dette kapitlet redegjør jeg for metoden som ble brukt under arbeidet med denne oppgaven. Jeg bygger metoden min på eksisterende metoder, spesifikt retorisk resepsjonsanalyse (Kjeldsen, 2017) og tekstlig-intertekstlig analyse (Ceccarelli, 2001; Rønlev, 2020), og argumenterer og drøfter så valgene som jeg har gjort når det gjelder utvelgelse, innsamling og analytisk fremgangsmåte. Kapitlet ser også på begrensningene til metoden(e). Først skal vi se på retorisk kritikk som en tekstlig analyse, og hvordan jeg har kombinert retorisk resepsjonsanalyse med hva Leah Ceccarelli kaller for tekstlig-intertekstlig analyse (Ceccarelli, 2001, s. 6; Rønlev, 2020, s. 49). Denne kombinasjonen har som formål å kunne analysere situasjonen og tekstene som et sammenhengende studieobjekt, der både primærteksten, sekundærtekstene og konteksten knyttes sammen med resepsjon og meningsdannelse. Videre i kapitlet tar jeg for meg utvelgelses- og innsamlingsprosessen, før jeg beskriver den analytiske fremgangsmåten. Avslutningsvis trekker jeg frem muligheter og begrensninger av prosjektet.

3.1 Retorisk resepsjon og tekstlig-intertekstlig analyse

Metoden jeg har brukt er en kombinasjon av retorisk resepsjonsanalyse og tekstlig-intertekstlig analyse. Ifølge Kjeldsen er retorisk resepsjonsanalyse en metode under retorisk kritikk som i større grad fokuserer på publikum og deres retoriske fortolkning av tekster (Kjeldsen, 2017, s. 6). Med andre ord gir en slik tilnærming en mulighet til å utforske det mentale arbeidet som gjøres av et publikum. Siden retorikk bare er retorikk om det finnes et publikum, er dette en viktig del av den retoriske forståelsen – samtidig som at Kjeldsen peker på at det sjeldent gjøres retoriske resepsjonsanalyser i nåtidens forskning (Kjeldsen, 2017, s. 2-4).

En retorisk tekst er gjerne flertydig; gjennom resepsjonsteori, semiotikk, pragmatikk og relevanst teori lærer man at fortolknings- og kommunikasjonsprosessen blir påvirket av implikasjoner, bakgrunner, språk og mentale heuristikker (Kjeldsen, 2017, s. 6). Den beste måten å undersøke dette på er derfor gjennom retorisk resepsjonsanalyse, der man får klarhet i hvordan publikum reagerer på og tenker rundt tekstene – enten ved bruk av for eksempel intervjuer, fokusgrupper, etnografi eller analyse av sekundærtekster. Ifølge Kjeldsen, vil en resepsjonsstudie vise at en fortolkning og avkodning fra publikums side ikke er fullstendig tilfeldig, og dermed også vise makten av retorikk (Kjeldsen, 2017, s. 7).

Hovedformålet hos en studie som tar i bruk retorisk resepsjonsanalyse, er å undersøke og forstå sammenhengen mellom situasjonen, karakteristikken av utsagnene og publikums forståelse (Kjeldsen, 2017, s. 8). Å finne svar på dette prosjektets problemstilling vil derfor dra fordel av en slik type analyse.

Tekstlig-intertekstlig analyse ser på primærttekst og sekundærttekster som en mulighet til å undersøke primærttekstens motiv samt dens funksjon (Ceccarelli, 2001, s. 8). Primærttekst er teksten som man undersøker responsen på, og sekundærttekster er tekster hvor representanter for publikum reagerer eller responderer på primærtteksten. Denne metoden er beslektet med andre former for retorisk kritikk, men skiller seg på den måten at reaksjonene allerede er skriftlig til stede allerede før forskningsarbeidet begynner (Rønlev, 2020, s. 49). Resepsjonen analyseres i lyset av nærlesingen av den retorikken som utløser reaksjonene. I likhet med Ryans teori om anklage og forsvar som et sammenhengende talesett, og at man ikke kan forstå den ene uten en analyse av den andre, sier tekstlig-intertekstlig analyse at en analyse av både primærtteksten og de sekundære tekstene kan skape en forståelse av teksters «faktiske virkning» (Rønlev, 2020, s. 63).

3.2 Utvelgelse og innsamling

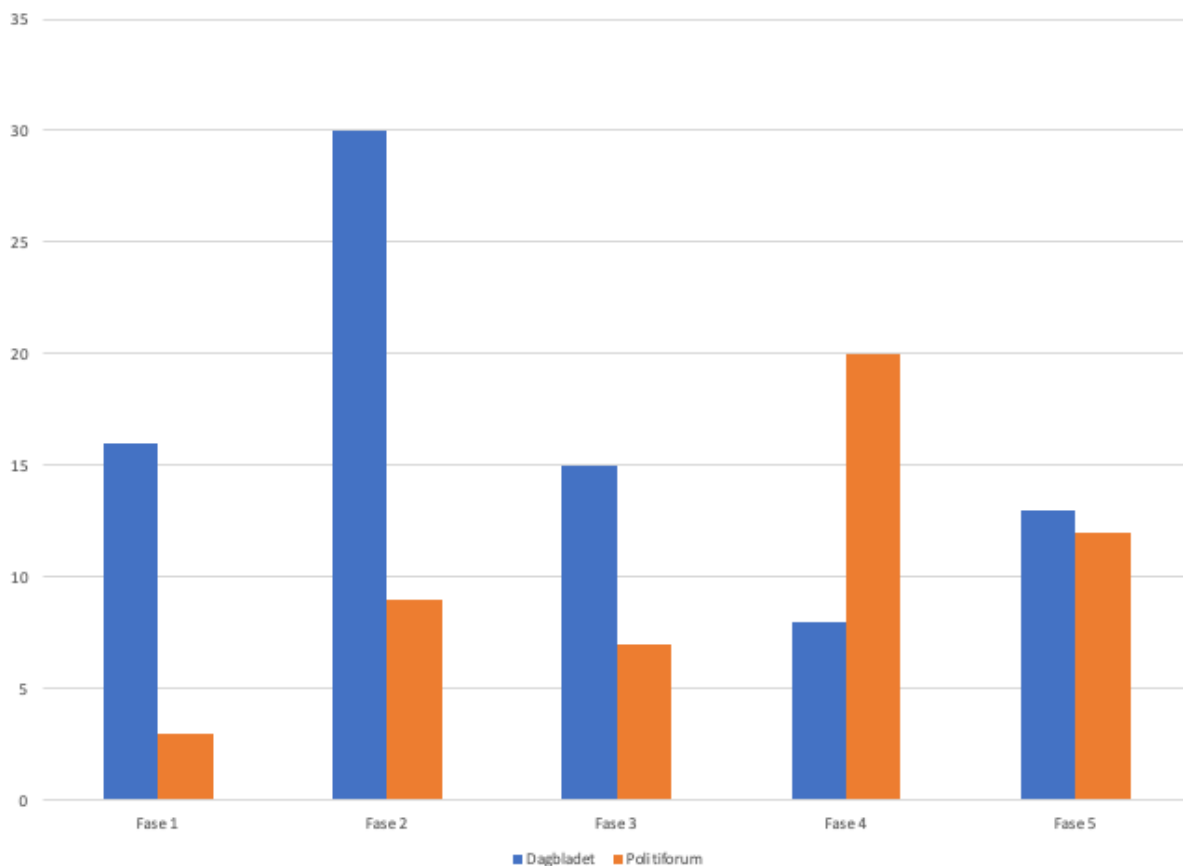
Dette prosjektet kombinerer nærlesning av primære og sekundære tekster. For å se på retorikk og dens betydning i mediedekning av saker, valgte jeg å fokusere på en sak. Kongsberg-saken er unik på grunn av overvåkningsvideoen som ble tatt opp utenfor bensinstasjonen den kvelden. Denne videoen ble lekket til Dagbladet, og saken fikk derfor mye oppmerksomhet på relativt kort tid. Kongsberg-saken er min primær-tekst i denne oppgaven. Jeg har valgt denne saken på grunn av sin særlige oppmerksomhet, og de sterke reaksjonene som hendelsen har ført til. Saken berører også samfunnets normer, regler og verdier på en dypere måte, på den måten som Greer og McLaughlin kaller harde nyhetsskandaler (Greer & McLaughlin, 2013, s. 245). Kongsberg-saken er av en slik natur at samfunnsmessige problemstillinger og strukturelle utfordringer blir synliggjort. På grunn av dette er Kongsberg-saken et hensiktsmessig og viktig analyseobjekt, både innenfor krisekommunikasjon, tillitsforskning og for samfunnet forøvrig.

Sekundærttekstene er i all hovedsak nyhetsartikler fra Dagbladet og Politiforum. Dagbladet var mediet som «avslørte» saken for offentligheten. På grunn av Dagbladets «eierskap» og derfor unike mulighet til å vinkle saken, fokuserer jeg på deres mediedekning av

saken, og også deres fremstilling og karakterisering av politiet. Deres vinkling og høye publikasjonstempo gjør at de skaper hovednarrativet i de ulike fasene av saken. Dagbladet sine artikler ble funnet gjennom emnesiden «Politivoldssaken»¹, hvor alle deres artikler som omhandler temaet er linket. Jeg kan derimot ikke garantere at jeg har samlet inn alle sakene, da det er mulig ikke alle artiklene er linket til på siden. Man kan se alle artiklene som er lest og kartlagt i vedlegg A. Alle artiklene som er hentet inn, har blitt publisert i perioden 26. april – april 2024. Avgrensningen i periode er for å få nok tid til å lese gjennom alle artiklene, og ha tid til nærlesing på de særlige artiklene som blir vektlagt i denne oppgaven.

For å nyansere undersøkelsen av mediedekningen, og for å se forskjell i denne, undersøker jeg også Politiforums dekning av Kongsberg-saken. På grunnlag av sin posisjon i politiets nærhet, skiller artiklene seg fra andre nyhetsmedier, og de har også en unik tilgang til personer i politiet og deres interesser. De som leser Politiforum har også gjerne en tilknytning til politietaten, og deres dekning av saken kan derfor gi mer empirisk materialet til den delen av prosjektet som omhandler hvordan politiet responderer til karakteriseringen fra Dagbladet. Politiforum sine artikler er hentet gjennom systematiske søk på søkemotoren Google og på www.politiforum.no. Søkene på Google ble gjennomført ved å bruke «site:politiforum.no», pluss forskjellige søkeord som «Kongsberg», «Kongsbergsaken», «politivold» og lignende. Gjennom å bruke «site»-funksjonen, er alle treffene som kommer opp sider under domenet politiforum.no. Alle hyperlenkene i artiklene jeg fant ble også samlet inn og kartlagt, og ble lagt til i samme liste som resten av artiklene (vedlegg A). Denne innsamlingen resulterte i 134 artikler, fordelt på Dagbladet og Politiforum. I figuren nedenfor kan man se hvordan disse artiklene fordeler seg på de to mediene, og fasene.

¹ <https://www.dagbladet.no/emne/politivoldsaken>

Figur 1: Antall publikasjoner av Dagbladet og Politiforum fordelt på faser.

Alle artiklene ble lest igjennom, men noen artikler ble plukket ut for nærlesing og vektlagt i denne oppgaven. Artiklene som ble plukket ut var særlig relevant, både for saken og for problemstillingen til prosjektet.

3.3 Analytisk fremgangsmåte

Arbeidet med dette prosjektet begynte med at jeg samlet all tilgjengelig informasjon om saken. På bakgrunn av dette utviklet jeg en situasjonsbeskrivelse av hendelsen på Kongsberg (se side 9). Videre laget jeg en tidslinje over de sentrale utviklingene i saken, og hvordan disse påvirket sakens gang, mediedekningens vinkling og fortelling, og politiets respons. Alle artiklene gjorde det enkelt å se hvor saken eller mediefortellingen endret seg, og gjennom dette arbeidet kunne jeg analytisk konstruere Kongsberg-saken i faser.

Under innsamlingen av sekundærttekster, laget jeg også en oversikt over antall publikasjoner hos de to mediene. Disse tallene ble så satt sammen til en figur (Figur 1). Dette kvantitative perspektivet er ikke av sterk betydning for prosjektet, men det kan uansett være greit

å ha en oversikt over antall publikasjoner og hvordan dette skiller seg. Det bidrar til å forstå og klargjøre forskjellen mellom mediedekningen til Dagbladet og Politiforum, og også forstå deres håndtering av skandalen.

Fasene ble deretter brukt til å skille de ulike narrativene som ble fremmet av Dagbladet under sakens periode, og hvordan dette ble respondert på av politiet. Denne delen av analysen har som formål å se på hvordan denne responsen kan anta å motarbeide det allerede etablerte narrative om politivold, samt hvordan denne responsen også spiller inn på befolkningens syn på politiet. Gjennom å se på de allerede eksplisitte reaksjonene i sekundærtekstene, kan jeg skape en forståelse av hvilken virkning fremstillingen og narrative i Dagbladets dekning har. Slikt sett arbeider denne oppgaven etter et prosessorientert syn på tekstlige-intertekstlige relasjonen, hvor både saken i seg selv (primærteksten), og artiklene (sekundærtekstene) arbeider sammen for å underbygge offentlig meningsdannelse (Rønlev, 2020, s. 51). Metoden gir meg en mulighet til å stille spørsmål til teksten gjennom perspektiver fra det teoretiske rammeverket, og dette bidro til en forståelse av respons og karakterisering som annen metode ikke kunne ha gitt. Samtidig vil denne kombinasjonen av retorisk resepsjonsanalyse som ser på sekundærtekster (Kjeldsen, 2017), og den prosessorienterte tekstlig-intertekstlige analysen, på den ene siden gi et innblikk i resepsjonen av saken, mediedekningen og politiets respons. På den andre siden, vil denne kombinasjonen også vise retorikkens påvirkningskraft når det gjelder fortolkning og vinkling.

3.4 Prosjektets muligheter og begrensninger

Kongsberg-saken er en sak med to avskilte og klargjorte «sider». Å opprettholde objektivitet kan være utfordrende, og å kjempe mot den iboende trangen til «å velge side» kan til tider virke som en utfordrende oppgave. En klar retning og en spesifikk problemstilling kan derimot hjelpe med dette, selv om heuristikkens natur ikke kan garantere rett svar eller motstå all form for bias. Objektivitet er ikke målbar, og en garanti for fullstendig objektivitet er dermed vanskelig. Samtidig finnes det verktøy for å holde nivået av objektivitet høyest mulig, og dette har jeg arbeidet med gjennom hele arbeidet med dette prosjektet. Jeg har prøvd å være så åpen som mulig i utformingen av dette prosjektet, både når det gjelder analysematerialiet og saken i sin helhet. Å være partisk når det gjelder saken kan farge av på analysen av utsagn, og dermed føre til at analysen blir skjev. For å unngå dette har jeg prøvd å analysere alle utsagnene på lik basis, og med det samme analyseverktøyet.

Retorisk resepsjonsanalyse og tekstlig-intertekstlig analyse har både klare fordeler, så vel som fallgruver (Kjeldsen, 2017; Rønlev, 2020). En av de viktigste fordelene med resepsjonsfokust tekstlig-intertekstlig analyse er at det resulterer i underbyggende påstander om teksters faktiske virkning (Rønlev, 2020, s. 63). Ikke bare analyseres tekstens retoriske virkemidler og forsøk på overtalelse, men også hva retorikken *gjør*. Denne avlesningen av tekstens faktiske virkning trenger ikke nødvendigvis å være entydig: en tekstlig-intertekstlig analyse av en retorisk situasjon gir innsikt i hvordan samme tekst utløser forskjellige reaksjoner (Rønlev, 2020, s. 63). Slik som vi skal se på i Kongsberg-saken, utløser den samme hendelsen – og også den samme mediedekningen – ulike reaksjoner fra forskjellige personer. Rønlev mener at innsikten i de forskjellige reaksjonene er en fordel i seg selv, og belyser hvor kompleks fortolkningsprosessen er (Rønlev, 2020, s. 63). Et fokus på sekundærtekster nyanserer også analysen av primærteksten, og bidrar til at man kan se komplekse virkninger og samspill. Ceccarelli påpeker at tekstlig-intertekstlig analyse gir en mer pålitelig tilknytning mellom den primære tekstens form og eksterne funksjon (Ceccarelli, 2001, s. 8)

På den andre siden har de to metodene også en del fallgruver man må være obs på. Ifølge Rønlev kan tekstlig-intertekstlig forenkle årsak-effekt-konklusjoner, og forlede forskerne til å tro at sekundære tekster alene er en effekt av den primære teksten (Rønlev, 2020, s. 64). Risikoen er derfor at man som forsker raskt kan dra konklusjoner der man overvurderer en teksts virkning eller effekt, uten å ta i betraktning at det kan finnes andre bakenforliggende strukturer. Rønlev eksemplifiserer dette med strukturer som ideologi og makt (Rønlev, 2020, s. 64). I arbeidet med denne oppgaven, må jeg derfor være obs på å ikke dra for tidlige konklusjoner om hva ting betyr, uten å også tenke over andre årsaker til hvorfor det er slikt. Oppgavens metode er ikke egnet til å kunne si noe som strukturelle begrensninger og deres effekt på en retors retoriske handlekraft.

Selv om tekstlig-intertekstlig analyse kan gi en bred innsikt i virkning og respons, kan ikke metoden gi innsikt i hvilken meningsdannelse som er dominerende (Rønlev, 2020, s. 64-65). Metoden er egnet for å finne forskjellige reaksjoner på en primærtekst, men er ikke egnet til å si noe om fordelingen av reaksjoner og hvilken av reaksjonene som det eventuelt er flest av. For å se på dette, må man også ha elementer av kvantitativ metode. Det blir feil å si at et slikt kvantitativt perspektiv er uvesentlig for denne oppgaven, men problemstillingen motiveres av et ønske om innblikk i kvalitative fortolkningsprosesser og den retoriske kampen som oppstår

under anklage-forsvar-dialog. Oppgaven fokuserer med andre ord på vinkling og fortelling i mediedekning, respons fra politiet, og reaksjoner som Kongsberg-saken skaper.

Rønlev peker på en siste fallgrube ved tekstlig-intertekstlig analyse, hvor man ser på «effekt som det primære vurderingskriterium» (Rønlev, 2020, s. 65). Det vil si at man vurderer reaksjoner fra de sekundære tekstene som det viktigste, og at man fremstiller disse over sin egen tolkning. En tekstlig-intertekstlig analyse kan, ifølge Rønlev, være like betydningsfull som en problematisering av publikums reaksjoner (2020, s. 65). I denne oppgaven har jeg derfor arbeidet etter et mål om en symbiose, hvor min tolkning og publikums reaksjoner sidestilles for å skape den bredeste forståelsen av Kongsberg-saken og dens tilhørende mediedekning og krisehåndtering.

Arbeidet med denne oppgaven har foregått samtidig som saken har utviklet seg. Det betyr at det empiriske materialet har blitt innhentet i det artiklene ble publisert. Sakens avslutning er derfor ikke inkludert i dette prosjektet, da saken ikke er ferdigstilt innen prosjektets avslutning. Sakens avslutning, og diverse problemstillinger, utfordringer og spørsmål som blir reist som en følge av dette, vil dermed ikke få en plass i dette prosjektet. Jeg mener likevel at prosjektet er relevant, og at funnene er betydningsfulle, med tanke på forskning rundt krisekommunikasjon, mediedekning og tillit til myndighetsinstitusjoner.

Problemstillingen inviterer til en konklusjon som begrunnes med argument, drøfting og fortolkning av et fenomen, og den kvalitative metoden kan på sin side ikke måles ved bruk av tall og statistikk. På en måte gjør dette at funnene mindre generaliserbart. På den andre siden bidrar denne oppgaven til å skape en forståelse av et spesifikt aspekt ved et fenomen, og man kan også se på om det samme kan sies om et større skop av fenomenet. Å finne ut noe om hvordan Kongsberg-saken fremmer politiet, og hvordan politiet responderer på dette, kan mulig si noe om hvordan møtet mellom politi og medier påvirker befolkningens oppfattelse, fortolkning og reaksjoner.

4 Analyse av Kongsberg-saken

I dette kapittelet gjør jeg rede for de fem fasene en analyse av mediedekningen har resultert i. I disse fasene drøfter jeg og analyserer jeg de viktigste faktorene, og fremstillingen av politiet. Jeg undersøker de ulike anklagene som dominerer nyhetsbilde under de ulike fasene. Her tar jeg også i bruk sekundærttekster for å se på hvordan medlemmer av publikum reagerer på saken. I de ulike fasene ser jeg også på hvilken karakter mediedekningen tilskriver politiet, altså hvilken etos de former. Videre ser jeg på Kongsberg-saken som en mediert skandale, og konsekvensene av dette. I siste del av dette kapittelet analyserer jeg kommunikasjonen fra politiets side i lys av oppgavens teoretiske rammeverk.

4.1 Kongsberg-sakens faser

Gjennom min analyse har jeg utviklet fem faser. Fasene i Kongsberg-saken ser på hvordan politietaten fremstilles og karakteriseres i mediedekningen. Utviklingen i fremstillingen av politiet under de ulike fasene er mer distinkt, og vi ser enklere forskjellene i fremstillingen gjennom sakens gang. Hva gjør ny informasjon med måten Dagbladet karakteriserer politiet? Og hvordan endrer rettsaken på denne fremstillingen?

Et annet aspekt som også kommer bedre frem gjennom fasene, er hvordan politiet forholder seg til karakteriseringen, og hvordan endringer i denne karakteriseringen også endrer hvordan de responderer til dette. Som den offentlige fortolkningsrammen har Dagbladet en viss makt over hvordan politiet portretteres i nyhetsdekningen. Politiet må derfor innrette seg etter Dagbladets «regler» og bevise eller motbevise det narrative Dagbladet fremmer.

Det er i hovedsak to grunner til å dele inn saken i faser. For det første gir faser en mulighet til å se på mediefortellinger som oppstår i de ulike periodene under sakens gang, og for det andre gir det oss en mulighet til å følge de retorisk-funksjonelle utfordringene som politiet står overfor i forskjellige situasjoner.

Å dele inn i faser har også strukturelle fordeler. Analysen blir mer oversiktlig, da analysen blir gjort i kronologisk rekkefølge, i samsvar med at mediedekningen blir mer oversiktlig gjennom fasene. Det kan også fungere som en måte å skille «av» og «på»-perioder. Ulike perioder krever ulike svar, og kommunikasjonen til politiet er ikke alltid like viktig i alle

periodene. En oversikt over sakens faser vil derfor også hjelpe med å forstå hvorfor politiet gjorde som de gjorde, eller som de ikke gjorde.

Jeg organiserer Kongsbergsaken i fem faser. Fasene er bestemt av to kriterier: (1) *Konkrete hendelser i saken*, det vil si hendelser som endrer sakens gang, og (2) *Dekningen*, det vil si mengden av, og endringer i vinklingen og dekingen av saken, samt endringer i journalistiske sjangre. Konkrete hendelser, slik som når videoen slippes eller rettsaken begynner, markerer betydningsfulle punkt i saken. Mediedekningen under rettsaken vil være noe annet enn mediedekningen når videoen slippes, eller mellom videoen og rettsaken. Hva som skrives om, og hva som blir gitt oppmerksomhet, vil også være ulik i slike faser. Samtidig, som vi skal se videre på, er det ikke alltid at en spesifikk hendelse er det som definerer en fase. Endring av antall artikler, eller ulike sjangre, kan også gjøre at fasen eller perioden får en annen fortelling eller vinkling. Dette kan også sees på som at den retoriske situasjonen endrer seg. Når Dagbladets artikler får et preg av personifisering gjennom dybdeintervju med ofrene, eller deres pårørende, blir «problemet» som politiet må «svare» på noe annet enn å forklare rettslig hva som skjedde. Om Dagbladets innhold heller mer mot patos enn logos, må også politiets respons oppfylle andre kriterier.

Denne delen av prosjektet fokuserer i stor grad på mediedekningens narrativ og fortelling. Narrativ forstås i dette prosjektet som hovedvinklingen av fortellingen som blir fremstilt av mediene gjennom deres håndtering av Kongsberg-saken. Enhver sak som blir diskutert i mediene har en fortelling. Vinklingen av denne fortellingen er det som i oppgaven blir beskrevet som narrativ.

4.1.1 Kort introduksjon av fasene

Prosjektet ser på Kongsberg-saken gjennom fem faser, og disse er kalt «Videoen slippes», «Å bygge en skandale», «Tingretten», «Mellom stormene» og «Lagmannsretten».

Fase 1, «Videoen slippes», karakteriseres med et høyt tempo av publikasjoner og sakens høye nyhets- og sensasjonsverdi. Mediedekningens narrativ kan sammenfattes som en fortelling om politivold. Det tar ikke lang tid etter videoen blir publisert før andre riksdekkende medier tok del i mediedrevet. Mengden av informasjon er høy, og saken blir kontinuerlig forklart.

Tilhørende informasjon, slik som juks med politivideoer og sletting av videobevis blir også

offentliggjort. Ledere i politietaten og politikere blir intervjuet. Etter opplysningene om saken er delt, går saken over i en mer fordypende fase. I denne fasen blir de involverte intervjuet.

Mediedekningen får et mer personifisert fokus i fase 2, «Å bygge en skandale», hvor fornærmede og vitner blir intervjuet i dybden. Ulike journalistiske sjangre, for eksempel portrettintervju, og grep blir også brukt av Dagbladet for å gi saken et sammenhengende narrativ om politivold og dens konsekvenser. Narrativet om politivold fortsetter, men narrativet får et annet fokus i fase 2. I fase 1 ble narrativet om politivold fremlagt som et overordnet problem, mens i fase 2 får dette narrativet en mer personfokusert dimensjon gjennom intervju med ofre. Fase 2 er også konstituerende i sin natur, da rollene som skurk og offer blir mer definerte.

Da tingretten, fase 3, begynte i juni 2023 blir mediedekningen igjen mer rettet mot informasjon som kommer opp under behandlingen i tingretten. Man kan også se at Dagbladets narrativ blir mer nyansert i form av at flere sider av hendelsen får en plass i deknningen. I fase 3 er flere av artiklene skrevet fra politimannens side, og narrativet er ikke like ensidig som det har vært tidligere. Fasen innebærer også fortellinger på to plan: mediedekningens fortelling, og dialogen i selve rettsaken. Anklagene kan derfor analyseres på to plan, og mediedekningen blir dermed mer nyansert da politiet kan i større grad fortelle sin side av saken.

Under fase 4, «Mellom stormene», kommer dommen fra tingretten, og det blir klart at frifinnelsen av politibetjenten ankes. Dagbladet skriver færre saker i denne perioden, mens Politiforum øker antallet publikasjoner. Dette gjør at fortellingen handler ikke lenger om «politivold», men fordeler seg på ulike strukturelle problemer innad i politi- og justissektoren. Mediedekningen bærer preg av spørsmål om forhåndsdømming, nødvendigheten av kroppskamera og hvilken grad av makt Spesialenheten for politisaker skal ha.

I fase 5, «Lagmannsretten», ser man flere likhetstrekk med fase 3. Mediedekningen baserer seg på det som kommer frem i rettsaken, og artiklene oppsummerer hva som har skjedd i rettslokalene de ulike dagene. Lagmannsretten fant politimannen skyldig, og dømte ham til 120 dager fengsel samt til å betale erstatning og oppreisning til de to fornærmede. Denne dommen ble anket, og saken skal opp til høring i Høyesterett.

Man kan anta at saken avsluttes med en ny fase som ikke blir nevnt og analysert i dette prosjektet fordi saken i skrivende stund er pågående. Denne fasen kan antas vil være en «opprydningsfase». En antakelse kan være at mediene vil problematisere slike hendelser, og at

politiet kommenterer og responderer til problemstillingene, anklagene og saken i sin helhet i etterkant av en rettskraftig dom.

Fortellinger og dens betydning for etablering av etos

McCroskeys (2005) tre stadier av etos, *innledende*, *avledet* og *avsluttende*, er et godt utgangspunkt for å se hvordan politiets etos utvikler seg gjennom Kongsberg-saken. Originalt er disse stadiene ment som en måte å analysere en spesifikk retorisk situasjon, slikt som et foredrag eller pressekonferanse. Jeg mener likevel at man kan bruke disse stadiene på et overordnet nivå, slik som å se på hele saken i sin helhet. Innledningsvis er det ikke nødvendigvis politiets egne innledende etos som er i fokus når saken når offentligheten. Før politiet kommer på banen og taler om saken, har Dagbladet allerede etablert et narrativ og en etos som forstyrrer den allerede eksisterende etosen til politiet. Som en mottaker av høy institusjonell tillit, har politiet i Norge levd godt av å være en akseptert del av samfunnet. Høy tillit har ført til høy samarbeidsvillighet og enklere arbeidsoppgaver. Om vi derimot ser på Kongsbergsaken som den retoriske situasjonen, som starter med Dagbladets publisering av overvåkningsvideoen og artikkelen som følger med, og som ender med sakens slutt i lagmannsretten, kan man bruke de tre stadiene til å både studere karakteriseringen av politiet og deres svar på denne ved hjelp av stadiene.

Innledende i Fase 1, «Videoen slippes», står Dagbladet fritt til å vinkle saken relativt fritt. Dagbladet vinklet saken mot politivold, og satte Kongsberg-saken raskt i sammenheng med andre tilfeller av politiskandaler. Det blir stilt spørsmål ved politiets karakter, kompetanse og velvilje allerede her. Andre situasjoner hvor politiets maktbruk har ført til alvorlige konsekvenser, både nasjonale og internasjonale, er med på å påvirke den innledende etosen til politiet, allerede før de har blitt med i den offentlige samtalen. Offentlighetens holdning er allerede påvirket, mye på grunnlag av videoens emosjonelle og patospregede effekt.

Å overbevise og betrygge et publikum som allerede er kritiske og affektert kan være en vanskelig oppgave. Forhandlingen om den avledende etosen går over en lengre periode, og enda vanskeligere blir oppgaven når politiet ikke kan uttale seg om saken på lik linje som de fornærmede. Juridiske og personalmessige begrensninger gjør at politiet ikke kan forklare saken, slik Simensen og Teigen kan. Dagbladet beskriver og former dermed politiets karakter, kompetanse og velvilje gjennom den informasjonen de får fra de fornærmede, og mangelen fra kommunikasjon fra politiets side gjør at vinklingen om politivold og overdrevent maktbruk virker mer sannsynlig.

Den avsluttende etosen, altså den holdningen til politiet publikum sitter igjen med etter saken slutter, vil være den forhandlingen som politiet arbeider mot. Som McCroskey skriver, den avsluttende etosen i dag vil være morgendagens innledende etos (McCroskey, 2005, s. 96). Motivet til politiet for å håndtere krisen kommunikativt, vil være å forebygge og reparere en eventuell skade på omdømme og tillit.

4.1.2 Fase 1: Videoen slippes

I fase 1 kan mediedekningen sammenfattes som en fortelling om «politivold på Kongsberg». Utsagn som «Jeg forstår fortsatt ikke hvorfor jeg ble kastet i bakken og mishandlet av politimannen» (Hultgreen et al., 2023), «jeg trodde politimannen skulle kvele han» (Hultgreen et al., 2023), og «Jeg forstår ikke hvorfor politiet gikk til angrep» (Hultgreen et al., 2023) er med på å skape denne fortellingen. I denne fasen blir videoen sluppet, og saken og tiltalen av politimannen blir kjent for publikum. Saken har før videoen slippes bare vært kjent blant de involverte og deres nære. I det Dagbladet deler videoen blir innholdet kjent nasjonalt. Denne fasen er også kjennetegnet ved det høye publikasjonstempoet, og den hyppige oppsummeringen om tilleggsinformasjon om saken. Dagbladet publiserer 16 artikler om saken i denne perioden (26-29. april), mens Politiforum deler tre artikler. I denne fasen kan man også se at ledelsen innad i politiet, politikere og offentlige personer får mulighet til å kommentere saken. Siden Dagbladet er den første til å publisere saken, har de også en unik mulighet til å kontrollere narrativet og bestemme vinkling på saken. De bruker tidlig ord som «politivold», «overdrevent maktbruk» og er tidlig ute med å knytte hendelsen til allerede etablerte narrativer fra andre land som gjelder politivold. Politiforum, politiets eget fagblad, deler færre artikler om temaet i denne perioden, og artiklene forklarer mye av det samme som Dagbladets artikler gjør. Politiforums artikler inneholder derimot ikke like mange sitater eller intervjuer av folk som kan ha noe å si om saken. Sakene deres er nyhetsmeldinger som forklarer hva som har skjedd og hva tiltalen er.

Ifølge Thompson, er betydningen og alvorlighetsgraden avgjørende for utviklingen av en skandale (Thompson, 2000, s. 13). Anklager om politivold er alvorlig, og Kongsberg-saken oppfylder Thompsons første kriterier om å bli en skandale. Videre peker Thompson på at en skandale utvikles i det mange blir kjent med overtredelsen og fordømmer den (Thompson, 2000).

Da videoen blir publisert av Dagbladet, blir ikke bare videoen offentliggjort, men saken blir også kjent for offentligheten.

Videoen og dens inntrykk

Den første fasen begynner når en klippet versjon av overvåkningsvideoen av hendelsen slippes av Dagbladet 26. April 2023. Videoen slippes relativt sent på dagen. Ingen av de andre store mediehusene plukker opp saken den dagen, men videoen begynner å sirkulere på twitter/X². I artikkelen som følger med videoen, som står under tittelen «Tiltalt for politivold: - Trodde politimannen skulle kvele meg» (Hultgreen et al., 2023), kommer det også skriftlig frem hva man kan se på videoen. Kevin Simensen kommenterer at han er glad for at overvåkningskameraene var til stede, slik at han ble trodd av Spesialenheten for politisaker (Hultgreen et al., 2023). Artikkelen inneholder bilder av skadene som Simensen ble påført, og utdypende svar om hvordan det følte og hvor redd han var. Kristian Teigen forklarer at etter han ba politimannen stoppe å slå kompisen kom politimannen etter ham og slo ham også.

Saken knyttes umiddelbart til allerede etablerte fortellinger om politivold fra andre land, gjennom utsagn som «Videoopptakene viser noe vi gjentatte ganger har sett, blant annet i det amerikanske samfunnet» fra advokat Kim Gerdts som representerer fornærmede Kevin Simensen (Hultgreen et al., 2023). Vennen til Simensen, Kristian Teigen, som også hadde status som fornærmede, trakk også paralleller til hendelser i USA.

Jeg ba politimannen stoppe. Han hadde da presset kneet sitt mot halsen til Kevin. Jeg trodde han skulle kvele ham, slik vi hadde sett at politiet i Minneapolis hadde kvalt amerikaneren George Floyd noen måneder tidligere. (Hultgreen et al., 2023)

Justispolitisk talsmann fra SV, Andreas Sjalg Unneland, sier til Dagbladet at han får «gufne assosiasjoner fra grove politiovergrepssaker fra USA» (Dorholt & Kallelid, 2023). Han forsetter med å fremme debatten om kroppskamera på operative betjenter. Jon Wessel-Aas, leder av Den Norske Advokatforening, trekker frem avsløringene om Oslo-politiet på 70-tallet, hvor han forklarer at politiet kjørte folk ut i Maridalen og banket dem opp, for å så la de gå hjem selv (Lofstad, Kallelid, et al., 2023). Advokaten trekker også frem Obiora-saken. Eugene Obiora fra

² <https://twitter.com/eivind1984/status/1651319648963395586?t=phMexli-PzH2pH1Apg7pCQ>

Trondheim døde i september 2006 etter å ha blitt utsatt for et halsgrep av politiet (Lofstad, Kallelid, et al., 2023). Han minner også om episoden i Ålesund januar 2023, hvor en mann døde etter et basketak med politibetjenter i sivil bekledning. I ettertid benektet politiet å ha brukt fysisk makt mot mannen. Det dukket derimot opp et videoopptak av hendelsen, som viser at fysisk makt hadde blitt brukt, og politiet gikk tilbake på sin forklaring (Lofstad, Kallelid, et al., 2023). Advokaten mener at det dermed er flere episoder som sammenlagt lager «skår i publikums tillit til politiet» (Lofstad, Kallelid, et al., 2023). Kommentator Marie Simonsen skriver i sin kommentar til Dagbladet, «Mørbanket tillit», at det vi ser på overvåkningsvideoen er noe vi har sett video av før, men fra andre land (Simonsen, 2023). Hun fortsetter derimot med å skrive at «en slik råskap er heldigvis ikke et vanlig syn i Norge, og vi skal være forsiktige med å dra paralleller til nettopp USA og det tragiske drapet på George Floyd, ...» (Simonsen, 2023). Hun peker på hvordan politivold i USA har et annet historisk og kulturelt bakteppe.

Dagbladet skriver at Spesialenheten har erklært politirapportene fra den kvelden som uriktige, og at rapportene ikke samsvarer med det som kunne bli sett på overvåkningsvideoen. Sjefen for Spesialenheten for politisaker, Terje Nybøe, kommenterer at dette har «selvsagt betydning for den alminnelige tillit til politirapporter» (Hultgreen et al., 2023). Noen dager etter publiseringen av videoen deler Dagbladet hvordan en annen politibetjent som var på stedet slettet en video fra mobiltelefonen til Marius Stormo. Stormo er venn av Teigen og Simonsen (Hultgreen, 2023b). I artikkelen bekrefter politimester Ole B. Sæverud at en politibetjent slettet videobevis. Politimesteren bekrefter også at dette forholdet er anmeldt til Spesialenheten. Stormo sier til Dagbladet at han filmet hele hendelsen, da en politimann tok telefonen hans og kastet den i bakken. Videre tok han opp mobiltelefonen og slettet videoen også fra «Nylig slettet»-mappen. Advokat Kim Gerdts, Kevin Simonsens advokat kommenterer hvordan slike handlinger, i likhet med uriktige politirapporter, viser til hvordan det er «en vilje til å dekke over politiets straffbare handlinger» (Hultgreen, 2023b). Thompsons skandale-kriteria sier at enhver skandale inneholder en grad av hemmelighold, og de uriktige politirapportene og sletting av video er handlinger som viser til dette (Thompson, 2000, s. 14-15).

Politimester i Sør-Øst politidistrikt, Ole B. Sæverud, sier at da etterforskningen av hendelsen startet, og politidistriktets ledelse ble gjort klar over hva som var hendt, ble saken umiddelbart anmeldt til Spesialenheten, og politimesteren sier at politimannen ble tatt ut av tjeneste, og at han ikke har vært i operativ tjeneste etter hendelsen (Hultgreen et al., 2023). Han

sier også at hvilke personalmessige konsekvenser saken kan få, kan han ikke kommentere. Utviklingen av en skandale, lener seg ifølge Thompson på at noen personer – som ikke er involvert i overtredelsen, - føler overtredelsen bryter med hva som er akseptert (Thompson, 2000, s. 19). Ledelsen på politikontoret som sendte saken videre til Spesialenheten, må ha reagert på noen elementer av saken. Man kan derfor si at Thompsons krav om «krenkende ikke-deltakere» er oppfylt. Jussprofessor Hans Fredrik Marthinussen ved Universitetet i Bergen sier til Dagbladet at han ikke er ekspert på voldsbruk, men at han håper han aldri får se denne politimannen i tjeneste igjen (Lofstad, Kallelid, et al., 2023). Han peker på at de uriktige politirapportene kan påvirke tryggheten og tilliten vi som borgere har til politiet (Lofstad, Kallelid, et al., 2023).

Politidirektør Benedicte Bjørnland sier til Dagbladet at uforholdsmessig maktbruk fra politiet sin side ikke tolereres på generelt grunnlag (Kallelid et al., 2023), og at hun har full tiltro til at saken vil bli grundig belyst og forsvarlig behandlet i domstolen (Kallelid et al., 2023). Bjørnland har også beskrevet videoens innhold som «skakende», et adjektiv som blir brukt to ganger. Justisminister Emilie Enger Mehl vil ikke kommentere saken til Dagbladet (Kallelid et al., 2023).

Mediedekningen i fase 1 fokuserer i stor grad på videoen, de fornærmedes fortelling om hendelsen og hva ulike personer mener om saken. Narrativet forteller om politivold, og det låner assosiasjoner og emosjoner fra andre saker, slik som George Floyd fra USA, og Obiora-saken fra Trondheim. Politiets etos blir dermed ikke bare påvirket av overvåkningsvideoen fra Kongsberg, men også fra andre politietaters kriser. Den innledende etosen (McCroskey, 2005) bærer preg av tidligere hendelser, og politiet må derfor ikke bare forsvare Kongsberg-saken, men også de andre sakene.

Videoenes forskjeller

Dagbladet publiserte først en klippet versjon av overvåkningsbildene fra bensinstasjonen. En stund senere publiserte de videoen i sin helhet. I den klippede versjonen av videoen kan man se Simensen og Teigen (med flere) gå bort til vekteren som står og prater med politiet gjennom en bilrute. En politimann med gul refleksvest og partneren hans kommer gående bort til vekteren og de to mennene. Man kan se politibetjenten med refleksvest ta tak i armen til Simensen, men på grunn av Dagbladets anonymisering av ansiktene kan man ikke se om noe blir sagt mellom de to mennene. Politimannen legger Simensen ned i bakken, og en annen politibetjent kommer for å

hjelpe til med å få kontroll. Politimannen i gul vest slår mot hode til Simensen, og man kan se at Simensen beveger seg på bakken. Videoen blir deretter utydeliggjort, slik at man bare ser et svakt bilde av hva som foregår. Videoen klippes deretter til at politimannen med gul vest sitter oppå Simensen, og fortsetter å slå. Politimannen reiser seg, og Simensen får seg opp i stående posisjon. Politimannen tar frem en teleskopbatong, før han bruker denne til å slå mot beina og siden til Simensen. Simensen begynner å gripe etter politimannen, som trekker seg tilbake mens han slår med batongen. Simensen og politibetjenten har på dette tidspunktet beveget seg utenfor overvåkningskameraenes sone. Deretter viser videoen øyeblikket der politimannen sitter oppå Simensen, mens Simensen ligger i bakken. Etter dette viser videoen Teigen som løper bort til hvor man kan anta Simensen og politibetjenten befinner seg, før han trekker seg tilbake mens han blir slått av politibetjenten i gul vest. Videoen blir deretter klippet tilbake til basketaket på bakken. Videoen inneholder også intervjuinnslag av Simensen. Hele videoen er lydsatt med Dagbladets reporter og et intervju med Simensen hvor han forklarer hvordan det var og hva som skjedde.

Videoen som viser hendelsen i sin helhet, er ikke redigert på noen annen måte enn å sladde ansiktene til personene på videoen (Lofstad, Helseth, et al., 2023). Videoens lydspor inneholder en introduksjon av Dagbladets reporter, og bakgrunnskontentum. Denne videoen varer i fire minutter og 41 sekunder, mens den tidligere videoen varte i to minutter og 15 sekunder. Den fulle videoen viser også scener hvor politimannen i gul refleksevest blir lagt i bakken av Kristian Teigen, og at basketaket på bakken varte lengre enn den tidligere videoen. Situasjonen varer lengre, og man kan se at det tar lengre tid før politimannen i gult tar frem batongen enn det som ble visst på den første videoen. Man kan også se at Simensen og Teigen går bort til politibilene først, og vekteren kommer etter. Vekteren går til bilruten som er på den andre siden av de to mennene, og de to mennene kommer dit. Den første videoen viser basketaket og slagene opptil flere ganger. Intervjuet av Simensen som er lagt over videoen gir videoen en «fatsatt» fortelling, på den måten at det han sier rammer inn hva man kan se på videoen. Den første videoen fremstår mer vinklet enn den siste videoen, hvor man har mulighet til å se hendelsen og gjennomføre tolkningen basert på eget perspektiv. Den siste videoen viser også hvordan politibetjentene sliter med å få kontroll på situasjonen, og hvor kaotisk hendelsen er.

Forskjellen på disse to videoene er av betydning for å analysere hvordan videoene bidrar med å vinkle fortellingen. Den første videoen klippes slik at slagene vises igjen og igjen, og på den måten viser kun hvordan Simensen blir slått. Klippingen forsøker å påstå det samme som narrativet, og underbygger anklagen om politivold. Samtidig bidrar intervjuet med å underbygge denne anklagen og påstanden om «politivold». Den andre videoen, som ikke er klippet, viser hvordan situasjonen utvikler seg til å involvere flere av personene som er i nærheten, og hvordan de griper inn i situasjonen. Som vi skal se på videre i denne delen, fungerer videoene som både bevis og motbevis når det gjelder hva som skjer.

Sakens andre sider

Videoen, spesielt den første, og den tilhørende informasjonen om uriktige politirapporter og sletting av videobevis, fører med seg mange meninger om hva som har skjedd, og hvorfor dette er galt. «... det er uakseptabel grenseoverskridende maktmisbruk» (Marthinussen i Lofstad, Kallelid, et al., 2023) og «Tre personer prøver å få kontroll på én person, og når det slås mot hodet, er det uberettiget vold» (Brenna i Halvorsen, 2023) er sitater som viser hvordan noen tolker videoen og dermed også hendelsen. Videoen behandles som et bevis på politivold både av de som intervjues og de fornærmede. Mesteparten av Dagbladets dekning fungerer som en megafon for de fornærmede, Kevin Simensen og Kristian Teigen, sin side. Dagbladet deler imidlertid også to saker som viser støtte til den tiltalte politibetjenten. Den første artikkelen er forklaringen til vekteren som var på stedet da basketaket fant sted. Vekteren har en betydningsfull rolle i hendelsen. Artikkelen har en nyanserende effekt, da den motstrider det allerede etablerte narrativet om «politivold på Kongsberg». Artikkelen siterer fra avhøret mellom vekteren og politiet (Beckhaug et al., 2023). Ifølge artikkelen skal vekteren ha hevdet at Simensen truet med «å knuse trynet hans», og dratt tommelen over halsen for å antyde at han skulle kutte strupen hans. Vekteren skal ha anmeldt hendelsen i etterkant. I samme sak forklarer Simensen at ingen av de truet noen, «det er bare å se på videoen, så kan alle se hva som skjer» (Beckhaug et al., 2023). På denne måten kan man se hvordan en video kan virke problematisk. Videoen viser basketaket, men videoen kan ikke vise hva som skjedde før, og eventuelle faktorer som påvirket utfallet. Selv om Simensen henviser til videoen og legger til at «så kan alle se hva som skjer», kan ikke videoen vise om vekteren forteller sannheten om truslene som skulle ha skjedd tidligere på kvelden.

Den andre artikkelen som Dagbladet publiserer, og som kan sies å ta politimannens side i saken, er et intervju med advokat Pål S. Jensen. Han har jobbet ti år som politibetjent, og han forsvarer politimannens voldsbruk, «Slike hendelser ser alltid brutale ut i ettertid, men jeg ser ikke en politimann som slår løs på en forsvarsløs person. Dette er en politimann som forsøker å få en pågripelse under kontroll» (Ording & Hultgreen, 2023). I artikkelen sier han seg uenig med Spesialenhetens vurdering av situasjonen, og han mener voldsbruken i videoen framstår nødvendig på grunnlag av «at gjerningspersonen kraftig motsetter seg pågripelsen, og at også andre forsøker å gripe inn. Dette gir en svært krevende og uoversiktlig situasjon ...» (Ording & Hultgreen, 2023). På journalistens spørsmål om hva han baserer sin påstand om at Simensen kraftig motsetter seg pågripelsen, svarer Jensen at «det framgår etter mitt syn nokså klart av videoen». Igjen oppstår dermed spørsmålet om hva man egentlig ser på videoen. Selv om mange oppfatter videoen som et faktisk bilde av hva som faktisk skjedde utenfor bensinstasjonen, kan ulike fortolkningsrammer påvirke hva man faktisk «ser» har skjedd. Uten å gi Stuart Halls «encoding/decoding»-modell for mye plass i dette prosjektet, så forklarer denne teorien hvordan ulike bagasje, altså kulturelle, sosiale, religiøse og politiske bakgrunner, kan påvirke hvordan man fortolker kommunikasjon. Jensen, på sin side, baserer mye av sin fortolkningskapasitet på sin fortid som politibetjent. Simensen og Teigen baserer sin fortolkning av hva som har skjedd på sin fortid og bagasje. Et nokså objektive element, som en overvåkningsvideo, brukes dermed som argument på flere måter, og disse argumentene trenger ikke å utelukke hverandre. Artikkelen bekrefter dette gjennom å spørre de fornærmedes bistandsadvokater om hva de syns om at Simensen «motsetter seg pågripelse», hvor de svarer at de er uenige i den fortolkningen, da «Simensen står rolig med hendene i lommene før politimannen uprovosert slenger han i bakken og begynner å slå løs» (Ording & Hultgreen, 2023).

Saken beviser, med andre ord, at lesninger og fortolkninger kan være forskjellig. Noen fortolker videoen og de andre opplysningene gjennom Dagbladets vinkling, eller basert på egne erfaringer og fortolkningsrammer, mens andre mener at saken blir fremstilt på feil måte. Selv om Dagbladet fremlegger saken på den måten de gjør, er det ikke bestemt at det er slik offentligheten oppfatter det. Dagbladets omdømme kan også spille inn på om hvorvidt offentligheten følger deres fremstilling, eller om fortolkningen endres med tanke på nyhetssjangeren eller nyhetsmediet. Dette kaller McCroskey sponsoreffekt (McCroskey, 2005).

Politiforum

Politiforums dekning av saken under denne fasen skiller seg fra Dagbladets dekning, gjennom beskrivelse av hendelsen, intervjuobjekter og artiklenes hovedfokus. Dagbladet publiserer 16 artikler om saken under denne perioden, mens Politiforum deler tre artikler. Politiforums dekning av saken under denne perioden skiller seg fra Dagbladets dekning på flere måter. For det første, inneholder ingen av artiklene til Politiforum noen sitater fra de fornærmede. Dette gjelder også bilder av skadene Simensen fikk etter hendelsen. For det andre, skiller beskrivelsen av videoen seg fra Dagbladets beskrivelse, ved å legge til at «flere av kameratene til vedkommende som politibetjenten prøver å skaffe kontroll på går inn i situasjonen og forsøker å hindre politifolkene i sitt arbeid» (Politiforum, 2023). For det tredje, er det en forskjell i valg av intervjuobjekter i artiklene.

Politiforums artikler henviser til informasjon som er kommet frem i Dagbladet, som viser Dagbladets «eierskap» til saken. Dagbladet sine saker lener seg betydelig på intervju av Simensen og Teigen, mens de ikke er nevnt med navn i de tre artiklene fra Politiforum. Dagbladet sin dekning gir hendelsen mer personfokus, mens Politiforum sin dekning fungerer mer som en rapport av hva som har hendt. Bildene som brukes i Politiforums artikler er også mer generelle enn de som brukes i Dagbladets dekning. Hvor Dagbladet bruker bilder av de fornærmede, deres skader i ettertid, og portretter av de som blir intervjuet, er bildene som brukes i Politiforums tre artikler et illustrasjonsbilde, en skjermdump fra overvåkningsvideoen og portrettbilde av de som intervjues. Et bilde av blåmerker og skrubbsår har en annen effekt enn et illustrasjonsbilde, gjennom i større grad å appellere til publikums emosjoner.

Et annet eksempel på hvor dekningen hos de to ulike mediene differensierer, er under beskrivelsen av hva som vises på videoen. I Dagbladets beskrivelse heter det at «videoen viser den kaotiske situasjonen som oppstår etter at Simensen ble kastet i bakken. Bildene viser slag fra en politimann med knyttet hånd og teleskopbatong. Videoen viser kaotiske scener, hvor flere politifolk, en Securitas-vakt og flere andre er involvert» (Hultgreen et al., 2023), mens Politiforums beskrivelse av videoen lyder slik:

... videoopptak fra hendelsen, som viser en kaotisk situasjon etter at en mann blir kastet i bakken av politibetjenten. Flere politifolk, en Securitas-vakt og andre personer er involvert. Bildene viser gjentatte slag fra en politimann med både knyttet hånd og

teleskopbatong. ... Flere av kameratene til vedkommende som politibetjenten prøver å skaffe kontroll på går inn i situasjonen og forsøker å hindre politifolkene i sitt arbeid. (Politiforum, 2023)

«Å hindre politifolkene i sitt arbeid» gir et annet bilde av hva som på videoen enn «Jeg ba politimannen stoppe. ... Da kom politimannen etter meg og slo meg flere ganger med teleskopbatongen» (Teigen i Hultgreen et al., 2023) og bistandsadvokatenes «slenger han [Simensen] i bakken og begynner å slå løs» (Ording & Hultgreen, 2023).

I de tre artiklene som blir publisert av Politiforum i denne perioden, kan man se ulikheter i valg av intervjuobjekter. Politiforum sine artikler siterer flere av de samme kildene som Dagbladet. Blant disse er politimester Sæverud, politidirektør Bjørnland og justisminister Mehl. I tillegg har Politiforum også kontaktet den lokale tillitsvalgte for Politiets fellesforbund i Kongsberg og nestleder i PF sentralt, Ørjan Hjortland. Kongsbergs tillitsvalgt ønsket ikke å kommentere saken, men Hjortland bekrefter at han har sett videoen (Stormark & NTB, 2023). Han sier at han ikke vil ta stilling til skyldspørsmålet, men han påpeker også at han forstår hvordan slike «videoer i media gjør noe med tilliten til politiet», og at «slike saker er belastende for alle parter» (Stormark & NTB, 2023). Å utelate sitater fra de fornærmede, men dele sitater fra ledere og betydningsfulle personer, gir deknningen en annen vinkling enn den vinklingen man kan se hos Dagbladet. Politiforum deler også informasjon om hvordan den først oppnevnte advokaten til den tiltalte politimannen måtte trekke seg grunnet trusler, og at forsvareren har bedt om at navnet utelates fra artikler. Ifølge artikkelen begynte disse truslene å komme dagen etter nyheten om tiltalen ble kjent (Stormark & NTB, 2023).

Anklagene

Politiet blir i første omgang anklaget for politivold, altså vold utført uten motstand og uten en utløsende hendelse, og hvor spesielt Kevin Simensen og Kristian Teigen er «ofre». Dette blir synlig gjennom fortellingen om «politivold», slik som Dagbladet forteller om situasjonen.

Videre blir politiet anklaget for å beskytte sine egne, på grunnlag av de uriktige politirapportene og at en politibetjent slettet videobevis. I denne anklagen ligger det også en antakelse om at politiet mener det finnes to typer mennesker: de som er politi og de som ikke er politi. Denne fortellingen, og anklagen, forklarer hvordan de som er en del av institusjonen gjerne dekker over for hverandre, og hvordan politi er mer beskyttet i rettslig forstand enn det

andre folk er. Ytringer som «hadde ikke overvåkningsvideoene vært der, ville ingen trodd på meg» (Hultgreen et al., 2023), «Den andre betjenten lyver for å dekke over det. ... Her har vi tydelig bevis på at politifolk dekker over hverandre, og at vi ikke kan stole på hva de sier» (Lofstad, Kallelid, et al., 2023) underbygger denne anklagen.

Anklageren, det vil i denne sammenhengen si offentligheten, har her sett to påtrengende problemer som må bli oppklart: en voldshendelse utenfor en bensinstasjon, og uetisk og ulovlig håndtering av denne hendelsen. Begge disse anklagene har aspekter som kan tildeles både Ryans anklage på handling og anklage på karakter (Ryan, 1982). Først og fremst, det faktuelle (facts, fra Ryans strukturelle deler av en anklage) i politivold-anklagen er vanskelig å argumentere mot. Videoen beviser at det var et basketak som skjedde utenfor bensinstasjonen på Kongsberg den natten. Hvordan man kan definere (definition) den, derimot, er noe som kan argumenteres for – og dette kan vi også se tegn til gjennom sakens gang. Var det som skjedde politivold, eller var det en arrestasjon som ble voldelig? Fulgte politiet retningslinjene, eller opptrådte de uforsvarlig? Rettsakene, spesielt, bærer preg av denne kampen for definisjon (Ryan, 1982). Politivold-anklagen definerer hendelsen som akkurat det, politivold, og uforsvarlig og uproporsjonal bruk av makt. Å definere handlingen som uforsvarlig, gjør også at dens verdi eller kvalitet evalueres (quality). Anklagen evaluerer hendelsen som et brudd på politimannens tjenesteplikt, og at det er ingen grunn for at politimannen skulle ha opptrådd sånn i møte med mennene utenfor bensinstasjonen. Anklagen bedømmer at denne opptreden er ulovlig, og utenfor rammene som er satt for hvordan politiet skal handle. Anklagen kan derfor sies å advokere for sterke regler for hvordan politiet skal opptre og utføre sitt mandat, samtidig som anklagen sår tvil om fremtidige liknende situasjoner (justification) (Ryan, 1982).

Den andre anklagen, at politiet beskytter sine egne, kan oppsummeres med to underliggende antakelser: at politiet bryr seg mest om politiet, og at politiet handler på en slik måte at de må beskyttes mot loven. Selv om dette kan framstå som en overdrivelse så, gjennom å anklage politiet for å beskytte sine egne, kalles formålet og motivet til de som fusker med politirapportene og de som sletter bevis urettferdig og umoralsk, og kan føre til tvil. I Kongsberg-hendelsen er det også vanskelig for å argumentere mot at slettingen av videoen skjedde, og at politirapportene er uriktige (Ryans dimensjon av facts). I likhet med politivold-anklagen, derimot, kan definisjonen være en faktor som kan diskuteres (Ryan, 1982). Anklagen definerer dette som bevisst, altså juksing med rapportene. Anklagen ser på politimannen som

slettet videoen som en bevisst handling for å stoppe rettsforfølgelse mot politimannen som slo. Motivet til de uriktige politirapportene blir også stilt spørsmål til, og rammes inn av anklagen. Det vil si at fortolkningen av motivet blir farget av hva anklagen sier, og svaret på «hvorfors jukset de med politirapportene?» peker mer mot «fordi de måtte beskytte politimannen», i stedet for et annet svar, eksempelvis «det var slik de husket den kaotiske og stressende hendelsen» eller «det var slik de forsto situasjonen» (Ryan, 1982). Da anklagen peker på at politiet beskytter sine egne, kan en fortolkning av motivet foreslå at det ble jukset med politirapportene for å skjule handlingen – også fordi at de skjønnte at handlingen var lyssky. Anklagens kvalitet (quality), altså hvordan handlingen evalueres, ligger i at det er «flere» hendelser som «beviser» anklagen. Det er også er man finner berettigelsen av anklagen, at «politiet sletter bevis» og «politiet lyver i politirapporter», desto «politiet beskytter sine egne».

Ved å bygge på Ryans to former for anklager, følger det at den første anklagen, politivold på Kongsberg, er en anklage på hendelse (Ryan, 1982). Anklagen søker etter en endring i lovgiving og retningslinjer. Samtidig, kan man se at noen peker på hendelsen som et resultat av dårlig karakter. Ifølge Dagbladet, peker jussprofessor Hans Fredrik Marthinussen på at det «alltid finns råtne egg og folk som ikke greier å håndtere jobben sin» (Lofstad, Kallelid, et al., 2023). Marthinussens utsagn berører også den tiltalte politimannens etos i form av karakter og velvilje (Hauser, 2002; McCroskey, 2005). I det store bildet, derimot, argumenterer jeg for at anklagen veier i større grad på strukturelle mangler innen politiets adferd og retningslinjer, i stedet for enkeltindividers mentalitet og personlighet. I tingretten, likt som i lagmannsretten, var vurderingen om handlingen var forsvarlig på den måten at politimannen handlet korrekt når han hoppet oppover i maktpyramiden. Problemstillingen var derfor ikke om hvorvidt politimannen gjorde noe som var ulovlig i den forstand at operative politibetjenter ikke får lov til å bruke makt, men om situasjonen i Kongsberg var av en slik karakter at det var bevismessig grunnlag for å håndtere den på den måten.

Den andre anklagen, derimot, er en anklage basert på karakter (Ryan, 1982). Påstanden om at politiet beskytter sine egne forteller om en urettferdighet og mangel på moral, noe som Hauser peker på er egenskaper som påvirker de moralske vanene hos publikum (Hauser, 2002). Siden politiets mandat er lovfestet, og deres samfunnsansvar er definert som å bekjempe kriminalitet og betrygge befolkningen, vil en tilskrivelse av politiets karakter som opptatt av at de selv skal komme unna med ulovlige og uforsvarlige handlinger, motarbeide både politiets tillit

i samfunnet og deres iboende funksjon som en beskytter. Anklagen bæres derfor av et angrep på politiets (institusjonen) karakter, deres karakteristikk og dimensjoner. Denne typen anklage sier også mer om etos-dimensjonen som omhandler karakter. At politiets ord betyr mye i rettsammenheng kan også være et angrep på systemet, og slikt sett også være en anklage på handling.

I fase 1 kan man gjennom de ulike aspektene som påpekes ovenfor, konkludere med at Dagbladet fremmer politiet på en slik måte at deres kompetanse, karakter og velvilje trekkes i tvil. Sletting av bevis, og en vurdering av hendelsen som ulovlig, appellerer til politibetjentenes oppfattende kompetanse, samtidig som en fortolkning av motivet hos politiet gjør at deres karakter blir kritisert. Man kan også se en tendens til at overvåkningsvideoen brukes som et «bevis», uten å ta hensyn til forskjellige tolkninger og lesninger av hva som faktisk skjer. Samtidig, ser man gjennom de ulike dekningene hos Politiforum og Dagbladet at publikum er uenig. Fase 1 bærer med andre ord med seg en stor grad av ny informasjon, mens i fase 2 skal vi se at sakens dekning får en mer personfokusert dekning, hvor også situasjonsforståelsen er basert på de fornærmedes oppfattelse.

4.1.3 Fase 2: Å bygge en skandale – 30. april til 27. juni 2023

I fase to kan man se at innhold og narrativ i publiserte artikler endres i Dagbladets dekning av saken. Den allerede etablerte fortellingen av politivold på Kongsberg fortsetter, og de fornærmede får mer plass til å uttrykke seg om hva som har skjedd og konsekvensene av dette. I fase én var fokus på å informere om hva som faktisk har hendt, hva de i maktposisjoner synes om dette, og videoen. I fase to endres dette, og handler mer om å bygge opp hendelsen, og å ivareta oppmerksomheten rundt den, frem til rettsaken. Disse artiklene bidrar ikke til å endre narrativ, men går mer til grunne i å fastslå og gå dypere i den allerede etablerte fortellingen om politivolden på Kongsberg. Dagbladet går fra å forklare og vise hendelsen i fase 1, til å belyse virkeligheten til spesielt de fornærmede etter hendelsen. Mediedekningen i sin helhet prøver å overbevise ved hjelp av emosjonelle appeller. I denne fasen publiserer Dagbladet 30 artikler, og Politiforum publiserer ni.

Mange av sakene Dagbladet publiserer i denne perioden har personfokus. Artiklene er har detaljerte intervjuer med fornærmede, deres næreste, eller mennesker som arbeider med saken.

Ulike journalistiske sjangre spiller på lag for å skape en historie som handler om hva som skjedde på Kongsberg i 2022. Dagbladet slapp 1. mai et portrettintervju av Kevin Simensen (Ording, Svorte, et al., 2023). I motsetning til andre nyhetsartikler, bruker denne artikkelen litterære virkemidler: «Kveldssola kjemper om kapp med den kalde vinden som blåser utenfor huset til kjæresten ...», «Simensen drar hånda over en kul ved venstre tinning.» og «I lomma til Simensen ligger et nyprintet veterankort fra Forsvaret» (Ording, Svorte, et al., 2023).

Artikkelen peker også på hvordan Kevin sin fremtid virker usikker etter hendelsen, hvordan synet av en refleks vekker Kevins panikkangst, og ettervirkninger som PTSD og fysiske smerter. Kristian Teigen intervjues av Dagbladet og forteller hvor maktesløs han var da han måtte se på kompisen som mottok slag, og hvordan det føltes å selv bli slått med en batong (Wiersen, 2023). I intervjuartikkelen er det et bilde av et blåmerke, det samme bildet som ble brukt i den aller første artikkelen om hendelsen, men denne gangen beskriver bildeteksten at det var Teigen sitt lår (Wiersen, 2023) - og ikke Simensen, slik bildeteksten på den første artikkelen beskriver (Hultgreen et al., 2023). Marius Stormo, kompisen som filmet hendelsen, sier i sitt eget portrettintervju at «Ser jeg politi, så kjenner jeg på hjertebank» (Dorholt, 2023). Stormos intervju rammes også inn av litterære hjelpemidler, slik som «For Stormo føles denne våren litt ekstra lang», «Nå forteller han om hvordan møtet med politiet denne oktobernatta har preget ham i månedene etter» (Dorholt, 2023). Til Dagbladet forteller han at frykten for å skulle bli dømt for vold mot politiet har «satt sitt preg på nattesøvnen» (Dorholt, 2023). Artikkelen forklarer også hvordan Stormo måtte slutte på studiene som barnehagelærer da voldssiktelsen ble kjent for universitetet (Dorholt, 2023). Dagbladet fokuserer i denne perioden på å identifisere og personliggjøre de som var på stedet da situasjonen utenfor bensinstasjonen skjedde. En venninne av de tre kompisene, som også hadde vært med ut på byen den natta, forklarer i et intervju hvordan ettervirkningene av hendelsen enda er med henne, og hvordan hun måtte på akutt traumebehandling etter hendelsen (Dorholt, 2023). Denne personifiseringen av saken underbygger Dagbladets narrativ om politivold, og gir publikum en ramme for fortolkning som lener seg mer på følelser og emosjonelle heuristikker. Dagbladet lager klare rammer for hvem som er «offeret», og dermed også hvem som må anklages og bearbeides for hendelsen.

Under denne fasen ble også politimannen som ble anmeldt for å slette videobevis bøtelagt, noe som er den eneste konkrete hendelsen i denne fasen. Bøteleggelsen av politibetjenten er også temaet i flere artikler publisert av Dagbladet, og settes i sammenheng med

den tidligere informasjonen om uriktige politibetjenter. Disse to faktorene settes sammen for å skape en ny fortelling, fortellingen om politiet som beskytter sine egne. Disse to fortellingene, politivold og politiet som dekker over for sine egne, understreker det overordnede perspektivet at det er «oss mot dem», altså politiet mot innbyggere. At politibetjenter er maktsyke, kan dermed bli en mer etablert holdning.

Politiforum publiserer ni saker om temaet i denne perioden. Politiforum publiserte mandag 8. mai en artikkel som tok for seg politidirektør Benedicte Bjørnlands syn på saken (Aarseth, 2023). Hun kaller igjen hendelsen for «skakende», men artikkelen utdyper med at Bjørnland peker på hvor få mennesker som sitter med det fulle bilde på hendelsen. Artikkelen forklarer også at Bjørnland har fått mange tilbakemeldinger fra ansatte i politiet, hvor de beskriver saken som trist og krevende (Aarseth, 2023). Hun sier seg enig i tilbakemeldingene som omhandler rettssikkerhet og forhåndsdømming, men hun understreker samtidig at publikum forståelig nok syns videoen inneholder sterkt innhold (Aarseth, 2023). Hun viser med dette åpenhet for andre synspunkter, og ifølge McCroskey gjør dette at man fremstår mer storsinnet og forståelsesfull (McCroskey, 2005, s. 95). Bjørnland plasserer seg i publikums ståsted, hvor hun uttrykker forståelse for deres antakelige oppfatning. Hun skaper med dette en «common ground», noe som McCroskey mener er en strategi for å øke avledet etos (McCroskey, 2005, s. 95). Bjørnland forklarer videre at eventuelle trusler som ansatte ved Kongsberg politikontor, eller de som er involverte i saken, mottar, bør anmeldes og tas tak i. Hun fortsetter med å si at det videoen viser, ikke er det norske politiet som hun kjenner det. På den måten, rammer politidirektøren inn hendelsen som en enkelthendelse. Hun minimerer dens relevans i det norske samfunnet, med å hentyde at dette ikke er et strukturelt samfunnsproblem, slik som det eksempelvis er i USA. Om man ser på det slikt, kan man si at dette kan fungere som et forsvar mot tidligere artikler som har satt Kongsberg-saken i sammenheng med tidligere eksempler av kjente politivold-saker, både nasjonalt og internasjonalt.

Anklager i Fase 2

I fase 2 fortsetter anklagen om politivold å dominere Dagbladets mediedekning av saken. Hvor denne fasen skiller seg fra fase 1, er derimot hvordan anklagen blir fremmet. Som diskutert over, endrer mediedekningen seg på den måten at innholdet får en annen karakter. Dette gjøres ved å bruke ulike journalistiske grep, slik som litterære virkemidler, og journalistiske sjangre, som portrettintervju av de fornærmede. Alle de tre mennene, de to fornærmede Kevin Simensen

og Kristian Teigen, pluss Marius Stormo – venn av Simensen og Teigen, og eier av telefonen hvor det ble slettet en video, får egne portrettintervju hvor de kan forklare hvordan situasjonen påvirket de og hvilke konsekvenser situasjonen har fått. Anklagen kan sies at endrer seg fra å være objektiv, til å få en mer patospåvirkende karakter som har til hensikt å påvirke publikums moralske og emosjonelle vaner (Hauser, 2002).

Å påvirke gjennom emosjonelle appeller er en strategi som har eksistert siden Aristoteles. Hans tre appellformer er grunnlaget i den retoriske tradisjonen den dag i dag. Å appellere til følelsene (patos) skaper handlingskraft basert på publikums emosjonelle tilknytning til saken som diskuteres. I forlengelse med dette vil jeg påpeke at å bygge en anklage på patos kan resultere i både positiv påvirkning og negativ oppfatning. Suksessfulle patos-appeller fungerer på den måten som er intendert, og man kan overbevise eller endre holdninger på grunnlag av emosjoner. Mislykket patos-appeller kan imidlertid skape en motstridende effekt. Bygget på de samme rammene og holdningene som McCroskeys «opinionated-rejection statements» (meningsbasert avvisning) (McCroskey, 2005, s. 93), vil jeg belyse en holdning som skapes i det emosjonelle appeller «tvinger» publikum til å ta et ståsted i frykt for å fremstå på en viss måte dersom man er uenig. La oss se på et eksempel.

I en artikkel av Dagbladet, titulert «Hjemsøkes av traumene: - Har mareritt», publisert 1. mai 2023, forklarer Kevin Simensen seg om hendelsen utenfor bensinstasjonen og ettervirkningene (Ording, Svorte, et al., 2023). Artikkelen beskriver omgivelsene rundt møtet mellom Simensen og Dagbladets journalister, «kveldssola kjemper om kapp med den kalde vinden som blåser utenfor ...», «De landlige omgivelsene har gjort det lettere å samle tankene ...» og «Simensen drar hånda over en kul ved venstre tinning.» (Ording, Svorte, et al., 2023). I et avsnitt av artikkelen beskrives det hvordan Simensen hadde planer for fremtiden, som på nåværende (da intervjuet fant sted) tidspunkt er usikkert. Her forklares det hvordan Simensen hadde et ønske om å bli brannmann, etter sin tid som røykdykker i militæret. Etter denne hendelsen er han usikker på om det i det heletatt er mulig, og at denne prosessen ikke kan påbegynnes før Kongsberg-saken er avklart.

Slike sterke spill på publikums følelser appellerer publikum til å være enig med Simensen. Ingen vil jo at andre skal gi opp drømmen, eller leve i smerter, og det skapes en grunn til å stå på Simensens side. La oss si at noen mener at opptreden til politimannen var forsvarlig, og at politimannen håndterte situasjonen som han skulle. Betyr det da at man mener at Simensen

fortjener å gi opp drømmen som brannmann, eller leve med smerter og mareritt? Slike appeller fører til en distinksjon mellom den emosjonelle appellen, og hvilken emosjon publikum føler på. Dette kan vi se, for eksempel i Kjeldsen og Hess sin «Experiencing multimodal rhetoric and argumentation in political advertisements» (2021). I studien forklarer de hvordan de finner en forskjell på de emosjonelle appellene fra retorens side, og emosjonene til publikum (Kjeldsen & Hess, 2021, s. 343). De foreslår at forskjellen i tiltenkt følelse og den faktiske følelsen kan være på grunnlag av personlige erfaringer, eller kynisme. De peker på hvordan deres primærttekster, altså politiske reklamevideoer, kan bli fortolket på en kynisk måte mye på grunn av sjangerens omdømme. I forhold til Kongsberg-saken, kan både emosjonelle appeller til offentligheten fra ofrenes side, samtidig som politiets respons, bli kynisk mottatt på grunn av sjangeren «krisekommunikasjon».

I likhet med *meningsbasert avvvisning* ("opinionated-rejection statements" i McCroskey, 2005), hvor en taler har som motiv å overbevise gjennom å fordømme de som er uenig på bakgrunn av moral og etikk, kan patos-appeller som blir forsterket gjennom mediene være både suksessfull og feilslått. Om derimot dette forsøket på overbevisning ikke resulterer i overbevisning, kan forsøket påvirke negativt.

På den andre siden av saken, blir politidirektør Benedicte Bjørnland anklaget for å ha «kastet politiet under bussen» med sin beskrivelse av videoen som «skakende» (Stormark, 2023b; Thorvaldsen, 2023b). Anklagen bæres frem av at det for det første bidrar til forhåndsdomming når en slik leder uttaler seg på den måten, og for det andre at ansatte i politiet ikke føler seg beskyttet av sine ledere. I politibetjents Simen K. Thorvaldsens, ved Oslo politidistrikt, debattinnlegg kritiseres og anklages politiledelsen for å «vike unna», og at de «konsekvent «legger seg flat»» (Thorvaldsen, 2023b).

På anklagen forsvarer Bjørnland seg med at beskrivelsen av hendelsen som «skakende» var hennes personlige inntrykk, «som vanlig samfunnsborger ...» (Stormark, 2023b). Dette reiser spørsmål om representasjon og persona. Bjørnland ble intervjuet på grunnlag av sin stilling som politidirektør, og derfor blir hennes uttalelse også satt i sammenheng med hennes posisjon. Å svare journalister på bakgrunn av «personlige reaksjoner» er derfor ikke tydelig, om dette ikke sies eksplisitt. I en slik rolle blir utsagn og ytringer basert på deres tilknytning til institusjonen de representerer. Bjørnland, som er ansiktet til politidirektoratet, blir intervjuet på grunnlag av sin posisjon, og derfor forventes det også at det hun svarer er en del av direktoratets perspektiv på

saken. Hennes reaksjon bærer også med seg større effekt enn hva en «vanlig samfunnsborger» sin reaksjon har. Å høre beskrivelsen «skakende» har ikke like stor påvirkningskraft fra en «person i gata», som når politidirektøren sier det. Videre i sin forklaring forklarer Bjørnland hvordan hun har påpekt i intervjuer hvordan hun ikke kan ta stilling til Kongsberg-saken spesifikt, men at hun har tiltro til behandlingen i rettsaken (Stormark, 2023b).

Fase 2, nærmere bestemt fase 2s anklager, skiller seg fra fase 1 gjennom de sterke appellene til emosjoner. Dybdeintervjuene av de tre mennene (Simensen, Teigen og Stormo) forsøker å argumentere og overbevise gjennom publikums følelser. Slike forsøk kan ha både positive og negative effekter, og det gjør også fortelleren eller overbeviseren sårbar for tilbakevisning. Med andre ord, om man appellerer til følelser, kan publikum bli mer kritiske om det kommer frem opplysninger som skader karakteren til de som tar i bruk patospregede argumenter. Dette får vi se i fase 3.

4.1.4 Fase 3: Tingretten, 28. – 30. juni 2023

Rettsaken definerer fase 3, da dette er en konkret og sentral hendelse i saken. I forlengelse av dette, blir fase 3 også definert av endringen i mediedekningen og sakens retning. Rettsaken markerer en endring i sakens gang, og i denne fasen ser vi at mediedekningen blir nyansert på den måten at den tiltalte politimannen kan forklare seg, og andre vitner støtter politimannens forklaring. Et annet aspekt som får oppmerksomhet under denne fasen, er kniven og batongen som blir funnet i lommen til Simensen. Funnet fører til en ny forhandling av fornærmedes etos, og dette er det første punktet i saken hvor fornærmedes etos og troverdighet blir stilt spørsmål til.

Dagbladets vinkling på politivold er ikke lenger like klar, og informasjon som kommer frem i rettsaken blir gitt mer plass enn personifiserte intervju. Artikkelen som publiseres, både hos Dagbladet og Politiforum, belyser informasjon som kommer frem under rettsaken. Man kan klart se at fortellingen om blind politivold endres, og at Dagbladet ikke lengre dytter den samme historien som allerede er etablert i andre land. Problemet endres fra «politivold» til systematiske problem innad i politistrukturen, slik som «hvor skal grensen gå for maktbruk» og «hvor mye makt skal Spesialenheten ha når det gjelder straffeforfølgelse av politibetjenter». De personlige

dybdeintervjuene er ikke lenger i fokus. Ulike vinklinger som har manglet i tidligere dekning kommer også bedre til syne her, da vi får gjenfortalt begge sider av saken.

Rettsaken startet 28. juni 2023. Det ble satt av tre dager til forhandling. Fra 28-30. juni delte Dagbladet 15 artikler om temaet. Tre av disse var kommentarer fra Martine Aurdal, som er kommentator for avisen. Kommentarene hennes beskriver hvordan det var i rettsalen under forhandlingene, og noen beskrivelser om hva som ble vist og fortalt, gjerne fortalt med ulike journalistiske grep i beskrivelse av dagen i rettsaken: «Kniven danser rundt i luften foran meg ...» (Aurdal, 2023).

De andre artiklene som ble delt under denne perioden, forklarer også ting som kom frem i retten og hva som skjedde under forhandlingene. I motsetning til de tidligere fasene, blir saken og fortellingen som dekningen fremlegger mer nyansert. Flere av sakene forklarer den tiltalte politimannens side i saken, og kollegaer og vitner står frem og forteller hvordan de mener at politimannen handlet forsvarlig i situasjonen. Ekspertvitne Arne Guddal mente at den tiltalte politimannen handlet korrekt, og at han viste seg å være «en politimann med stor operativ kapasitet» (Ording & Wiersen, 2023c). Han fortalte også at han selv hadde gjennomført slike vurderinger i flere situasjoner. I en annen artikkel sier de fornærmedes advokat at «Det sjokkerer meg. Dersom det er slik politiet opptrer – slik vi har sett på overvåkningsvideoen - da er det gått lengre enn det jeg trodde var mulig innenfor politietaten». Vekteren bekrefter også under sitt vitneavhør at han forsto hvorfor politiet eskalerte, «[d]et var en veldig ekstrem situasjon, for han ville ikke gi seg. ... Jeg forstår at de måtte eskalere» (Ording, Wiersen & Hultgreen, 2023).

Ny informasjon om fornærmede kommer frem, slik som at det ble funnet en batong med teleskopfunksjon og en kampkniv i lommen til Simensen (Ording, Wiersen, Ridder-Nielsen, et al., 2023). Dette ble sentralt under rettsaken, men det kommer samtidig frem at politimannen ikke var klar over dette under basketaket. Samtidig fører denne informasjonen til en ny forhandling av fornærmedes karakter. Rettsaken er ikke bare en kamp om juridiske spørsmål, den bidrar også til den overordnede kampen om tillit til autoriteter og omdømme til politietaten. Ifølge Benoits omdømmegjenoppsettsteori under kriser, er en av strategiene å redusere angrepets omfang gjennom bruk av motangrep på den anklagende (Johansen & Frandsen, 2007, s. 208). Det vil si at man leder oppmerksomheten bort fra sine egne handlinger, og kritiserer den anklagende (i denne sammenheng Simensen) på en slik måte at det undergraver hans eller hennes anklage og karakter. Dette «motangrepet» vil igjen føre til en ny forhandling av Simensens etos,

og publikums holdning til Simensen blir påvirket på en eller annen måte av den nye informasjonen om kampkniv og batong i jakkelommen. Publikum vurderer Simensen, og i forlengelse hans påstander, ut ifra det Hauser kaller mentale, moralske og emosjonelle vaner (Hauser, 2002, s. 154-157). Ikke bare vurderer de forklaringen om hvorfor han hadde kniven og betongen på seg, men vurderingen strekker seg også tilbake til å vurdere hans side i saken generelt.

Simensen forklarer at han eier kniven og batongen på grunn av «interesse» (Ording, Wiersen, Ridder-Nielsen, et al., 2023). Han forklarer videre at han ikke hadde med hensikt å ta med våpnene på byen den kvelden, og at han «ikke hadde brukt jakken på en stund» (Ording, Wiersen, Ridder-Nielsen, et al., 2023). På spørsmål om hvorfor betongen var fremme under hendelsen utenfor bensinstasjonen, svarte Simensen at den falt ut av jakken. Funnet av kniven og batongen får en betydelig tyngde i den tiltalte politimannens forsvar under rettsaken, og forsvarer Elden sier i sitt avsluttende foredrag at «det er ikke vanlig at man går med batonger eller drapskniver i lomma når man går på byen i relativt beruset tilstand. Kniven har, ..., ett formål: Å påføre skade» (Ording & Wiersen, 2023b). Hans fremleggelse av saken, og derfor også deknningen av Dagbladet, vinkles på en slik måte at ikke bare Simensens karakter blir kritisert, men også hans oppfattet velvilje (Hauser, 2002; McCroskey, 2005). På motsatt side, brukes kniven, batongen og tvilen om Simensens karakter og velvilje, til å vise hvor «operativt sterk tjenestemann, ambisiøs og dyktig» den tiltalte politimannen er. Elden drar samtidig frem beskrivelser fra vitneboksen, hvor den tiltalte politimannen blir beskrevet som «en mann med erfaring, ydmyk og opptatt av instruksjoner og lovverk, som aldri har fått noen klager på seg» (Ording & Wiersen, 2023b). Det oppstår nærmest en kamp om karakter – forstått her som etos, – hvor det er om å ha den sterkeste kompetansen, karakteren og velviljen. Den tiltalte politimannens forsvar under rettsaken inneholder både McCroskeys strategi for å øke avledet etos gjennom å gjøre publikum oppmerksom på fordelaktige sider av politimannens bakgrunn, erfaring og motiver (McCroskey, 2005, s. 95), samtidig som Elden angriper Simensens karakter, noe som faller under Benoits «reduksjon av angrep»-strategi. (Johansen & Frandsen, 2007, s. 208).

I «Aktor: - Hadde ikke kontroll» kommer det frem at påtalemyndigheten ber om 60 dagers ubetinget fengsel for den tiltalte politimannen, og bistandsadvokatene til de fornærmede ber om oppreisning på 80 000kr til Simensen, opptil 50 000kr til Teigen og 26 000kr til

Simensen for andre utgifter (Ording & Wiersen, 2023a). John Christian Elden, forsvareren til den tiltalte politimannen, ber om full frifinnelse av sin klient (Ording & Wiersen, 2023b).

Denne fasen bærer ikke bare preg av ny informasjon av fakta. Den tiltalte politimannen forklarer seg i retten, og dette er første gang han snakker offentlig om sin side i saken, da han har unngått å kommentere saken til media tidligere. Det gir også media og offentligheten en første mulighet til å se saken fra hans side. Artikkene i Dagbladet fra denne fasen bærer også preg av dette, da flere av sakene kan argumenteres tar politimannens situasjonsforståelse til grunnlag i flere artikler.

Anklagelse på flere nivåer

Anklagene under fase 3, tingretten, kan undersøkes på flere måter. Man kan analysere anklagene som motiverer mediedekningen av saken, eller man kan analysere de formelle anklagene innenfor selve rettsaken. En analyse av denne fasen kan også variere med tanke på hvilket perspektiv man anvender.

For det første, kan man se på rettsaken og dens «dialog» som ren anklage mot anklage (Iversen & Lykke Nørremark, 2022; Ryan, 1982). Det vil si at alle anklagene blir bedømt som enkeltstående anklager, i stedet for at en anklage er forsvaret på en annen anklage. Om man ser på ytringene som enkle anklager, kan man finne to klare anklager (Iversen & Lykke Nørremark, 2022). Påtalemyndighetene anklager politimannen for uforholdsmessig bruk av makt under pågripelsen av de fornærmede, mens politimannens forsvarere anklager Simensen for å være en fare på grunnlag av funn gjort på Simensens person i etterkant av pågripelsen, altså kampkniven og batongen. Dette er jo også en analyse av de formelle anklagene i selve rettsbehandlingen, men disse to anklagene kan man også finne spor av på det høyere planet, altså mediedekningen.

Som forklart over, så endrer Dagbladets mediedekning seg under denne fasen. For det første, nyanserer Dagbladet sin dekning av saken med å også fremme den tiltalte politimannens side av saken, gjennom både hans forklaring i retten, og støtten han får fra andre vitner. For det andre, rapporterer Dagbladet om Simensens kniv og batong, og problematiserer dette gjennom kommentarer (Aurdal, 2023). Den tiltalte politimannen, drar på sin side fordel av forsvaret, hvor både strategier fra krisekommunikasjonen (Johansen & Frandsen, 2007) og etos-forskning (Hauser, 2002; McCroskey, 2005) er innarbeidet. Rettsaken endrer også hovednarrativet fra «politivold» til «uproporsjonal voldsbruk», og det påtrengende problemet endrer seg fra voldshendelse som involverer en maktperson, til hvor situasjonen rangerer seg i forhold til

maktpyramiden. Funnet av kniven og batongen på Simensen skaper også grobunn for en ny anklage: hvilken «uskyldig» person går med slikt i lommen?

Et annet perspektiv man kan bruke for å analysere denne «dialogen», er at anklagen som går på Simensens bekestning kan oppfattes som et forsvar fra politimannens side. I stedet for å se på det som anklage mot anklage, kan kniven og batongen fungere som politimannens forsvar for hvorfor han reagerte som han gjorde (Ryan, 1982). Det blir påpekt at politimannen ikke var klar over disse objektene i det situasjonen foregikk, men Elden, politimannens advokat, peker på at det sier noe om karakteren til Simensen, og hvilken type person han er. Elden stiller dermed spørsmål om Simensens etos (Hauser, 2002; McCroskey, 2005), og ber retten – så vel som publikum, - tenke over hvilken holdning de har til Simensen og hans påstander.

Ved første øyekast er det et klart skille mellom å bruke anklagen mot Simensen som en anklage i seg selv og som et forsvar på tidligere anklager mot politimannen. Siden politimannen ikke var klar over at disse objektene lå i lomma til Simensen, kan det slik sett ikke brukes som et rent forsvar – da det i bunn og grunn er irrelevant for voldsutøvelsen. Hadde derimot Simensen brukt våpnene, eller vist de frem på noen som helst måte, hadde hele situasjonen fått et nytt bilde. Den logiske tråden hadde bare vært til stede om politimannen var klar over disse våpnene, og siden han har gjort det klart at han ikke var kjent med dem, kan det ikke brukes som en direkte forklaring på hvorfor han håndterte situasjonen på den måten. Samtidig, ved å bruke anklage på karakter som et forsvar til en anklage på handling (Ryan, 1982, s. 255), skapes det et slags tomrom. Den opprinnelige anklagen, anklagen om politivold, baserer seg på at basketaket mellom Simensen og den tiltalte politimannen var uforsvarlig uproporsjonal bruk av makt (*facts*) (Ryan, 1982). Anklagen definerer hendelsen dermed som ulovlig, og et brudd på den tiltalte politimannens tjenesteplikt (*definition*). Politimannens opptreden blir i forlengelse av definisjonen vurdert som ulovlig, umoralsk og brutalt (*quality*). Her reises det spørsmål om hvorfor politimannen håndterte situasjonen som han gjorde, når «man kan se på videoen» at Simensen «står med hendene i lomma». Anklagen advokerer for å få et system som gjør at denne hendelsen ikke gjentar seg, samtidig som den peker på at den tiltalte politimannen personlig bør få konsekvenser (*justification*). Forsvarsanklagen, eller det Benoit kaller motangrepet (Johansen & Frandsen, 2007, s. 208), baserer seg på at basketaket var en nødvendighet for å få kontroll på Simensen, også grunnet hans opptreden mot vekteren tidligere den kvelden. Anklagen sier at Simensens karakter oppfattes på en slik måte at han er truende, både mot vekteren og

politibetjentene. Hendelsen blir definert som en kaotisk pågripelse, helt innenfor rammene av det som er lovlig. Anklagen vurderer handlingen som nødvendig basert på Simensens angivelige trusler mot vekteren tidligere på kvelden, og hans motsettelse av pågripelsen. Funnet av kniven og batongen blir dermed brukt for å underbygge vurderingen av situasjonen og Simensens karakter, selv om politimannen har erkjent at han ikke hadde kjennskap til våpnene. Spørsmålet som reises i den opprinnelige anklagen, altså hvorfor politimannen håndterte situasjonen slik, får ikke noe svar, og etterlater seg et «tomrom» i dialogen.

Å bruke informasjonen om kniven og batongen til å skape en ny anklage kan påvirke oppfatningen av Simensens «rolle» i mediefortellingen, og vurderingen av Simensens etos hos publikum. Elden har et poeng når han påpeker at det utgjør noe med oppfatningen av Simensens karakter, men om dette har noe betydning for rettsbehandlingen kan ikke jeg diskutere da det er et helt annet forskningsfelt. I mediedekningen og -narrativet blir det på den andre siden en ny forhandling om hvem som er «god» og hvem som er «ond». De tidligere følelsesappellene, spesielt fra fase 2, som kom gjennom Dagbladets dekning av Simensens side, får også et annet bilde når man blir oppmerksom på at Simensen har vært i situasjoner med politiet fra tidligere. Som vi skal se i den neste fasen, vil vinklingen av Simensens karakter fortsette å problematisere saken gjennom å gjøre rammene for hvem som er «skurk» og hvem som er «offer» utydelig.

4.1.5 Fase 4: Mellom stormene – etter tingretten, men før lagmannsretten – 1. juli 2023 – 31. mai 2024

Fase 4 skiller seg fra de andre fasene på flere måter. Først og fremst er det stor forskjell på antallet publikasjoner mellom Dagbladet og Politiforum, og dette er den eneste fasen hvor Politiforum publiserer flere artikler enn Dagbladet. Dagbladet publiserte åtte saker om temaet, mens Politiforum publiserte 21. Dagbladets artikler handler i stor grad om reaksjoner på dommen fra tingretten, og to av artiklene er meningsinnhold. Spørsmålene og problemstillingene som dominerer mediene under denne fasen omhandler forhåndsdomming, strukturelle utfordringer innad i systemet, og Simensens rolle i Kongsberg-saken.

Slutten av rettsaken i tingretten markerer slutten på fase 3, men den preger også starten av fase 4. Etter 30. juni går det en uke før Dagbladet publiserer noe nytt om saken. 7. juli kommer dommen fra tingretten, og den tiltalte politimannen blir frifunnet på alle punkt. Han ble frifunnet fra både straffetiltalen og erstatnings- og oppreisningskravet. Dommen ble avlagt under dissens,

der mindretallet besto av én dommer, som mente at det innledningsvis skulle vært forsøkt mindre inngripende tiltak³.

Etter et par dager anket påtalemyndigheten straffesaken, mens de fornærmede anket erstatnings- og oppreisningskravet. Artiklene fremmer de involvertes følelser rundt avgjørelsen, både sjokk og lettelse. Marius Dietrichson, som er leder av Forsvarergruppen i Advokatforeningen, ble intervjuet av Dagbladet 7. juli, og uttrykker overraskelse over at politibetjenten ble frifunnet (Fjeld, 2023). Dietrichson påpeker i samme intervju at i dommen blir den tiltalte politibetjenten kalt «erfaren, ansvarsbevisst og sindig», mens den fornærmede ble kalt «kokainhode» og «cocky» (Fjeld, 2023). Han viser med andre ord misnøye over en skjev fremstilling av de to involverte.

Advokat Pål S. Jensen, tidligere politibetjent, blir igjen intervjuet. Han var tidlig ute med å forsvare den tiltalte politimannen, og i fase 4 sammenligner han mediedrevet i Kongsberg-saken med mediedrevet i Baneheia-saken (Lofstad, 2023). Baneheia-saken er en av Norges mest omtalte krim saker, og i nyere tid ble de dømte gjerningsmennene frikjent. Saken har i nyere tid fått stor kritikk, både på basis av rettsbehandlingen og mediedekningen. Det ble rettet stor kritikk mot mediedekningen som omhandlet saken. I motsetning til Kongsbergsaken, ble politiet i deknings av Baneheia-saken raskt oppfattet som heltene, og politiet var også hovedkilden til pressen under den første fasen av saken (Retriever, 2023). Til sammenligning peker Jensen på at Kongsberg-saken er «ensidig framstilt. Mediene går i flokk» (Jensen, 2023; Lofstad, 2023). Han peker på at Dagbladets fremstilling var lite nyanserende, og at det var merkelig at andre medier ikke prøvde å fremme andre sider av saken. Etter frifinnelsen av den tiltalte politibetjenten, går flere personer ut i media og snakker om at de mener den skjeve mediedekningen har ført til forhåndsdømming (Jensen, 2023; Stormark, 2023a). Ansvarlig redaktør i Dagbladet, Frode Hansen, skriver i sin kommentar på Dagbladet at de forsøkte å balansere sin nyhetsdekning med blant annet å dele politifolkenes egne ord (Hultgreen, 2023a) og vekterens forklaring (Beckhaug et al., 2023) (Hansen, 2023). Han skriver også, i svar til Guddals ytring om at lekkasje av overvåkningsvideoen og annet bevismaterialet er forkastelig, at Dagbladet vurderte at det var offentlighetens rett å se videoen (Hansen, 2023). Hansens kommentar mottar kritikk fra politibetjent Simen Kristoffer Thorvaldsen i en kronikk publisert i Politiforum (Thorvaldsen,

³ <https://lovdata.no/dokument/TRSTR/avgjorelse/tbus-2023-70496>

2023a). Guddal på sin side uttrykker skuffelse over mediene i sammenheng med denne saken, og føler seg selv feilaktig fremstilt etter sin opptreden i retten (Stormark, 2023a).

Anken av tingrettens dom er en sentral hendelse i denne fasen. Selv om Dagbladet minker antall publikasjoner om saken i denne perioden, publiserer Politiforum flere artikler om saken.

En av de fornærmede i saken blir siktet for bedrageri i millionklassen mot Nordea og ulovlig våpenproduksjon, da politiet fant et 3D-printet skytevåpen på hans adresse under en razzia som omhandlet en annen sak (K. Grindem, 2024). John Christian Elden ba i etterkant riksadvokaten om å trekke anken basert på disse utviklingene, og riksadvokatens kommunikasjonsrådgiver sier at han vil ta den nye informasjonen til etterretning (Stormark, 2023c). I likhet med opplysningene om kniven og batongen fra fase 3, blir de nye opplysningene om de nye straffesakene hvor hovedfornærmede i Kongsberg-saken er siktet brukt til å forhandle en ny etos hos Simensen. Som vi skal se i fase 5, får disse nye opplysningene også en plass i behandlingen av lagmannsretten.

Kongsberg-saken som avslører av samfunnsmessige utfordringer

Dagbladet har vært i førerretet i antall publikasjoner om saken så langt i utviklingen. I denne fasen publiserer derimot Politiforum flere artikler enn Dagbladet, og Dagbladets publikasjoner omhandler reaksjoner fra tidligere intervjuobjekter. Fasen bærer preg av spørsmålet om forhåndsdømming, og den tidligere anklagen om Simensens karakter blir utdypet.

Mediene blir anklaget for forhåndsdømming, og skjev dekning av saken (Bøhler, 2023; Cederkvist, 2023; Lofstad, 2023; Stormark, 2023a). Kritikerne retter søkelys mot hvordan de mener mediefortellingen har vært ensidig, og hvordan dette førte til at publikum var sikre i sin sak at rettsaken kom til å ende med domfellelse. Nyhetsmediene i sin helhet anklages, og kritiseres samtidig for mangel på rettferdig behandling av alle parter. Noen av kritikerne baserer sin anklage på hvordan en enkeltperson (den tiltalte politimannen) blir så mye omtalt og diskutert, og at mediedekningen ikke var påpasselig nok til å hensynte «mannen bak makten». Andre kritiserer den skjeve nyhetsdekningen på grunnlag av hvordan det kommer til å påvirke fremtidige operative betjentes situasjonsforståelse og motiv til å gripe inn i kaotiske situasjoner. På denne måten kan man se hvordan Kongsberg-saken som en skandale og håndteringen av denne kan skape nye påtrengende problemer som trenger å diskuteres. Konsekvensteorien som omhandler skandaler som en funksjon blir dermed snudd på hodet (Thompson, 2000). I stedet for

at skandalen fungerer som en forsterker av «status quo» og en vokter av konsensususammenheng, fungerer skandalen som en synliggjøring av strukturelle problemer. I denne saken skapes det debatter om mediedekning og dens makt til å skape fortellinger som ikke nødvendigvis stemmer.

Rettsakens anklage mot Simensen fortsetter i fase 4. Under denne perioden kommer det frem at Simensen siktes for ulovlig våpenproduksjon og bedrageri, og anklagene mot Simensens karakter oppstår. Ikke bare hadde Simensen med seg våpen på byen den høstnatten, men han har muligvis vært involvert i andre kriminelle handlinger.

Fase 4 åpner derfor for flere problemstillinger som har sammenheng med Kongsberg-saken, og saken kan sies fungerer som en måte å åpne for disse perspektivene. Under fase 4 kan man også se at Simensens karakter blir angrepet, dette enten på grunn av å lede oppmerksomheten fra Kongsberg-saken, eller for å forminske skandalens omfang. Problematismen av saken fører også med seg at andre diskusjoner oppstår i lagmannsretten, som vi skal se i neste fase.

4.1.6 Fase 5: Lagmannsretten 1. april – mai 2024

Fase 5 er på flere måter lik fase 3, «Tingretten». Mediedekning av rettsaker blir gjerne lik i måten informasjon blir rapportert på, og flesteparten av artiklene handler om spørsmål, diskusjoner og påstander satt frem under rettsaken.

2. april 2024 begynner rettsaken i Borgarting lagmannsrett. Dagen før deler Dagbladet en artikkel, hvor Simensen blir intervjuet på nytt. Artikkelen forklarer hvordan Simensen har hatt det frem til lagmannsretten, og Simensen peker på at han fortsatt sliter med mareritt. Han sier også at det kommer til å bli ubehagelig å gå gjennom alt på nytt, men at han ser frem til å bli ferdig med saken (Beckhaug & Wiersen, 2024). De to fornærmede, Simensen og Teigen, har tro på et annet resultat i lagmannsretten. Simensen sier til Dagbladet at frifinnelsen av politibetjenten var forventet, og drar frem hvordan politibetjentene forsvarte hverandre ved å «slette bevis og skrive felles rapporter» (Beckhaug & Wiersen, 2024). Videre i artikkelen kommer det frem at de to fornærmede har mistet retten til bistandsadvokat. Dette ble anket opp i Høyesterett, men dommen sto. De to fornærmede har dermed privat ansatte bistandsadvokater (pro bono-oppdrag) i det lagmannsretten begynner. Artikkelen tar også opp temaet om de nye straffesakene som omhandler en av de fornærmede. John Christian Elden, politibetjentens forsvarer, mener at dette

er sentralt og blir et tema i lagmannsretten, da det peker på fornærmedes karakter. De fornærmedes advokater mener derimot at dette ikke kommer til å bli et tema, da dette ikke har noe å gjøre med Kongsberg-saken (Beckhaug et al., 2023). Om de nye straffesakene har noe med behandlingen i lagmannsretten å gjøre, er en juridisk problemstilling som jeg ikke skal diskutere. De nye opplysningene kan derimot spille inn på fornærmedes troverdighet og karakter når det gjelder offentlighetens tolkning av hendelsen, og de nye straffesakene har derfor en betydningsfull plass i dette prosjektet. De nye opplysningene har også fått plass i mediedekningen, og det følger derfor at opplysningene må bli diskutert i dette prosjektet.

De andre artiklene forklarer hva som blir fremlagt i retten innledningsvis, og viser til både innledningen til aktor og forsvarer, og forklaringen til den tiltalte politibetjenten.

De sentrale temaene under rettsaken var kniven og batongen som ble funnet i lommen til Simensen etter hendelsen, hvordan Arne Guddal skal uttale seg i rettsaken og støtte til den tiltalte politimannen fra kollegaer. Det var uenighet om hvilken betydning kniven og batongen skulle ha for vurderingen av retten. Elden og forsvaret mener at den har spesiell betydning, for «hva hadde skjedd om man ikke hadde grepet inn i den situasjonen, og disse tingene var på kroppen til fornærmede en sen natt i Kongsberg» (Wiersen et al., 2024). Påtalemyndighetene mener på sin side at siden disse våpnene var ukjente for den tiltalte politimannen på det tidspunktet basketaket skjedde, at de ikke skal ha betydning for om voldsbruken var forsvarlig (Wiersen et al., 2024).

Politiforum deler en sak 2. april, hvor de fremlegger saken. De peker også på at Elden påpekte hvor spesielt det er at saken omtales som «politivoldsaken» av medier (Grindem, 2024). Han sier også at han ville ha omtalt saken som en «maktanvendelses-sak», og at rettens oppgave er å vurdere om maktbruken var forholdsmessig og forsvarlig. Aktor ba om 60 dagers ubetinget fengsel for politimannen, og påpeker at retten må vurdere om bruken av fysisk makt var forholdsmessig, eller om mindre inngripende metoder burde ha blitt brukt.

Politiforum, på sin side, dekker rettsaken ved å fokusere på de vitenene som støtter politimannens forklaring. I likhet med Dagbladet, dekker Politiforum innlegget til forsvarer Elden. Politiforum lar vitneutsagnene til sakkyndig vitne Arne Guddal få plass i mediedekningen. Han vitner om at han mener «tiltalte er i en særdeles farlig situasjon» (Grindem & Cederkvist, 2024b). Han mener også at den tiltalte politimannen handlet forsvarlig og korrekt ut ifra situasjonen. I avslutningsinnlegget til Elden, viser han til hvordan tre sakkyndige vitner

peker på at det ikke ble gjort noen feil under pågripelsen (Grindem & Cederkvist, 2024a). Politiforum deler også Simensens vitneforklaring i retten under denne perioden.

Forskjellen på Dagbladet og Politiforums dekning av saken kan sees på flere måter. Jeg vil understreke dette gjennom et eksempel. Første dag i lagmannsretten skal den tiltalte politimannen gi sin frie forklaring. Dette blir gjengitt av begge mediene, men under forskjellige overskrifter. Dagbladet bruker overskriften «- Slo med full kraft» (Wiersen et al., 2024), mens Politiforum gjengir forklaringen under «Voldstiltalt polititjenestemann: - Jeg står i ettertid trygg i den maktbruken jeg hadde» (Inderhaug, 2024). Overskriften til Dagbladet er hentet fra en del av forklaringen til den tiltalte politimannen, men gir ingen tilleggsinformasjon. Politiforums overskrift, på den andre siden, viser til at politimannen mener han handlet rett ut ifra sin situasjonsforståelse. Politiforums artikkel beskriver også møtene før selve hendelsen utenfor bensinstasjonen, da politipatruljene hadde observert Simensen og de andre tidligere den kvelden. Forskjellen i fremleggelse og titulering kan forklares gjennom forskjellige synspunkt. For det første, vil Politiforums hovedpublikum og -målgruppe være noe annet enn Dagbladets. Politiforum, som politiets fagblad, rapporterer og vinkler sakene på en slik måte at de blir positivt mottatt av sitt spesifikke publikum, mens Dagbladets vinkling er basert på offentligheten i sin helhet. Samtidig har Dagbladet et annet format enn det Politiforum har, og ønsker dermed å vinkle sakene på en annen måte. Dagbladets motiver kan også sies er bygget på flere grunnlag, både som informasjonsdeler og det kommersielle motivet.

Politimannen ble dømt til 120 dager i fengsel, samt til å betale oppreisnings- og erstatningskrav til Simensen og Teigen (Beckhaug et al., 2024). Denne dommen ble senere anket til Høyesterett. Behandlingen av saken i Høyesterett falt utenfor dette prosjektets innsamlingsperiode, og denne delen av saken blir derfor ikke analysert i oppgaven. Man kan derimot anta at behandlingen i Høyesterett og resultatet av denne vil føre med seg en ny, avsluttende fase, hvor saken og dens problemstillinger blir tatt opp. En annen antakelse, eller en hypotese, er at politietaten vil kommentere saken da dommen blir rettskraftig. Dette vil så klart påvirke hendelsens oppfattelse og konklusjon, og det vil være spennende å se på hvordan avslutningen vil foregå.

Dommen fra lagmannsretten ble etterfulgt av bekymringer fra de innad i politietaten (Aarseth, 2024). Denne bekymringen går ut på at de frykter et handlingslammet politi i

situasjoner der fysisk makt må brukes, og at vurderingen til involverte tjenestepersoner vil bli påvirket av risikoen for å bli rettsforfulgt i etterkant.

Anklager

I likhet med fase 3, kan man i denne fasen analysere anklagene og dens forsvar på flere nivåer. Man kan se på anklagene som blir gitt i form av mediens dekning, og deknings avledete fortelling, eller de formelle anklagene som foregår i rettslokalet. De formelle anklagene er i stor grad de samme som i tingretten. Forsvaret, altså Elden og den tiltalte politimannen, har imidlertid også lagt vekt på de nye opplysningene om Simensen.

Lagmannsretten dømte politimannen til 120 dager fengsel, noe som er det dobbelte av det påtalemyndighetene ba om, og han ble også dømt til å betale erstatning- og oppreisningskrav til de to fornærmede. Retten vurderte spørsmålet om handlingene han utførte under Kongsberghendelsen var forsvarlig, og resultatet var at politimannen hoppet for raskt oppover på maktpyramiden. De kom frem til at 14 slag var ubegrunnet, og at politimannen dermed hadde brutt sin tjenesteplikt.

Det som skiller denne fasen fra de resterende fasene, er at på den tiden dette prosjektet ble skrevet, virker det som at anklage-fasen er over. Om dette er på grunn av at alle anklager allerede er ytret, eller om saken har vært så komplisert og uforutsigbar at publikum og derfor mediens søkelys har hatt problemer med å følge med, kan være vanskelig å svare på. Samtidig virker det som saken begynner å komme til en ende, og etter høring i Høyesterett vil saken være juridisk avsluttet. En fremtidsrettet antakelse kan være at politiet vil uttale seg om saken etter dette, da de har fått innsamlet all aktuell informasjon. Dette gjør også at de kan planlegge sin respons på en slik måte at det er i «samsvar» med hva retten kommer frem til. Deres respons kan derfor ligge på «rett side», og dermed også møte offentligheten på en måte som offentligheten ser på som passende.

4.1.7 Mediedekningens etablering av politiets etos

Helt siden Aristoteles tid har kompetanse vært en dimensjon av etos. En taler kan nyte godt av å lene seg på sin kompetanse når han taler, og å bruke sin kompetanse som et argument for å overtale. På lik linje som man kan bygge opp sin etos ved hjelp av kompetanse, kan man også bryte ned etos med inkompetanse.

Det er flere forhold under Kongsberg-hendelsen som kan kategoriseres under «oppfattet inkompetanse» (Hauser, 2002; McCroskey, 2005). Politimannen som ble anmeldt for å slette et videobevis fra Marius Stormos telefon, og som senere ble bøtelagt for dette, utviste stort brudd på den tilsynelatende kompetansen han skulle ha hatt. Advokaten til Simensen sier i et intervju til Dagbladet at «videobildene fra overvåkningskameraene viser at politiet aktivt sletter bevis» (Hultgreen, 2023b). Denne anklagen kan sees på fra to perspektiv. Kompetanse-perspektivet sier at politimannen, og dermed også politiet i advokatens sitat, ikke følger reglene grunnet inkompetanse, og at politiet ikke vet bedre. På tross av at vi her i Norge har et utdanningssystem når det gjelder yrket politi, så viser politibetjenten dårlig ekspertise gjennom å handle i motsetning av det som blir lært under utdanningen. Karakter-perspektivet, derimot, sier noe om moralen til politiet. «Ved å slette annet bevisopptak sammenholdt med at et samlet politikorps produserer rapporter som åpenbart er i strid med faktum, viser at det er en vilje til å dekke over politiets straffbare handlinger» fortsetter advokat Kim Gerds i artikkelen (Hultgreen, 2023b). Politiets moral, altså karakter, kritiseres i form av urettferdighet og dårlig dømmekraft.

Karakter handler ifølge Aristoteles om god moral. Ulike dyder i antikkens Hellas ble prioritert høyere enn andre, og disse dydene er ikke nødvendigvis de dydene som blir satt mest pris på i dag. Derimot er det ulike kvaliteter som gjerne bidrar til å styrke ens karakter. Simensen sier i den første artikkelen som omhandler saken, at «hadde ikke overvåkningsvideoene vært der, ville ingen trodd på meg» (Hultgreen et al., 2023). Han maler dermed et bilde av politiet som sier at deres internjustis ikke står like sterkt som deres utøvende justis.

Rettens oppgave har vært å bedømme om politimannens bruk av makt var nødvendig og forsvarlig. I utgangspunktet blir det da stilt spørsmål om politimannens dømmekraft og oppførsel. Viser politimannen god dømmekraft i situasjonen, og er det selvbeherskelse i opptreden?

Fra et overordnet perspektiv, kan definisjonen av hendelsen som «politivold» også kaste et lys på oppfattelsen av politiets karakter. Mediedekningen, spesielt fra Dagbladets side, har fokusert på å kalle hendelsen for «politivoldssaken» både i titler, artikler og emnesiden for saken. Ordets konnotasjoner og intervjuobjektene eksplisitte sammenligning med andre mye omtalte politivoldsaker, både fra Norge og utlandet, bringer med seg mening og fortellinger som kan påvirke politiets karakter. At Dagbladet referer til tidligere hendelser i norsk politihistorie, slik som hendelsen i Ålesund januar 2023, Obiora-saken fra 2006, og til og med hendelser i USA

som George Floyd og Rodney King, gjør at politiet på sin side, ikke bare må forsvare seg i Kongsberg-saken, men også forsvare seg fra det etablerte narrative som skapes gjennom disse referansene. Ciceros forestilling om at etos også bygger på rykte og forhenværende holdning til «taleren» forklarer dette (Amossy, 2001; Baumlin & Scisco, 2018). Ciceros forestilling bygger imidlertid på ryktet til den spesifikke taleren, men jeg vil argumentere for at institusjonens *image* og rykte også kan fungere på samme måte. Det er klart at det er betydningsfulle forskjeller på det amerikanske politiet og det norske politiet, både sosialt og historisk, men i utgangspunktet har disse to institusjonene det samme samfunnsansvaret. I like stor grad som at politiet her i Norge har som oppdrag å holde befolkningen trygge og bekjempe kriminalitet, er dette også det amerikanske politiets arbeidsoppgaver. Institusjonen, som en samfunnspilar, kan dermed ta skade av ryktet til sine utenlandske kollegaer.

Den siste dimensjonen av etos handler om oppfattet velvilje mot publikum. Vi stoler på noen om de viser omtanke, gode intensjoner og vil det som er best for oss. Ifølge McCroskey er det snakk om *oppfattet* velvilje, det vil si at publikum er de som bestemmer om velviljen er til stede eller ikke (McCroskey, 2005). Det betyr også at om velviljen virker falsk, har dette en annen effekt på publikum. Politiet blir fremmet, spesielt i de første to fasene, som opptatt av egen vinning og beskyttelse. Dette narrative forsvinner underveis, men publikum kan allerede ha oppfattet politiet som egoistisk.

4.2 Kongsberg-saken som mediert skandale

Som forklart i teoridelen av dette prosjektet, blir en skandale til når fem kriterier blir møtt (Thompson, 2000). En skandale blir omtalt som en mediert skandale, om tre tilleggskriterier blir møtt (Hinerman & Lull, 1997). I denne delen diskuterer vi Kongsberg-saken i lys av skandaleteorien.

Det første som skal til for å skape en skandale er en overtredelse (Thompson, 2000, s. 13). Overtredelsen i Kongsberg-sakens startfase handler om bakesituasjonen som oppsto utenfor bensinstasjonen i Kongsberg. Reaksjonene i ettertid handler om hvordan det ser ut som politivold, og hvordan politimannen bruker overdreven makt på noen som virker rolig og «uskyldig». I demokratiske samfunn, slik som her i Norge, er et velfungerende politivesen viktig for at innbyggere skal føle seg trygge og beskyttet. At en av de som har i arbeidsoppgave å

beskytte deg, skal bruke slik overdreven makt og vold, bryter med menneskers oppfatning av hva en politibetjent skal gjøre og hvordan vedkommende skal utfylle sitt mandat. Om personen som ble lagt i bakken var synlig utagerende og slo etter politiet, ville maktbruk fra politiets side virke mer akseptabelt. Politiet arbeider også etter noe som kalles maktpyramide. Pyramidens oppgave er å gi politibetjenter en oppskrift til hvordan de skal håndtere ulike situasjoner. Pyramidens fundament er «tilstedeværelse», altså at man kan avklare situasjoner bare ved å være til stede. Dette fundamentet fungerer så lenge politiets tillit og omdømme er nok til at situasjonen oppklares. Videre opp rangstigen finner man «verbale kommunikasjonsteknikker», som omfatter å lytte, spørre og søke (Justis- og beredskapsdepartementet, 2022). Om dette ikke løser situasjonen, kan politiet arbeide seg oppover maktpyramiden, med eksempelvis verbal makt (pålegg og advarsler), pågripelsesteknikker og pepperspray. Politiet skal forsøke å bruke den laveste maktanvendelsen som trengs. På toppen av maktpyramiden finner man skytevåpen, og rett under finner man slag og spark. Som nevnt, er de nederste trinnene av maktpyramiden betydningsfulle om politiet står i en maktposisjon som gjør at deres tilstedeværelse og verbale teknikker har en effekt. Denne maktposisjonen økes gjerne av at mennesker har tillit til politiet, at de føler seg trygge og at politiet er en autoritet.

Enhver skandale har en grad av hemmelighold (Thompson, 2000). Hemmeligholdet i Kongsbergsaken skaper flere overtredelser, som sletting av videobevis og uriktige rapporter, som i en annen situasjon kunne vært skandalens grunnlag i seg selv. Ikke bare ble selve hendelsen utenfor bensinstasjonen skjult fra offentligheten – dette også på grunn av etterforskningens prosess -, men det ble også gjort uetiske handlinger ment for å skjule hva som har hendt. I Dagbladets opprinnelige artikkel, hvor videoen ble delt, kom det også frem at politirapportene som omhandlet hendelsen var uriktige (Hultgreen et al., 2023). De fornærmede i saken ble holdt ansvarlig for hendelsen fra politibetjentene som var involvert i hendelsen, da de ble anmeldt for vold mot offentlig tjenestemenn i etterkant. I utviklingen av saken, kom det også frem at en politibetjent slettet en video fra et vitnes telefon. Ikke bare forsterker disse opplysningene narrativet om at politiet beskytter sine egne, men det gjør også at andre arbeidsoppgaver som politiet har kan miste sin alminnelige tillit.

Overtredelsen utenfor bensinstasjonen i Kongsberg ble bevitnet av flere. For at overtredelsen skal bli kjent av publikum, må det være individer som vet om hendelsen (Thompson, 2000). Noen av vitnene fikk virkelig kjenne på kroppen alvoret i den tilsynelatende

overtredelsen. Andre fikk med seg hendelsen, og disse personene har møtt opp i intervjuer etter overtredelsen ble offentlig for å snakke om hvordan de ble påvirket av hendelsen. De på politikontoret som fikk se overvåkningsvideoen fikk også vitnet til hendelsen, og de avgjorde at saken burde bli sendt inn og etterforsket av spesialenheten for politisaker. Det var derfor noen som ikke var involvert i hendelsen, som mente at det som vist på videoen bryter med både formelle og uformelle normer. En skandale hviler på antakelsen om at det som skjedde, ikke bare blir offentliggjort, men også at overtredelsen er an en slik karakter at flere vil fordømme hendelsen. Da politikontoret fikk tilsendt overvåkningsvideoen utenfor bensinstasjonen, sendte ledelsen saken til Spesialenheten. Ledelsen opplevde dermed at det var noe med basketaket som måtte etterforskes.

Da den redigerte videoen ble publisert, publiserte Dagbladet en tilhørende artikkel. Denne fungerer som en ramme for hvordan man skal fortolke og forstå videoen. Videoen tar også med et intervju av Simensen. Med en gang vi blir kjent med hendelsen, har Dagbladet redigert det og fremlagt det på en slik måte at vi får Simensens versjon av saken. Videobildene blir derfor «farget» av hva Siemensen forteller oss. Videre utvikling i saken trekker frem flere overtredelser, slik som uriktige politirapporter og sletting av videobevis. Den offentlige avsløringen skaper en grobunn for at mange fordømmer hendelsen, og saken utvikler seg dermed til en skandale (Thompson, 2000).

Konsekvensene av en skandale kan variere fra situasjon til situasjon. Oftest risikerer man at en skandale skader omdømme, enten til enkeltpersonen involvert i skandalen, eller dens organisasjon. Politivoldssaken i Kongsberg skader ikke bare de involverte politibetjentene. I flere artikler postet etter offentliggjøringen nevner ulike personer hvordan slike saker kan skade omdømme, tilliten og godviljen til politiet som en institusjon. Politiet, som etat, er avhengig av tillit og godt omdømme, om de skal kunne utføre sine samfunnsoppdrag og sin tjenesteplikt. I Norge er politiet bygget på, i likhet med det britiske politiet, det sir Robert Peels kalte «policing by consent». Dette forklarer hvordan innbyggere gir politiet den makten de har under aksept, altså at innbyggere tillater at politiet har den makten og posisjonen de har (Ravlo, 2023). Tillit til politiet er et viktig element for at denne sosiale kontrakten skal opprettholdes.

Uten den nasjonale avsløringen, kunne Kongsberg politikontor, eller Sør-Øst politidistrikt, opplevd en lokalisert skandale. Det vil si at folk som bor i lokalsamfunnet, og som kunne få hørt om hendelsen gjennom kjenninger, kunne ha fordømt overtredelsen.. Saken har

dermed ikke blitt like velkjent over hele vårt langstrakte land, og konsekvensene kunne ha blitt lokalisert i det respektive distriktet. Siden dette utviklet seg til en nasjonal skandale, eller en mediert skandale, blir konsekvensene i likhet med overtredelsene mer delokalisert. Samtidig viser en undersøkelse gjort for NRK at inntrykket til politiet har blitt mer negativt, *spesielt* i Kongsberg (Påsche et al., 2023). I undersøkelsen blir respondentene spurt om hvorfor, og flere drar opp Kongsberg-saken som grunn. Dette kan foreslå at området rundt skandalens episenter blir truffet hardere enn andre, selv etter den nasjonale mediedekningen.

Da videoen ble publisert tok det ikke lang tid før resten av mediehusene plukket opp saken og «hang» seg på. Dagen etter videoen ble delt første gang, hadde Dagbladet fire nye artikler om emnet. Dagen etter det igjen, altså to dager etter videoen ble offentliggjort, hadde alle nyhetsmediene artikler om emnet. Ikke bare ble det publisert ulike nyheter og informasjon rundt saken, men kommentarer og debattinnlegg ble også publisert i dagene som fulgte, eksempelvis Simonsen (2023) og Thorvaldsen (2023b). Saken bidro derfor til en høy grad av mediedekning, noe Lull og Hinerman peker på er et tilleggskriterium for at en skandale skal bli omtalt som en mediert skandale (Hinerman & Lull, 1997, s. 13). Saken vekket både interesse og diskusjon, og kommentarene og debattinnleggene tok gjerne opp politivold og overdrevent maktbruk på en generell linje, og ikke bare i denne saken. Det vistest at denne saken berørte et større samfunnsproblem, og at iboende verdier og normer i samfunnet ble tråkket på, det som Greer og McLaughlin kaller harde nyhetsskandaler (2013, s. 245).

I fase-delen av dette prosjektet vises det hvordan saken blir lagt frem som en historie av Dagbladet. Saken har en høy grad av mediedekning, både på Dagbladet, men også i andre medier. Denne narrative fremleggelsen inspirerer interesse av saken, og man kan se på antall debattinnlegg og meningsinnlegg i de ulike nyhetsmediene at saken har vekket interesse og åpnet for ulike problemstillinger. Dette gjør at man kan kalle Kongsberg-saken en mediert skandale, gjennom tilleggskriteriene lagt fram av Lull og Hinerman (1997, s. 13). En mediert skandale kan sies har et større omfang, enn en lokalisert skandale. Det må nevnes at lokalsamfunnet i Kongsberg nok har tatt større skade av denne saken en politiet på nasjonal basis, men en slik hendelse, og en fortelling om politivold i Norge, kan knyttes opp mot institusjonen og gjøre offentligheten utrygge i sitt møte med politiinstitusjonen. Ikke bare blir den tiltalte politimannen skadet av skandalen, men politiet som institusjon blir også holdt ansvarlig for overtredelsen.

Kongsberg-skandalen er derfor kategorisert som en institusjonell skandale (Hinerman & Lull, 1997).

4.2.1 Konsekvenser av Kongsberg-skandalen

I teori-kapittelet så vi på de fire teoriene som Thompson la frem, som forklarer hvordan man kan se på skandaler og dens konsekvenser (Thompson, 2000, s. 234). Funksjonsteorien ser på skandaler som en forsterker av samfunnets normer, regler og rammer. Om noen trækker over disse linjene, ligger en overtredelse til grunn for å skape en skandale. Slikt sett, kan en skandale fungere som en «vaktbikkje», altså en overvåker, som passer på at alle oppfører seg som det konsensusen i samfunnet sier, og en kjepp for de som ikke følger disse reglene. I et slikt perspektiv, kan man se på Kongsberg-saken som en situasjon hvor politibetjenter ikke oppfører seg på den måten som er sosialt akseptert, selv for politimenn. Da dommen falt i lagmannsretten, og politimannen ble dømt til 120 dager fengsel, ble disse reglene og normene i samfunnet forsterket. Dette kan igjen føre til at politibetjenter kvier seg for å håndtere situasjoner, i frykt for å bli stilt for retten i etterkant. Som lederen i Politiets Fellesforbund påpeker

... hvis dommen blir stående så vil det nok bli noen debatter og diskusjoner for de ansatte i etaten i forhold til om man vil gå inn [i] alle situasjoner fremover. Jeg er litt redd for at vi sånn sett da kan komme dit at vi har et politi som ikke vil gripe inn når det trengs. Det er jeg bekymret for. (Aarseth, 2024)

Ikke bare kan en skandale fungere som en håndhever for «status quo» (Thompson, 2000), men resultatet av en skandale kan også skape nye rammer for hva som er tillatt og hva som ikke er det.

Undergravingsteoriens (Thompson, 2000, s. 242) perspektiv på en skandale omhandler skandalens funksjon som en måte for offentligheten, altså «mannen i gaten», å undergrave de med makt og privilegier. Det finnes noen likheter mellom funksjonsteorien og undergravingsteorien, og disse går på funksjonen for å holde alle på lik linje. Samtidig foreslår undergravingsteorien at skandaler kan brukes for å utfordre de med makt, om det så blir brukt som en latterliggjøring eller utkalling av uetiske forhold. Politietaten er en anerkjent maktinstitusjon, deres mandat er bygget på at de har en type for makt i møte med andre, og

Kongsberg-saken har også ført til spørsmål om hvor mye makt denne institusjonen faktisk skal ha, og ikke minst hvordan denne makten skal anvendes.

Som nevnt i teorikapittelet er begge disse teoriene manglende i sin forståelse av en skandales konsekvenser, og selv om de kan bidra til å belyse ulike sider ved en skandale, så trengs det mer analyse av en skandale for å forstå dens utvikling, konsekvens og effekt. Thompsons sosialteori av skandaler peker på hvordan en skandale kan affekttere både tillit, makt og omdømme. I Norge har vi historisk sett hatt høy tillit til politiet (Digdir, 2024). Politiets generelle omdømme har heller aldri vært særlig dårlig, foruten de tidligere politiskandalene og -krisene. Politiet mottok stor kritikk etter hendelsene 22/7 i 2011 (Thomassen et al., 2014), men i årene etter har tilliten igjen økt tilbake. Politiets omdømme baserer seg på kompetanse og karakter, det som i kriminologien og i tidligere forskning kalles instrumentelt (kompetanse) og prosessuelt (karakter) tillitperspektiv (Thomassen, 2017). Ifølge tidligere forskning av spesielt Thomassen, har det prosessuelle perspektivet høy betydning. I Norge skapes tilliten mellom innbygger og politi gjennom «suksessfulle» interaksjoner. At politietaten blir sett på som effektiv og kompetent som helhet er også viktig. Thompson, på sin side, kaller dette omdømme som skapes gjennom evner og omdømme som skapes gjennom karakter (Thompson, 2000). Dette foreslår at kompetanse og karakter er viktige faktorer i både opprettelse, ivaretagelse og beskyttelse av omdømme. Gjennom mediedekningen av Kongsberg-saken, og også rettsakene som enkeltstående situasjoner, kan man se disse «kampene» om tillit og omdømme. Selv om den tiltalte politimannen sto overfor en fysisk straff som fengsel, sto institusjonen overfor en straff i form av tapt tillit og skadet omdømme.

4.3 Krisehåndtering uten ord

Ledelsen i politiet har fått kritikk fra sine egne ansatte for å la anklager og kritikk stå urørt (Stormark, 2023b; Thorvaldsen, 2023b). «Finnes det virkelig ikke en politileder, jurist eller fagperson som evner å nyansere slike saker i media? Det snakkes mye om tap av tillit, men hvor mye tillit skapes det ved å la absolutt alle anklager stå uimotsagt?» (Thorvaldsen, 2023b). I krisekommunikasjonen hører man gjerne at man skal ut i media og begrense omfang av skade og kontrollere narrativet. Man skal forklare omstendighetene og avklare hva som har skjedd og hva som ikke er sant. Et narrativ kan jo fort leve sitt eget liv etter det er skapt, og det skal ikke mye til før tilleggsinformasjon som ikke nødvendigvis stemmer også når publikum.

I Kongsberg-saken har det vært lite offentlig kommunikasjon fra politiet. Det ble ikke holdt noe pressekonferanse, og både den tiltalte politimannen og andre fra Sør-Øst politidistrikt har avstått fra å kommentere saken til media. Politimesteren ved Kongsberg politikontor stilte opp til intervju i artikkelen som ble delt samtidig med videoen. Her bekreftet han at det var noen politibetjenter som ble anmeldt til Spesialenheten, og forklarer at han ikke kan kommentere på de personalmessige følgene av saken (Hultgreen et al., 2023). Politidirektør Benedicte Bjørnland stiller også til intervju for å komme med uttalelser, men forsvarer seg senere med å ha uttrykt seg som en «vanlig person» etter å ha mottatt kritikk for beskrivelsen av videoen som «skakende».

På en måte kan man si at tingretten er første gang politiet «forsvarer» sin posisjon, og dette skjer gjennom den tiltalte politimannens forsvar i en formell setting. Samtidig kan man se at mediedekningen endrer seg under denne fasen, og mediedekningen får en annen karakter i tiden som kommer etter også. Man kan jo anta om dommen fra tingretten hadde blitt stående, så ville Sør-Øst politidistrikt uttalt seg om saken også, men siden dommen ikke ble rettskraftig, kan de fortsatt ikke kommentere saken. Det betyr jo på en side at den tiltalte politimannen står alene for å forsvare både sin egen, men også institusjonens stilling og posisjon. I likhet med diskusjonen over om persona og representasjon når det gjelder politidirektøren, kan man se de samme utfordringene når det gjelder den tiltalte politimannen. Politimannen har på en side fungert som et bilde på politiet som institusjon, og anklagene om at «politiet beskytter sine egne» drar hele yrket under en kam. I tillegg til dette, har også mediene vært opptatt av å knytte Kongsberg-hendelsen opp med tidligere voldsbruk av politiet, og dermed skapt en helhetlig fortelling om politivold i Norge. Samtidig, har kritikere også påpekt at det «finnes noen», eller «råtne egg»-allegorien.

Stillheten kan ha flere motiver. For det første har som nevnt politiet andre begrensninger enn de fornærmede i saken. Politiet kan ikke kommentere pågående saker på lik linje som andre, og er derfor ikke like fri til å kommentere og forsvare som andre parter. Politiet har også to forskjellige behov, som krever to forskjellige typer håndtering. Politiets behov for å forsvare seg i media krever at politiet er ute i mediene og forklarer saken, forklarer omstendigheter og avklarer usannheter. Dette behovet er iboende offentlig. Det andre behovet, som står på motsatt side av offentlighetsskalaen, er behovet for å ta vare på og hensynte sine ansatte.

4.3.1 Hvordan fortolke tausheten?

Så hvordan skal man fortolke denne stillheten fra politiet? For det første, kan man se på politiets stakeholders. Som nevnt er stakeholders de som har en spesiell interesse for en organisasjon, og som vil bidra til dens suksess. I politiets forstand er dette myndighetene, men også befolkningen. På en måte kan man si at politiets tillit er en stakeholder-økonomi. Politiets mandat hviler på at personer de møter i felt har en viss intensjon om at politiet skal lykkes. En krise hos politiet har konsekvenser for alle. I motsetning til andre organisasjoner, fører en krise hos politiet med seg et mye større informasjonsbehov i offentligheten. Jo større institusjon, og jo nærmere denne institusjonen er hver enkelt i befolkningen, dess mer informasjon trenger alle. Å få informasjon om hvordan politietaten forholder seg til maktbruk er viktigere for befolkningen som en helhet å høre, enn om underslag i en mindre interesseorganisasjon. Det vil jo være folk som bryr seg om underslaget i interesseorganisasjonen også, men målgruppen og det aktuelle publikum vil være mindre enn når det gjelder et offentlig myndighetsorgan.

Når det gjelder hvilken type taushet som blir brukt av politiet under Kongsberg-saken, vil dette være vanskelig å få et fasitsvar på uten å spørre de direkte. Fra det lille som er kommunisert i mediene, kan derimot en tolkning være at de benytter seg av utsettende taushet. Denne tausheten har som formål å utsette den primære responsen, til all informasjon er samlet inn og planlagt. Som institusjon har også politiet begrensninger i form av strukturelle og lovlige rammer. En antakelse kan være at de ikke ønsker å kommentere saken før dommen er rettskraftig, altså etter anken er ferdig behandlet i høyesterett. Dette vil for det første kjøpe tid til å analysere situasjonen og planlegge respons deretter. For det andre, vil dette også gjøre at de ikke kommenterer «feil». Om de bryter tausheten før dommen er rettskraftig, risikerer de å stå på «feil» side. Om de lar dommen stå først, kan de kommentere og uttale seg i samråd med hva retten har funnet.

Man kan se hentydninger til denne typen taushet i hva ulike intervjuobjekter sier til mediene. Politidirektør Benedicte Bjørnland sier at det «ikke er riktig av henne å kommentere en sak som skal behandles i domstolen» (Kallelid et al., 2023). Justis- og beredskapsdepartementet sier til Dagbladet at de «kan ikke uttale seg om pågående straffesaker ...» (Kallelid et al., 2023). Politimesteren i Sørøst politidistrikt sier til Politiforum dagen dommen fra tingretten ble publisert, at han ikke kan kommentere hva som skjer med jobben til den daværende frikjente politibetjenten, da de må vente til dommen blir rettskraftig (NTB, 2023). På en side, kan man si

at politiet og deres ledere kommuniserer. De sier jo noe. Samtidig er innholdet i det de sier vagt, og bidrar ikke til noe ny informasjon eller meningsdannelse overhodet. Slike antydninger tyder også på at politiledelsen planlegger på et tidspunkt å bryte tausheten, og legger derfor til rette for planlagt brudd av taushet (Le et al., 2019).

5 Resultat

I denne delen oppsummerer jeg resultatene og poengene fra analysen. Jeg vil også diskutere dette, og sette det i sammenheng med teoriene fra teorikapittelet. Først vil jeg se på hvordan Kongsberg-saken plasserer seg i forhold til tidligere forskning. Videre vil jeg oppsummere og diskutere hvordan politiet blir fremstilt og karakterisert av gjennom mediedekningen, før jeg trekker frem funnene fra analysen av politiets respons.

5.1 Tidligere forskning og Kongsberg-saken

Kongsberg-saken er en hard nyhetsskandale. Greer og McLaughlin mener at harde nyhetsskandalene er de som berører og påvirker på et dypere plan, og som fremmer grov inkompetanse, umoralskhet og kriminalitet (Greer & McLaughlin, 2013, s. 245). Kongsberg-saken kan allerede sies å ha samfunnsmessige følger. De første to fasene, «Videoen slippes» og «Å bygge en skandale», tar opp temaet om politivold. Mediedekningen stiller spørsmålet: Sliter vi med politivold her i Norge? I etterkant av fase 3, «Tingretten», og utover i fase 4, «Mellom stormene», problematiseres mediedrevet rundt saken, og spørsmål som omhandler forhåndsdømming i kriminalsaker blir belyst. I slutten av fase 5, «Lagmannsretten», problematiseres dommen, og politiet uttrykker bekymringer for hvordan arbeidshverdagen fremover skal bli. Gjennom sakens gang kan vi derfor se at samfunnsmessige problemstillinger, som blir synlig under sakens gang, stilles – og Kongsberg-saken handler derfor ikke lengre om kun hendelsen utenfor bensinstasjonen i Kongsberg den oktobernatten i 2022.

Tidligere forskning har pekt på hvordan politiets kontaktvirksomhet har en betydningsfull påvirkning på holdningene mot politiet. I Kongsberg-saken kan man med en viss sikkerhet si at de involverte, altså Simensen og Teigen, og de andre som var til stede, har lavere tillit til politiet i etterkant av hendelsen. Dette nevner de også i ulike intervjuer, slik som Simensen til Dagbladet: «Alt som minner om en uniform, så lite som en refleks på et buksebein, kan være en trigger. Det samme gjelder rasling i nøkkelknipper og sirener.» (Ording, Svorte, et al., 2023). Medieringen av saken, derimot, fungerer som en megafon for hendelsen, slik at resten av Norge også får med seg hva som skjedde. Dette gjør at det ikke er kun Simensen og Teigen som bedømmer politibetjentenes håndtering og opptreden, men også resten av nasjonen. Thomassen fant i sin artikkel at negative opplevelser veier mer enn de positive, det som blir kalt for

«negativity bias» (Thomassen, 2017, s. 32). Kongsberg-skandalen skader ikke bare omdømme og tilliten til politiet generelt, men kan også påvirke holdningen i møte med politiet, både egen-initiert og politi-initiert.

I de tidlige fasene av saken, var politivold fortellingen som ble fortalt av mediene. Samtidig, var det tidlig diskusjoner om hvorvidt det var overdrevent maktbruk. Overdreven maktbruk er i prinsippet en subjektiv opplevelse. Det finnes ikke klare regler for hvor grensen går, slik som det gjør ved tyveri, for eksempel. I Kongsberg-saken var rettene uenige, da tingretten mente det var forsvarlig grunn til å håndtere situasjonen på den måten. Lagmannsretten, derimot, fant at maktbruken var uforsvarlig og overdrevent. Om det juridiske rettssystemet er usikre på hva som er rett, hvordan skal politibetjentene eller offentligheten vite hvor grensen går? Intern varsling kan være et vanskelig og ubehagelig tema, for de fleste arbeidsplasser. Gottschalk & Holgersson fant at et fåtall av saker hvor en politibetjent blir siktet, blir varslet av en annen politibetjent (Gottschalk & Holgersson, 2011, s. 399). Enda sjeldnere er det at slike varslinger går på overdrevent maktbruk. Om ingen vet hvor grensene for hva som er overdrevent, og hva som er korrekt bruk av makt, kan interne varslinger av situasjoner hvor man er usikker være vanskelig. På den andre siden, i Kongsberg-saken har den tiltale politimannen uttrykt frustrasjon over at ingen støttet ham både i selve situasjonen og i etterkant. Å beskytte hverandre er dermed en tankegang som strekker seg lengre enn i håndtering av situasjoner, det gjelder også i ettertid.

5.2 Politiet i mediedekningens fortelling

Gjennom sakens faser har fortellingen endret seg. Denne endringen har også ført til at politiet «rolle» i fortellingen også har gjennomgått endringer. I fase 1 ble politimannen malt som «skurk», og Simensen og Teigen ble fremstilt som «ofre». De andre politibetjentene, både de som var utenfor bensinstasjonen, og de på kontoret, ble fremstilt som allierte av skurken, da de beskyttet ham gjennom å jukse med politirapporter. Politikontorets kompetanse, karakter og velvilje blir stilt spørsmål til. Politibetjenten som slettet videobeviset, ble også fremstilt som en karakter med tvilsom moral og kompetanse. Politietaten som helhet ble fremmet som en institusjon som beskytter sine egne, og som håndterer situasjoner som de selv vil uten å måtte stå til ansvar for det.

I fase 2 fortsetter denne fortellingen og fremstillingen av de involverte. Simensen og Teigen får mer plass i mediedekningen, og deres tanker, følelser og ettervirkninger blir gitt en plass for å forsterke deres offerrolle. Politivold som tema blir også gitt plass, og mediedekningen forsøker å finne ut hvor ansvaret ligger, gjennom intervjuer med professorer og ledere på politihøgskolen, politidirektoratet og justisministeren. Samtidig, i denne fasen, uttaler vekteren seg om saken, og denne uttalelsen støtter opp under politimannens handlinger. Han forklarer at Simensen skal ha truet ham, og derfor snakket vekteren med politiet.

I fase 3 kan man se at fortellingen endrer seg. Under rettsaken i tingretten kan politiet snakke ut om sin side, noe de ikke har kunnet uttale seg om tidligere i saken. Mediedekningen fokuserer da i likhet på andre faktorer, slik som kniven og batongen i lommen til Simensen. Andre vitner, slik som andre politibetjenter som var utenfor bensinstasjonen, og sakkyndige vitner, som Arne Guddal, uttaler seg også på vegne av den tiltalte politimannen, og støtter hans håndtering av situasjonen. I sammenheng med dette kan man også se at mediedekningen endrer seg, og nyanserer hendelsen. Under denne fasen er det mindre «offer/skurk»-fortelling, og mer gjengivelse av hva som skjer i rettssalen.

I fase 4 kommer dommen, og politimannen blir frifunnet. Fortellingen og problemstillingene som blir reist under denne fasen handler mer om medienes rolle i en straffesak. Tema som forhåndsdomming og skjev mediedekning blir tatt frem, og politiet inntar en rolle som «offer» for medienes fortelling. Videre kommer det også ny informasjon om en av hovedfornærmede i saken, hvor personen har blitt siktet for bedrageri og ulovlig våpenproduksjon. Dette får også en plass i mediedekningen av Kongsberg-saken, og fremstillingen av fornærmede blir noe mer usikker. Selv om disse sakene i bunn og grunn ikke har noe med hverandre å gjøre, peker forsvarer John Christian Elden på at dette sier noe om mentaliteten og karakteren til fornærmede. Man kan dermed se at skandalens problemområde endrer seg parallelt med endringene i mediefortellingen, hvor saken synliggjør hullene som fins i de strukturelle og systematiske rammeverkene i samfunnet. Samspeillet mellom mediene og politiet, spesielt i lys av kriminalsaker, problematiseres gjennom spørsmål om forhåndsdomming, identifisering av enkeltpersoner og hva som karakteriseres som opplysning av offentligheten og dekning motivert av kommersielle grunner.

I fase 5 begynner lagmannsretten, og etter et par uker blir politimannen dømt til fengsel og til å betale erstatning. Under sakens gang i rettslokalet er mediedekningen lik fase 3, der store

deler av dagene i rettsaken blir gjengitt i mediene. Etter dommen faller, blir det gjort klart at den ankes til høyesterett. Dommen problematiseres i form av at en slik dom kan ha stor betydning for arbeidshverdagen til politibetjenter. Frykten for rettsforfølgelse kan gjøre at polititjenestepersoner kvier seg for å gå inn i uoversiktlige og kaotiske situasjoner. Slikt sett, kaller begge sider – både offentligheten og politietaten – for klarere begrensninger på hva som blir sett på som maktmisbruk og hva som er lovlig innenfor gitte situasjoner. Som diskutert tidligere i oppgaven, overdrevent maktbruk er i prinsippet og i sin natur en subjektiv forståelse. En nedskrevet begrensning kan på den andre siden være både vanskelig og begrensende. Maktbruk handler i stor grad om politibetjentenes forståelse og vurdering av situasjonen de befinner seg i. En lovfestet definisjon om hva en situasjon må inneholde for å bruke ulike grep kan i noen situasjoner være en grei pekepinn, men på den andre siden kan den også virke motarbeidende og begrensende. I flere av politiets arbeidsoppgaver er også tid en viktig faktor, og å vurdere en situasjon gjennom definisjoner kan ta for lang tid. Samtidig har Kongsberg-saken vist at det finns et vakuum i retningslinjer og lover for hvordan situasjoner skal håndteres, og man kan anta at før saken avsluttes bør dette bli diskutert og gjennomgått.

5.3 Politiets respons

Fra krisekommunikasjonen vet vi at det lønner seg å uttale seg kjapt etter en krise har oppstått (Johansen & Frandsen, 2007; Le et al., 2019; Pang et al., 2022). Benoit mener for eksempel at det første, og viktigste, man skal gjøre etter at organisasjonen har havnet i krise er å gi en form for verbal respons (Johansen & Frandsen, 2007, s. 206). Siden den offentlige kommunikasjonen fra politietaten i forbindelse med saken er mangelfull, blir kommunikasjonen som tilbys fra politiet sin side de enkeltpersonene som har stilt opp til intervju på grunnlag av sin rolle i organisasjonen, slik som politimester Sæverud og politidirektør Bjørnland. I et tilfelle hvor advokat Frode Sulland anklager Spesialenheten for å være for slakke med å ta ut tiltale på politifolk som har opptrådd kritikkverdige, svarer sjef for spesialenheten at «vår terskel for å reise tiltale er [...] den samme som gjelder i påtalemyndigheten for øvrig.» (Ordning, Lofstad, et al., 2023).

Fraværet av kommunikasjon fra ledelsen av politietaten blir også påpekt av andre i mediene. I Thorvaldsens (politibetjent ved Oslo politidistrikt) meningsytring i Politiforum, skriver han at politiledelsen «kaser sine egne ansatte «under bussen»» (Thorvaldsen, 2023b).

Man kan også se på den tiltale politimannens forklaring og forvar i rettsakene som en forklaring av saken fra hans ståsted, og derfor bruke krisekommunikasjonsteori på dette. Om man ser på politimannens forsvar, støtter han seg på sin egen forståelse av situasjonen. Han nekter straffskyld (Benoits strategi om benektelse i Johansen & Frandsen, 2007, s. 206), da han mener at handlingen var forsvarlig. Siden han mener handlingen var forsvarlig, flytter han en del av skylden over på Simensen, og sier med andre ord at måten Simensen oppførte seg på gjorde at politimannen måtte bruke den slags vold. Dette forsvaret hviler også på Benoits strategi om å unndra seg ansvar for handlingen, hvor politimannen forklarer hvordan han blir provosert til å handle på en slik måte (Johansen & Frandsen, 2007, s. 208). Politimannen forklarer også hvordan situasjonen var kaotisk, og det var vanskelig å få kontroll og oversikt, noe som minner om Benoits omstøtelses-strategi. Forsvaret, ledet av Elden, fremmer også positive trekk ved den tiltalte politimannen («stor operativ kapasitet», «ambisiøst», «dyktig»). Elden prøver dermed å avlede og mildne de negative effektene som har kommet fra publisering av videoen, og den videre mediedekningen, noe som Benoit kaller avstivning (Johansen & Frandsen, 2007, s. 208). Som allerede diskutert i fase 3, lener forsvaret seg betydelig på det Benoit kaller «angrep på den anklagende» (Johansen & Frandsen, 2007, s. 208), ved å anklage Simensens karakter basert på kniven, teleskopbatongen og de senere siktelsene som kommer frem i fase 4.

6 Konklusjon

Formålet med prosjektet har vært å undersøke hvordan politiet fremstilles og karakteriseres i mediedekningen av Kongsberg-saken, og hvordan politiet møter og responderer til denne fremstillingen. Gjennom en analyse av mediedekningen, fant jeg at saken kan bli definert i faser, hvor man kan se endring i mediefortelling og fokus.

Fase 1 fremlegger saken i hovedsak som en hendelse av politivold. Fremstillingen blir underbygget av andre elementer ved saken, slik som sletting av videobevis og uriktige politirapporter. Slik skapes en fremstilling av politiet som både umoralsk og brutal, samtidig som det bygges en fortelling om politietaten som går langt for å passe på sine egne. Denne fremstillingen blir forsterket gjennom eksempelvis Bjørnlands beskrivelse av videoen som «skakende», og at det er nulltoleranse for overdrevent maktbruk innad i politiet. I fase 1 knyttes Kongsberg-saken opp mot andre tilfeller av politivold, og denne sammenligningen har retorisk betydning for publikums oppfattelse og fortolkning av saken. De forhenværende assosiasjonene av de andre politivold-narrativene, slik som George Floyd fra USA og Obiora-saken fra Norge, blir dermed også knyttet til Kongsberg-saken. Samtidig er denne sammenligningen ikke helt nøyaktig, da de andre sakene inneholder andre faktorer, slik som historisk og kulturelt bakteppe, og rasisme.

En analyse av fase 2 viser de samme narrativene og fortellingene fra fase 1, samtidig som metoden dette fremstilles på er forskjellig. Hvor fase 1 kan sies er mer logospregt i sin appell til publikum, blir mediedekningen i fase 2 basert på en emosjonell appell til publikum. Dette skjer gjennom personifiserte intervju av de fornærmede, spesielt Simensen, Teigen og Stormo. En analyse av anklagene finner grunnlag for at anklagen om politivold og anklagen om politiet som beskytter sine egne, lener seg mer på de emosjonelle vanene til publikum.

I fase 3 får mediedekningen en annen tone. Mediedekningen går tilbake til den logospregende dekningen fra fase 1, og artiklene fokuserer i stor grad på informasjonen som kommer frem under rettsaken. Saken får derimot en mer nyansert dekning, og fortellingens tidligere fokus på politivold er ikke like sterkt. I fase 3 får også den tiltalte politimannen forsvare seg i lys av rettsaken, og en analyse av dette forsvaret viser strategier beskrevet av både Benoit, Ryan og McCroskey.

Hvor det tidligere i sakens utvikling har vært et sterkt søkelys på hva som skjedde og hvem som er ansvarlig for dette, er det i fase 4 et større fokus på de samfunnsmessige konsekvensene, og strukturelle utfordringer. Saken fører til en problematisering av forholdet mellom mediene og politiet, spesielt i lys av kriminalsaker. Saken belyser også utfordringer som gjelder forhåndsdomming, identifisering av mennesker gjennom oppmerksomheten de får, og hvor stor makt Spesialenheten for politisaker skal ha når det gjelder saker hvor politibetjenter er involvert.

Fase 5, hvor mediedekningen naturligvis er lik fase 3 når det gjelder rapportering fra rettsaker, åpner for flere problemstillinger. Etter dommen falt, og den tiltalte politimannen ble dømt, kom det bekymringer fra innad i politietaten om hva en slik dom vil gjøre med det operative arbeidet hos politibetjenter. Det fryktes at en slik dom vil skremme politibetjenter nok til å ikke vil involvere seg i kaotiske situasjoner, i frykt for å bli siktet i etterkant.

Med andre ord har mediedekningens fremstilling og karakterisering av politiet endret seg i takt med endringer i saken. Ny informasjon har ført til ny vinkling av politiets etos. Narrativet som blir fremmet endrer seg også i takt med den nye informasjonen som kommer frem.

Politiets kommunikasjon under Kongsberg-saken har hatt to funksjoner: for det første har kommunikasjonen fra ledelsen i politietaten bidratt til både uenigheter og brannslukking. Bjørnland, eksempelvis, har både satt seg selv i offentlighetens sted og uttrykt forståelse for misnøyen, samtidig som hun har strategisk argumentert for at dette er en enkelthendelse og at hendelsen ikke kan karakterisere det norske politiet som helhet. For det andre, har den minimale kommunikasjonen lagt opp til et planlagt brudd (Le et al., 2019) av tausheten. Den kommunikasjonen som fins, karakteriseres ved at den er vag og tvetydig. Samtidig forteller kommunikasjonen at politiet planlegger å ta til orde når saken er rettskraftig, og ferdig behandlet juridisk. På denne måten kan man se at taushet kan bli brukt som et strategisk virkemiddel når organisasjonen er i krise.

Kongsberg-saken som en skandale har hatt innvirkning på mer enn bare mediedekning og politiets omdømme og karakter. Skandalen har ført til diskusjoner og debatter om strukturelle utfordringer. Problemstillinger som har blitt tatt opp under Kongsberg-saken, er spørsmål om mediens rolle i straffesaker (spørsmål om forhåndsdomming, vinkling og nyhetsformidling), politiets maktbruk og rapportering av slikt, kroppskamera, Spesialenhetens makt i lys av saker hvor politiet blir kritisert og rettsforfølgelse av operative betjenter. På den måten kan man også

se hvordan en skandale ikke bare er en «symbolsk kamp», slik som Thompson ser det, men også et fenomen som skaper diskusjoner om endring.

6.1 Tillit til autoriteter og veier videre

Det vil være vanskelig å sette oppgavens funn i sammenheng med det overordnede temaet om tillit til autoriteter, foruten å gjennomføre retorisk resepsjonsanalyse med fokus på publikums tanker, formeninger og fortolkninger. Samtidig har tillit til politiet blitt nevnt flere ganger av personer som har uttalt seg i media om Kongsberg-saken, blant annet politimester Sæverud, jussprofessor Marthinussen og kommentator Aurdal. Saken utviklet seg til en skandale, så vel som en krise for politiet, og som litteraturen peker på er dette en faktor som kan påvirke både omdømme og tillit. Politiets etos blir også forhandlet gjennom hele sakens utvikling, både i lys av mediedekningen og politiets forsvar. Tillit til autoriteter er et viktig tema, som vi både har sett i denne oppgaven, i tidligere forskning (eksempelvis under koronapandemien, terrorangrep og naturkatastrofer), og på grunn av sin viktighet er det et tema som må fortsettes å forskes på. Når det gjelder denne oppgavens problemområde, hadde det vært interessant å se om hvordan publikum forholder seg til mediedekningen av Kongsberg-saken. En resepsjonsanalyse, gjerne gjennom intervju kombinert med protokollanalyser, kan gi innblikk i publikums indre dialoger og fortolkningsprosesser, og derfor bidra med en forståelse om hvordan publikum forholder seg til mediernes vinkling og politiets respons.

Skandalers påvirkningskraft når det gjelder forhandling av etos og tillitsbygging er også interessant, spesielt når det gjelder autoritetsinstitusjoner. Både utviklingen i teknologi og medier, samt nye kommunikasjonsmetoder og muligheter til meningsdeling, gjør at medierte skandaler er mer tilgjengelig. Informasjonsflyten i dag beveger seg mye fortere enn tidligere, da de fleste fikk nyheter gjennom papiraviser og TV-/radiosendinger. Denne utviklingen fører også til andre krav for krisekommunikasjonen, der organisasjonen i krise må svare fortere og gjerne «på sparket». Videre forskning på slike problemstillinger vil være en naturlig forlengelse av dette prosjektet.

Litteratur

- Aarseth, O. (2023, 2023-05-08). Politidirektøren om Kongsberg: – Få som sitter med det fulle bildet av hva som egentlig skjedde denne kvelden. *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/politidirektoren-om-kongsberg-fa-som-sitter-med-det-fulle-bildet-av-hva-som-egentlig-skjedde-denne-kvelden/239747>
- Aarseth, O. (2024, 2024-04-23). – Er bekymret. *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/er-bekymret/259598>
- Allern, S. (2009). Flokkjakt med anfører: LO-leder i mediedrev. I S. Allern & E. Pollack (Red.), *Skandalenes markeds plass: politikk, moral og mediedrev* (s. 49-81). Fagbokforl.
- Amossy, R. (2001). Ethos at the Crossroads of Disciplines: Rhetoric, Pragmatics, Sociology. *Poetics today*, 22(1), 1-23. <https://doi.org/10.1215/03335372-22-1-1>
- Aurdal, M. (2023, 2023-06-29). Ikke alle har slikt i lomma. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/meninger/ikke-alle-har-slikt-i-lomma/79702842>
- Baumlin, J. S. & Scisco, P. L. (2018). Ethos and its Constitutive Role in Organizational Rhetoric. I R. L. Heath & Ø. Ihlen (Red.), *The Handbook of Organizational Rhetoric and Communication* (s. 201-213). Hoboken, NJ, USA: John Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9781119265771.ch14>
- Beckhaug, A., Hultgreen, G., Wiersen, S. Å. & Lillegård, H. (2023, 2023/4//). Politivold i Kongsberg: "Knuser trynet på deg". *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/knuser-trynet-pa-deg/79124704>
- Beckhaug, A. & Wiersen, S. Å. (2024, 2024-04-01). Ny runde i retten: - Fortsatt mareritt. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/ny-runde-i-retten-fortsatt-mareritt/81156908>
- Beckhaug, A., Wiersen, S. Å., Pedersen, J. N., Lofstad, R., Holm, M. L. & Bones, L. E. f. (2024, 23-02-2024). Politimannen dømt. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/politimannen-domt/81274479>
- Bergens Tidende. (2003, 2003-11-13). *Politimann tiltalt for drap*. BT. <https://www.bt.no/innenriks/i/gkVeL/politimann-tiltalt-for-drap>
- Berre, T. (2006, 2006-09-08). *Politi etterforskes etter dødsfall*. NRK. <https://www.nrk.no/trondelag/politi-etterforskes-etter-dodsfall-1.970106>
- Böhler, J. (2023, 2023-10-11). Kongsberg-saken: Underlig taushet i riksmidia om de nye opplysningene. *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/kronikk/kongsberg-saken-underlig-taushet-i-riksmedia-om-de-nye-opplysningene/249196>
- Ceccarelli, L. (2001). Inspiring Interdisciplinarity. I L. Ceccarelli (Red.), *Shaping science with rhetoric : The cases of Dobzhansky, Schrodinger, and Wilson*. University of Chicago Press.
- Cederkvist, V. (2023, 2023-09-21). Tidligere justisminister: Mener Kongsberg-saken ble skjevt dekket. *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/tidligere-justisminister-mener-kongsberg-saken-ble-skjevt-dekket/247889>

- Dalen, A. v. (2020). Journalism, Trust, and Credibility. I T. Hanitzsch & K. Wahl-Jorgensen (Red.), *The Handbook of Journalism Studies* (2. utg., s. 356-371). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9781315167497-23>
- Digdir. (2024). *Tillit i befolkningen og til det offentlige*. Digdir. <https://www.digdir.no/riks-digitale-tilstand/tillit-i-befolkningen-og-til-det-offentlige/4060>
- Dorholt, I. (2023, 2023-05-14). Etter politivolden: Mistet skoleplassen. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/etter-politivolden-mistet-skoleplassen/79246532>
- Dorholt, I. & Kallelid, M. (2023, 2023/4//). - Rystende. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/rystende/79123008>
- Elster, K. (2020, 2020-05-31). *Fra Rodney King til George Floyd – 30 år med politibrutalitet og opptøyer i USA – NRK Urix – Utenriksnyheter og -dokumentarer*. NRK.
https://www.nrk.no/urix/fra-rodney-king-til-george-floyd-_-30-ar-med-politibrutalitet-og-opptoyer-i-usa-1.15035890
- Fjeld, J. (2023, 2023-07-07). - Gud hjelpe meg. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/gud-hjelpe-meg/79793291>
- Gottschalk, P. & Holgersson, S. (2011). Whistle-blowing in the police. *Police Practice and Research*, 12(5), 397-409. <https://doi.org/10.1080/15614263.2010.536723>
- Greer, C. & McLaughlin, E. (2013). The Sir Jimmy Savile scandal: Child sexual abuse and institutional denial at the BBC. *Crime, media, culture*, 9(3), 243-263.
<https://doi.org/10.1177/1741659013513782>
- Grindem. (2024, 2024-04-02). *Kongsbergsaken: - Han har rett og plikt til å utøve makt*. Politiforum. <https://www.politiforum.no/kongsberg-saken-sor-ost-politidistrikt/kongsberg-saken-han-har-rett-og-plikt-til-a-utove-makt/258617>
- Grindem, K. (2024, 2024-01-31). Mener seg utsatt for politivold. Nå er han siktet for våpenproduksjon. *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/mener-seg-utsatt-for-politivold-na-er-han-siktet-for-vapenproduksjon/255961>
- Grindem, K. & Cederkvist, V. (2024a, 2024-04-05). Kongsberg-saken: - Tiltalte har gjort en lovlig tjenestehandling. *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/kongsberg-saken-sor-ost-politidistrikt/kongsberg-saken-tiltalte-har-gjort-en-lovlig-tjenestehandling/258854>
- Grindem, K. & Cederkvist, V. (2024b, 2024-04-04). Sakkyndig vitne i Kongsberg-saken: - Tiltalte er i en særdeles farlig situasjon. *Politiforum*.
<https://www.politiforum.no/kongsberg-saken-sor-ost-politidistrikt/sakkyndig-vitne-i-kongsberg-saken-tiltalte-er-i-en-saerdeles-farlig-situasjon/258772>
- Halvorsen, T. (2023, 2023-04-29). - Langt over streken. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/langt-over-streken/79142344>
- Hansen, F. (2023, 2023-07-11). Ble han forhånds-dømt? *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/meninger/ble-han-forhandsdomt/79841252>
- Hauser, G. A. (2002). Persuasiveness of Character. I *Introduction to Rhetorical Theory* (2. utg., s. 145-164). Waveland Pr Inc.
- Helsingen, L. M., Refsum, E., Gjøstein, D. K., Løberg, M., Bretthauer, M., Kalager, M. & Emilsson, L. (2020). The COVID-19 pandemic in Norway and Sweden - threats, trust, and impact on daily life: a comparative survey. *BMC Public Health*, 20(1), 1597-1597.
<https://doi.org/10.1186/s12889-020-09615-3>
- Hinerman, S. & Lull, J. (1997). The Search for Scandal. I J. Lull & S. Hinerman (Red.), *Media Scandals: morality and desire in the popular culture marketplace* (s. 1-33). Columbia University Press.

- Hultgreen, G. (2023a, 2023-05-03). Her er politifolkenes egne ord. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/her-er-politifolkenes-egne-ord/79148423>
- Hultgreen, G. (2023b, 2023/4/). Politivold: Politiet slettet bevis. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/politiet-slettet-bevis/79109005>
- Hultgreen, G., Sletten, J. & Lillegård, H. (2023, 2023-4-26). Tiltalt for politivold: - Trodde politimannen skulle kvele meg. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/trodde-politimannen-skulle-kvele-meg/79105827>
- Inderhaug, E. (2024, 2024-04-02). Voldstiltalt polititjenestemann: - Jeg står i ettertid trygg i den maktbruken jeg hadde. *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/voldstiltalt-polititjenestemann-jeg-star-i-ettertid-trygt-i-den-maktbruken-jeg-hadde/258633>
- Iversen, S. & Lykke Nørremark, R. (2022). “Men så skedde inte i Sverige” – om anklagens anatomi. *Rhetorica Scandinavica*, 25(82), 50-66. <https://doi.org/10.52610/rhs.v25i82.13>
- Jensen, P. S. (2023, 2023-07-11). Dommen i Kongsberg-saken er riktig og ikke uventet. *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/kronikk/dommen-i-kongsberg-saken-er-riktig-og-ikke-uventet/244640>
- Jensen, A. T. (2014). Medierte politiske skandaler: Sårbare politikere - usårbare partier? *Norsk medietidsskrift*, 21(2), 100-116. <https://doi.org/10.18261/ISSN0805-9535-2014-02-02>
- Johansen, W. & Frandsen, F. (2007). William Benoit: Krisekommunikasjon som imageoprettelse. I *Krisekommunikasjon* (1. utg., Bd. 1, s. 202-216). Forlaget Samfundslitteratur.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2012). *Meld. St. 29 (2011–2012)*. J.-o. beredskapsdepartementet. regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld-st-29-20112012/id685578/?ch=7>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2022). *Politiets bruk av maktmidler* regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/politiets-bruk-av-maktmidler/id2946065/?ch=6>
- Kallelid, M., Hultgreen, G. & Lofstad, R. (2023, 2023/4/). Politibetjent voldstiltalt: - Nulltoleranse. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/politibetjent-voldstiltalt-nulltoleranse/79118231>
- Kjeldsen, J. & Hess, A. (2021). Experiencing multimodal rhetoric and argumentation in political advertisements: a study of how people respond to the rhetoric of multimodal communication. *Visual communication (London, England)*, 20(3), 327-352. <https://doi.org/10.1177/14703572211013399>
- Kjeldsen, J. E. (2017). Audience Analysis and Reception Studies of Rhetoric. I J. E. Kjeldsen (Red.), *Rhetorical Audience Studies and Reception of Rhetoric* (s. 1-42) (Rhetoric, Politics and Society). Switzerland: Springer International Publishing AG. https://doi.org/10.1007/978-3-319-61618-6_1
- Kjeldsen, J. E., Ihlen, Ø., Just, S. N. & Larsson, a. A. O. (2022). Expert ethos and the strength of networks: negotiations of credibility in mediated debate on COVID-19. *Health Promot Int*, 37(2). <https://doi.org/10.1093/heapro/daab095>
- Kleven, Ø. (2016). *Nordmenn på tillitstoppen i Europa*. SSB. <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/nordmenn-pa-tillitstoppen-i-europa>
- Krantz, A. (2020, 2020-05-27). *Tusenvis demonstrerte mot politivold i Minneapolis*. NRK. <https://www.nrk.no/urix/amerikanske-politifolk-sparket-etter-at-mann-dode-1.15030850>
- Le, P. D., Teo, H. X., Pang, A., Li, Y. & Goh, C.-Q. (2019). When is silence golden? The use of strategic silence in crisis communication. *Corporate communications*, 24(1), 162-178. <https://doi.org/10.1108/CCIJ-10-2018-0108>

- Lofstad, R. (2023, 2023-07-12). Sammenlikner Kongsberg med Baneheia. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/sammenlikner-kongsberg-med-baneheia/79840226>
- Lofstad, R., Helseth, M. N. & Sletten, J. (2023, 2023-04-28). Viser hele hendelsen. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/viser-hele-hendelsen/79137286>
- Lofstad, R., Kallelid, M., Bruun, A., Sletten, J., Hultgreen, G., Lillegård, H. & Beckhaug, A. (2023, 2023/4/). Politivold på Kongsberg: - Åpenbar maktmisbruk. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/apenbar-maktmisbruk/79118384>
- Mayer, R. C., Davis, J. H. & Schoorman, F. D. (1995). An Integrative Model of Organizational Trust. *The Academy of Management review*, 20(3), 709-734.
<https://doi.org/10.2307/258792>
- McCroskey, J. C. (2005). Ethos: A Dominant Factor in Rhetorical Communication. I (s. 100-125). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315663791-12>
- NAOB. (2024). stakeholder - Det Norske Akademis ordbok. I *Det Norske Akademis Ordbok*.
<https://naob.no/ordbok/stakeholder>
- NTB. (2023, 2023-07-07). Politimesteren vil foreløpig ikke svare på hva som skjer med jobben til frifunnet politimann. *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/politimesteren-vil-forelopig-ikke-svare-pa-hva-som-skjer-med-jobben-til-frifunnet-politimann/244413>
- Ording, O. & Hultgreen, G. (2023, 2023-04-28). Advokat mener dette er akseptabelt. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/advokat-mener-dette-er-akseptabelt/79132975>
- Ording, O., Lofstad, R. & Kallelid, M. (2023, 2023-04-28). Banket av politiet: - Verste jeg har sett. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/banket-av-politiet-verste-jeg-har-sett/79126526>
- Ording, O., Svorte, K., Pedersen, J. N. & Wiersen, S. Å. (2023, 2023/5/). Hjemsokes av traumene: - Har mareritt. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/hjemsokes-av-traumene-har-mareritt/79149537>
- Ording, O. & Wiersen, S. Å. (2023a, 2023-06-30). Aktor: - Hadde ikke kontroll. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/aktor-hadde-ikke-kontroll/79711975>
- Ording, O. & Wiersen, S. Å. (2023b, 2023-06-30). Elden: - Ikke vanlig med drapskniv i lomma. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/elden-ikke-vanlig-med-drapskniv-i-lomma/79712850>
- Ording, O. & Wiersen, S. Å. (2023c, 2023-06-29). Kranglet om ekspertvitne. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/kranglet-om-ekspertvitne/79704064>
- Ording, O., Wiersen, S. Å. & Hultgreen, G. (2023, 2023-06-29). Vekteren i retten: Frykter hevn. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/vekteren-i-retten-frykter-hevn/79702714>
- Ording, O., Wiersen, S. Å., Ridder-Nielsen, K. f., Sletten, J. & Hultgreen, G. (2023, 2023-06-28). Fant kniv og batong: - Ikke meningen. *Dagbladet*.
<https://www.dagbladet.no/nyheter/fant-kniv-og-batong-ikke-meningen/79692748>
- O'Brien, T. C., Meares, T. L. & Tyler, T. R. (2020). Reconciling Police and Communities with Apologies, Acknowledgements, or Both: A Controlled Experiment. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 687(1), 202-215.
<https://doi.org/10.1177/0002716220904659>
- Pang, A., Jin, Y., Seo, Y., Choi, S. I., Teo, H.-X., Le, P. D. & Reber, B. (2022). Breaking the Sound of Silence: Explication in the Use of Strategic Silence in Crisis Communication. *International Journal of Business Communication*, 59(2), 219-241.
<https://doi.org/10.1177/23294884211046357>

- Politiforum. (2023, 2023-04-27). Politibetjent tiltalt for vold. *Politiforum*.
<https://www.politiforum.no/kortnytt/politibetjent-tiltalt-for-vold/239609>
- Påsche, E. S., Barth-Nilsen, K., Øen, C. B. & Haualand, A. (2023, 2023-06-09). *Undersøkelser: Flere har fått et mer negativt inntrykk av politiet*. NRK.no.
https://www.nrk.no/buskerud/undersokelser_-flere-har-fatt-et-mer-negativt-inntrykk-av-politiet-_spesielt-i-kongsberg-1.16436757
- Quinn, K. G., Edwards, T., Johnson, A., Takahashi, L., Dakin, A., Bouacha, N. & Voisin, D. (2023). Understanding the impact of police brutality on Black sexually minoritized men. *Social science & medicine* (1982), 334, 116191-116191.
<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2023.116191>
- Ravlo, K. (2023, 2023-07-14). Kongsberg-saken – kan vi allerede nå snakke om læringspunkter? *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/kronikk/kongsberg-saken-kan-vi-allerede-na-snakke-om-laeringspunkter/245091>
- Retriever. (2023). *Mediedekningen av en av Norges mest omtalte krim saker: Baneheia-saken*. Retriever Group. <https://www.retrievergroup.com/no/blog/mediedekningen-baneheia-saken>
- Ryan, H. R. (1982). Kategoria and apologia: On their rhetorical criticism as a speech set. *Quarterly Journal of Speech*, 68(3), 254-261.
<https://doi.org/10.1080/00335638209383611>
- Rønlev, R. (2020). Tekstlig-intertekstlig analyse. I M. Bengtsson, K. M. Berg & S. Iversen (Red.), *Retorik og metode* (s. 49-69). Samfundslitteratur.
- Sherman, L. W. (1978). The Mobilization of Scandal. I *Scandal and Reform* (1. utg., s. 59-91) (Controlling Police Corruption). University of California Press.
<https://doi.org/10.2307/jj.2430676.9>
- Simonsen, M. (2023, 2023/4/). Politivold: Mørbanket tillit. *Dagbladet*.
- Stormark, K. (2023a, 2023-07-08). Mener Spesialenheten truer rettssikkerheten. *Politiforum*.
<https://www.politiforum.no/mener-spesialenheten-truer-rettssikkerheten/244478>
- Stormark, K. (2023b, 2023-06-23). Politidirektøren vil ikke ta selvkritikk. *Politiforum*.
<https://www.politiforum.no/politidirektoren-vil-ikke-ta-selvkritikk/243426>
- Stormark, K. (2023c, 2023-10-04). Riksadvokaten: «Tar de nye opplysningene til etterretning». *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/riksadvokaten-tar-de-nye-opplysningene-til-etterretning/248699>
- Stormark, K. & NTB. (2023, 2023-04-28). Forsvarer til politivold-tiltalt har fått grove trusler. *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/spesialenheten-sor-ost-politidistrikt/forsvarer-til-politivold-tiltalt-har-fatt-grove-trusler/239719>
- Thomassen, G. (2017). Når politiet møter publikum. *Nordisk politiforskning*, 4(1), 29-44.
<https://doi.org/10.18261/issn.1894-8693-2017-01-04>
- Thomassen, G., Strype, J. & Egge, M. (2014). Trust no Matter What? Citizens' Perception of the Police 1 Year after the Terror Attacks in Norway. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 8(1), 79-87. <https://doi.org/10.1093/police/pat032>
- Thommessen, J. K., Skårdalsmo, K., Grimstad, T. & Berntsen, S. O. (2023, 2023-06-30). *Bjørnar Moxnes tatt for tyveri på Gardermoen*. NRK. <https://www.nrk.no/norge/bjornar-moxnes-tatt-for-tyveri-pa-gardermoen-1.16467637>
- Thompson, J. B. (2000). *Political scandal : power and visibility in the media age*. Polity Press.
- Thorvaldsen, S. K. (2023a, 2023-07-13). Falske nyheter har ekte konsekvenser. *Politiforum*.
<https://www.politiforum.no/kronikk/falske-nyheter-har-ekte-konsekvenser/244929>

- Thorvaldsen, S. K. (2023b, 2023-06-23). «Slag mot hodet vil være langt innenfor lovlig maktbruk dersom personen ikke samarbeider ved pågripelsen». *Politiforum*. <https://www.politiforum.no/sor-ost-politidistrikt/slag-mot-hodet-vil-vaere-langt-innenfor-lovlig-maktbruk-dersom-personen-ikke-samarbeider-ved-pagripelsen/243354>
- Valentini, C., Ihlen, Ø. & Tench, R. (2023). A question of trust: Exploring trust concepts, experiences and early observations from Europe. I R. Tench (Red.), *Strategic Communication in a Global Crisis* (1. utg., s. 15-31). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003184669-4>
- Weitzer, R. (2002). Incidents of police misconduct and public opinion. *Journal of Criminal Justice*, 30(5), 397-408. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0047-2352\(02\)00150-2](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/S0047-2352(02)00150-2)
- Wiersen, S. Å. (2023, 2023/5//). Slått flere ganger: - Maktesløs. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/slatt-flere-ganger-makteslos/79233269>
- Wiersen, S. Å., Beckhaug, A., Langsem, B. f. & Korneliussen, C. H. V. (2024, 2024-04-02). Nekter fortsatt straffskyld. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/nyheter/nekter-fortsatt-straffskyld/81200253>

Vedlegg A

Artikler om Kongsberg-saken skrevet av Dagbladet i perioden 26. april 2023 – 23. april 2024.

" - Trodde politimannen skulle kvele meg"	26.04.2023
"Politibetjent voldstiltalt: - Nulltoleranse"	27.04.2023
"- Rystende"	27.04.2023
"Politiet slettet bevis"	27.04.2023
"- Åpenbar maktmisbruk"	27.04.2023
"Banket av politiet: - Verste jeg har sett"	28.04.2023
"Anmeldte politiet: Sak henlagt"	28.04.2023
""Knuser trynet på deg""	28.04.2023
"- Uakseptabelt"	28.04.2023
"Viser hele hendelsen"	28.04.2023
"Politivold: Mørbanket tillit"	28.04.2023
"Advokat mener dette er akseptabelt"	28.04.2023
"Elden avviser fosvarer-konflikt"	29.04.2023
"Presser Mehl: - Bør rydde opp"	29.04.2023
"Kevin (26) preget: - Har posttraumatisk stress"	29.04.2023
"- Langt over streken"	29.04.2023
"Kommenterer volden: - Uvirkelig"	30.04.2023
"- Forhåndsdomt"	30.04.2023
"Bred støtte til bodycam"	01.05.2023
"Politivolden ryster: - Gjør det vi kan"	01.05.2023
"Hjemsøkes av traumene: - Har mareritt"	01.05.2023
"Politiet hevder de ble drapstruet"	02.05.2023
"Her er politifolkenes egne ord"	03.05.2023
"Flere bør granskes"	04.05.2023
"Nekter å gi ut logg fra politivold-kvelden"	04.05.2023
"Politidirektøren: - Ikke et generelt problem"	05.05.2023
""Viktig at vi stilles til ansvar""	07.05.2023
"Politivoldsaken i Kongsberg"	07.05.2023
"Politi slettet video: Får bot"	09.05.2023
""Måtte gå drastisk til verks""	09.05.2023
"Politiets egen logg: "Full baluba""	10.05.2023
"Politimann bøtelagt: Skjedde i kampens hete"	11.05.2023
"Politiet slettet Marius' bevis: - Grovt"	11.05.2023
"Politimann suspendert etter politivoldsaken"	12.05.2023

"Slått flere ganger: - Maktesløs"	12.05.2023
"Tok opp sletting med kollega"	13.05.2023
"Etter politivolden: Mistet skoleplassen"	14.05.2023
"Vitne til politivolden: - Har traumer"	14.05.2023
"Mener alle burde stilles for retten"	16.05.2023
"Ut mot politibot: - Forskjellsbehandling"	22.05.2023
"Politivoldsaken: Ville gi bot for politivold"	25.05.2023
"Politivold: Vil ha rettsaken utsatt"	06.06.2023
"Politivoldsaken i Kongsberg: Riksadvokaten skjerper tiltalen"	08.06.2023
"Dette er den nye tiltalen"	20.06.2023
" - Det var et sjokk"	26.06.2023
"- Håper politimannen mister jobben"	27.06.2023
"Politibetjenten: - Slo med full kraft"	28.06.2023
"Elden viste fram kniv og batong"	28.06.2023
"Fant kniv og batong: - Ikke meningen"	28.06.2023
"De var livredde begge to"	28.06.2023
"Politivitne grillet om rapportfeil"	28.06.2023
"Politivitne: - Det verste oppdraget"	29.06.2023
"Vekteren i retten: Frykter hevn"	29.06.2023
"Kranglet om ekspertvitne"	29.06.2023
"Ikke alle har slikt i lomma"	29.06.2023
"Politivitnene: - Kollektivt hukommelsestap"	29.06.2023
"Kjæresten: - Jeg ble veldig redd"	30.06.2023
"Aktor: - Hadde ikke kotroll"	30.06.2023
"Elden: - Ikke vanlig med drapskniv i lomma"	30.06.2023
"Politivoldsaken: - Håper han må i fengsel"	30.06.2023
"Derfor er denne saken så viktig"	30.06.2023
"Politimannen frifinnes på alle punkter"	07.07.2023
"- Ganske sjokkert"	07.07.2023
"- Gud hjelpe meg"	07.07.2023
"Politivold-dommen bør ankes"	09.07.2023
"Ble han forhåndsdomt?"	11.07.2023
"Sammenlikner Kongsberg med Baneheia"	12.07.2023
"Politivoldsaken på Kongsberg ankes"	12.07.2023
"Angriper Riksadvokatens anke"	09.08.2023
"Ny runde i retten: - Fortsatt mareritt"	01.04.2024
"Nekter fortsatt straffskyld"	02.04.2024
"Politivoldsaken på Kongsberg: - Kaotisk og voldsom"	02.04.2024
"- Slo med full kraft"	02.04.2024
"Reagerer: Dommeren nektet"	03.04.2024

"Eskalerte ekstremt fort": - Panikk"	03.04.2024
"Politiet tar selvkritikk: - Burde hjulpet"	04.04.2024
"Politivitne: - Hadde gjort det samme selv"	04.04.2024
"Fikk komme tilbake: Takket nei"	04.04.2024
"Ber om fengsel: - Overdrevent og ukontrollert"	05.04.2024
"Ber om frifinnelse: - Ingen «cowboy»"	05.04.2024
"Politivitne anmeldes"	17.04.2024
"Politimannen dømt"	23.04.2024

Artikler om Kongsberg-saken skrevet av Politiforum i perioden 27. april 2023 – 23. april 2024.

"Politibetjent tiltalt for vold"	27.04.2023
"Forsvarer til politivold-tiltalt har fått grove trusler"	28.04.2023
"Mehl: Unødvendig maktbruk fra politiets side er uakseptabelt"	28.04.2023
"Politidirektøren om Kongsberg: - Få som sitter med det fulle bilde av hva som egentlig skjedde denne kvelden"	08.05.2023
"Forelegg for sletting av mobilvideo"	09.05.2023
"Politidirektøren vil kartlegge politiets maktbruk"	10.05.2023
"Politivoldssaken på Kongsberg: Anmelder politiet for falsk forklaring"	19.05.2023
"Riksadvokaten skjerper tiltale i Kongsberg-saken"	08.06.2023
"Ber om utsettelse av Kongsberg-saken"	16.06.2023
"Politidirektøren vil ikke ta selvkritikk"	23.06.2023
""Slag mot hodet vil være langt innenfor lovlig maktbruk dersom personen ikke samarbeider ved pågripelsen""	23.06.2023
"Kollegalojalitet eller legitim kritikk?"	27.06.2023
"Fornærmede oppfattet ikke at det var politi han kjempet mot"	28.06.2023
"Politivoldssaken i Kongsberg: Elden viste fram kniv og batong i retten"	28.06.2023
"Politikolleger kritiske til maktutøvelsen"	29.06.2023
"Vekteren om fornærmede: - Han stirret meg rett i øynene og tok tommelen over strupen"	29.06.2023
"Kollegalojalitet eller ønske om en åpen og faktabasert debatt?"	30.06.2023
"Spesialenheten skjermet ikke tiltaltes bopeladresse"	30.06.2023
"Elden: Krever at politibetjenten frifinnes"	30.06.2023
"Kunne kroppskamera utgjort en forskjell i Kongsberg?"	04.07.2023
"Elefanten i rettssalen i Kongsberg"	06.07.2023
"Her er dommen som frikjente politimannen"	07.07.2023
"Politibetjent lettet etter full frikjennelse"	07.07.2023
"Fung. politidirektør: — Kan ha påvirket tilliten til politiet"	07.07.2023
"Mener Spesialenheten truer rettssikkerheten"	08.07.2023
"Dommen i Kongsberg-saken er riktig og ikke uventet"	11.07.2023
"Riksadvokaten anker Kongsberg-dommen"	12.07.2023
"Falske nyheter har ekte konsekvenser"	13.07.2023
"Dagbladets dekning er ikke falske nyheter"	13.07.2023
"Kongsberg-saken: Et spørsmål om tillit"	14.07.2023
"Kongsberg-saken - kan vi allerede nå snakke om læringspunkter?"	14.07.2023
"Tidligere justisminister: Mener Kongsberg-saken ble skjevt dekket"	21.09.2023
"Etterforskes for bedrageri og ulovlig våpenbesittelse"	30.09.2023

"Advokat Elden om Kongsberg-saken: Ber riksadvokaten vurdere å trekke anken"	30.09.2023
"Avviser våpenbesittelse, men "forstår politiets interesse""	01.10.2023
"Riksadvokaten: "Tar de nye opplysningene til etterretning""	04.10.2023
"Kongsberg-saken: Underlig taushet i riksmedia om de nye opplysningene	11.10.2023
"Hvis Nils Christie fantes: Et annet perspektiv på politivoldsaken på Kongsberg."	13.10.2023
"Anken i Kongsberg-saken skal behandles i april"	07.11.2023
"Mener seg utsatt for politivold. Nå er han siktet for våpenproduksjon"	31.01.2024
"Voldstiltalt polititjenestemann: – Jeg står i ettertids trykt i den maktbruken jeg hadde"	02.04.2024
"Kongsberg-saken: - Han har rett og plikt til å utøve makt"	02.04.2024
"Kongsberg-saken: - Det var ikke aggresjon, det var panikk"	03.04.2024
"Sakkyndig vitne i Kongsberg-saken: - Tiltalte er i en særdeles farlig situasjon"	04.04.2024
"Kongsberg-saken: - Tiltalte har gjort en lovlig tjenestehandling"	05.04.2024
"Aktor legger ned påstand om 60 dager fengsel"	05.04.2024
"Slutt å kalle det «Politivold-saken»"	10.04.2024
"Spesialenheten fornøyd med voldsdom mot politimann i Kongsberg"	23.04.2024
"Her er lagmannsrettens dom mot polititjenestemannen i Kongsberg-saken"	23.04.2024
"Kongsberg-saken: Politimannen anker"	23.04.2024
" - Er bekymret"	23.04.2024
"Kongsberg-saken: Politimannen dømt"	23.04.2024